

Bewustwording van, en draagvlak voor, vogels en vogelbescherming onder bezoekers en bewoners van het Waddengebied

Dr. Akke Folmer
Noël Middelhoek
Ben Wielenga MSc

European Tourism Futures Institute (ETFI)
NHL Stenden University of Applied Sciences
Leeuwarden

Voorwoord

Het Waddengebied is een uniek gebied met haar soortenrijkdom en landschapselementen. Twee keer in het jaar strijken vele miljoenen vogels neer in het gebied en gebruiken het als rust- foerageer- en broedgebied op hun trektocht tussen noord en zuid en vice versa. Het gebied is onmisbaar voor deze vogels tijdens hun internationale trektocht. Daarnaast is het Waddengebied van onschatbare waarde voor mensen die er wonen, werken en recreëren. Vogels en mensen delen dit bijzondere gebied met elkaar.

In het project Wij & Wadvogels worden enerzijds diverse inspanningen geleverd om noodzakelijke kwaliteitsverbetering in het Waddengebied voor broedende, rustende en foeragerende vogels te bewerkstelligen. Dat zijn bijvoorbeeld ingrepen in het landschap die gedaan worden, zoals het aanleggen van vogeleilandjes of verkweldering. Anderzijds wordt er in het project gericht op de uitbreiding en verbetering van mogelijkheden voor natuur- en vogelrecreatie, zodat bewoners en bezoekers het Waddengebied en haar soortenrijkdom optimaal kunnen beleven. Vogelbescherming Nederland, Waddenvereniging, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Landschap Noord-Holland, It Fryske Gea, Het Groninger Landschap, Rijkswaterstaat, provincies Noord-Holland, Fryslân en Groningen participeren in het project. In latere fasen sluiten mogelijk andere partners daarbij aan, zoals gemeenten, particuliere grondeigenaren, Agrarische Natuurverenigingen en waterschappen.

Het European Tourism Futures Institute (ETFI) draagt de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de monitoring onder bezoekers, bewoners en ondernemers in het Waddengebied.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
1. Inleiding.....	5
1.1. Aanleiding van het onderzoek	5
1.2. Doel van het onderzoek	5
1.3. Leeswijzer.....	6
2. Methode van onderzoek.....	7
2.1. Probleemstelling en deelvragen	7
2.2. De steekproef onder bezoekers.....	8
2.3. De steekproef onder bewoners	10
3. Achtergrondkenmerken van bezoekers en bewoners.....	12
3.1. Sociaal-demografische kenmerken van bezoekers.....	12
3.2. Sociaal-demografische kenmerken van bewoners	13
3.3. Recreatieve kenmerken van bezoekers	14
3.4. Bezoekfrequentie.....	15
3.5. Woonduur in het Waddengebied	16
3.6. Motieven van bezoekers en bewoners om in het Waddengebied te recreëren	17
3.7. Recreatieve activiteiten in het Waddengebied	18
3.8. Waar worden vogels geobserveerd?	21
3.9. Recreatieve typologie van de bezoekers en bewoners van het Waddengebied.....	23
3.10. Resumé.....	24
4. Bewustwording natuur en vogels en draagvlak natuur- en vogelbeschermingsmaatregelen	25
4.1 Waardering van bijzondere natuurwaarden onder bezoekers en bewoners.....	25
4.2 Vogelspecialisatieniveau	28
4.3 De rol van vogels in beleving van het Waddengebied	33
4.4 Bewustzijn en houding ten aanzien van verstoring van vogels door recreatie	36
4.5 Informatiebehoefte over vogels	40
4.5 Verbondenheid met het Waddengebied	44
4.6 Draagvlak voor natuurbescherming.....	52

4.7	Draagvlak voor vogelbescherming.....	56
5.	Verklaring van draagvlak voor vogelbescherming.....	60
5.1	Welke factoren verklaren het draagvlak voor vogelbescherming?.....	60
6.	Conclusies	62
6.1.	Recreatieve kenmerken van bezoekers en bewoners	62
6.2.	Kennis en ervaring van bezoekers en bewoners met vogels in het Waddengebied	63
6.3.	Bewustzijn van bijzondere natuurwaarden en vogels	64
6.4.	Bewustzijn en houding ten opzichte van vogelverstoring door recreatie	64
6.5.	Verbondenheid met het Waddengebied	65
6.6.	Draagvlak voor vogelbescherming.....	65
6.7.	Verklaring van de verschillen in draagvlak vogelbescherming	66
6.8.	Aanbevelingen	67
6.9.	Limitaties.....	68
	Referenties.....	68
	BIJLAGEN	69
	Bijlage I. Vragenlijst bezoekers	70
	Bijlage II Vragenlijst bewoners.....	77
	Bijlage III. Resultaten bezoekersenquête.....	85
	Bijlage IV. Resultaten bewonersenquête.....	98
	Bijlage V. Sociaal-demografische profielen van de Waddenrecreant.....	133

1. Inleiding

Het Waddengebied is een uniek, waardevol en dynamisch natuurgebied dat constant aan verandering onderhevig is door getijdenstromen, stormen en andere factoren. Het gebied is internationaal van groot belang voor de biodiversiteit op aarde. Jaarlijks trekken vele miljoenen vogels van noord naar zuid en vice versa, waarbij ze het Waddengebied gebruiken als rust-, foerageer-, en broedgebied. Vogels merken als eerste de gevolgen van klimaatverandering en voelen de druk door menselijk gebruik. Voor de mens in het Waddengebied vervullen vogels ook een belangrijke rol. Vogels verrijken de beleving van het Waddengebied. Ze vormen een essentieel deel van natuur en landschap. Zonder Wadden geen vogels, en zonder vogels geen Wadden. Beschermen van de vogels in het Waddengebied is daarom niet alleen belangrijk voor de vogels, het is ook voor de mens van grote waarde.

1.1. Aanleiding van het onderzoek

Vanuit het project Wij en Wadvogels werken meerdere natuurorganisaties en overheden de komende jaren aan het aantrekkelijker maken van het Waddengebied voor vogels. Er worden fysieke maatregelen genomen om nieuwe locaties aan te leggen waar vogels kunnen broeden, uitrusten en foerageren. Daarnaast worden tal van bestaande locaties, zowel binnen- als buitendijs, hersteld. Uniek aan het project is dat er ook aandacht is voor het verhogen van de beleefbaarheid van vogels onder recreanten in het Waddengebied. Doel is om het bewustzijn van de bijzondere natuurwaarden van de Wadden onder bewoners en bezoekers te verhogen, met als uiteindelijk doel het verhogen van het draagvlak voor natuurbeheer in het algemeen en vogelbescherming in het bijzonder.

1.2. Doel van het onderzoek

In opdracht van de Waddenvereniging heeft het European Tourism Futures Institute (ETFI) in 2021 onderzocht in hoeverre bezoekers en bewoners zich bewust zijn van de bijzondere natuurwaarden van het Waddengebied en in hoeverre er draagvlak is voor vogelbeschermingsmaatregelen. Deze nulmeting is het eerste deel van een monitor van het project Wij en Wadvogels onder bezoekers, bewoners. In 2023 wordt het onderzoek herhaald om effecten op gebied van bewustzijn en draagvlak te kunnen meten (zie het Wij en Wadvogels projectplan 1 periode 2019-2022, werkpakket WP 3.4, pp. 130-131).

Subdoelstellingen van het onderzoek zijn:

1. Inzicht verkrijgen in de sociaal-demografische en recreatieve kenmerken van bezoekers en bewoners van het Waddengebied.
2. Inzicht verkrijgen in waardering van de bijzondere natuurwaarden van het Waddengebied, met name op gebied van vogels.
3. Inzicht verkrijgen in houding en gedrag van bezoekers en bewoners ten aanzien van verstoring van vogels door recreatief gedrag.
4. Inzicht krijgen in de verbondenheid met het Waddengebied onder bezoekers en bewoners.
5. Inzicht krijgen in het draagvlak voor vogelbeschermingsmaatregelen onder bezoekers en bewoners in het Waddengebied.
6. Inzicht krijgen in verschillen in draagvlak voor vogelbescherming tussen verschillende type recreanten.

Voorliggend onderzoek presenteert de resultaten van de bezoekers- en bewonersmonitor die is uitgevoerd in het voorjaar en de zomer van 2021. Doel van dit onderzoek is inzicht te verkrijgen in huidige kennis, houding en gedrag van bezoekers en bewoners van het Waddengebied met betrekking tot de vogels en maatregelen om deze vogels te beschermen. De betrokken natuurorganisaties kunnen op basis van de inzichten uit dit onderzoek hun communicatiestrategieën aanpassen, die gericht zijn op het verhogen van bewustwording van, en draagvlak voor, vogelbescherming in het Waddengebied.

[1.3. Leeswijzer](#)

In hoofdstuk 2 wordt allereerst ingegaan op de gehanteerde methodes in het onderzoek. In hoofdstuk 3 volgen de achtergrondkenmerken van de bezoekers en bewoners van het Waddengebied (subdoelstelling 1). De bezoekers worden ingedeeld in verschillende type recreanten, gebaseerd op hun meest favoriete recreatieve activiteiten in het Waddengebied. Hoofdstuk 4 presenteert de waardering van natuurwaarden en vogels, houding en gedrag ten aanzien van verstoring van vogels door recreatief gedrag, verbondenheid met het Waddengebied, en draagvlak voor natuur- en vogelbeschermingsmaatregelen (subdoelstelling 2 tot en met 6). In hoofdstuk 5 worden verschillen in draagvlak voor vogelbescherming tussen bezoekers geanalyseerd. Het rapport wordt afgesloten met

een hoofdstuk waarin antwoord gegeven wordt op de hoofdvraag. Bovendien worden een aantal aanbevelingen gedaan die ertoe kunnen bijdragen om bewustwording van natuur en vogels en draagvlak voor natuur- en vogelbeschermingsmaatregelen te consolideren en/of te verhogen onder bepaalde type recreanten.

2. Methode van onderzoek

2.1. Probleemstelling en deelvragen

De vragenlijst is in 2020 ontwikkeld op basis van literatuuronderzoek en een pilotstudie onder ruim 300 bezoekers van het Waddengebied. Na afstemming van de resultaten met vertegenwoordigers van de werkgroep is de huidige monitor tot stand gekomen.

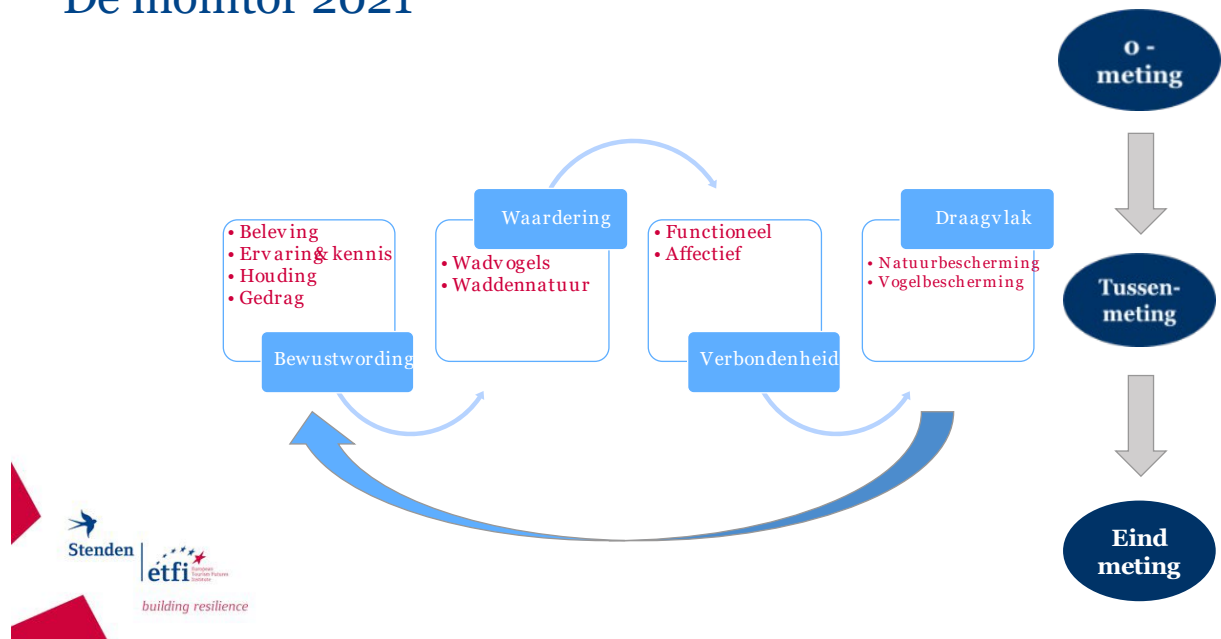
De probleemstelling van het onderzoek luidt als volgt: *“In hoeverre is er draagvlak voor vogelbescherming onder bezoekers en bewoners in het Waddengebied en welke factoren beïnvloeden het draagvlak het meest?”*

Deelvragen zijn:

1. Wat zijn de sociaal-demografische en recreatieve kenmerken van bezoekers en bewoners van het Waddengebied (A)?
2. In hoeverre hebben bezoekers en bewoners kennis en ervaring met vogels in het Waddengebied? (B)
3. In hoeverre zijn bezoekers en bewoners zich bewust van de bijzondere natuurwaarden van het Waddengebied, met name op gebied van vogels? (C)
4. In hoeverre houden bezoekers en bewoners rekening met vogels tijdens hun bezoek aan het Waddengebied? (C)
5. In hoeverre voelen bezoekers en bewoners zich verbonden met het Waddengebied? (D)
6. Wat is het draagvlak voor vogelbeschermingsmaatregelen onder bezoekers en bewoners in het Waddengebied? (E)
7. Hoe kunnen verschillen in draagvlak voor vogelbescherming onder bezoekers en bewoners worden verklaard? (Sterkte van relaties tussen A, B, C en D enerzijds en E anderzijds)

Het model waarop de monitor is gebaseerd wordt gepresenteerd in figuur 2.1.

De monitor 2021

Figuur 2.1. Factoren die draagvlak voor maatregelen kunnen beïnvloeden onder bezoekers van het Waddengebied

2.2. De steekproef onder bezoekers

In het voorjaar en in de zomer van 2021 vond het **onderzoek onder bezoekers** aan het Waddengebied plaats. Bezoekers zijn middels een vragenlijst bevraagd naar hun bewustzijn van vogels tijdens hun bezoek aan het Waddengebied en hun houding ten opzichte van vogels en vogelbescherming. Bezoekers aan het Waddengebied zijn gedefinieerd als mensen die in het Waddengebied voor meerdere dagen op vakantie gaan en/of mensen die het Waddengebied een dag of korter bezoeken, en die woonachtig zijn buiten de gemeente waar ze op bezoek zijn. Iemand uit het Oldambt die een dagje naar Schiermonnikoog gaat wordt is in ons onderzoek dus aangemerkt als bezoeker.

Er is voor gekozen om een aantal criteria te hanteren in het onderzoek om diversiteit in de steekproef te verhogen. Er is op 10 bestemmingen verspreid over het Nederlandse Waddengebied en in de drie provincies die gelegen zijn aan de Waddenzee geënquêteerd. Bij de bepaling van de veldwerklocaties is zoveel mogelijk getracht om aan te sluiten bij de locaties waar fysieke maatregelen

van het project Wij en Wadvogels (gaan) plaatsvinden. Er is ook gekeken naar verdeling eiland en vasteland, bestemmingen die direct of enkele kilometers van de Waddenzee af liggen, dichtheid qua natuur en type bezoeker. Per bestemming is geënquêteerd op locaties waar doorgaans veel mensen komen, bijvoorbeeld op de pier bij veerdiensten, in dorps- en winkelstraten, in havens, op terreinen van accommodaties (bijv. op campings), bij bezienswaardigheden, bij natuurcentra (bijvoorbeeld Zeehondencentrum Pieterburen) in of bij natuurgebieden en op stranden en promenades.

Het streefaantal ingevulde vragenlijsten is van tevoren vastgesteld op minimaal 300 per bestemming. Hierdoor kunnen gerichte uitspraken per individuele bestemming worden gedaan, maar ook een vergelijking worden gemaakt tussen eilanden en vasteland en tussen de drie provincies. Voor het enquêteren is een professioneel veldwerkbureau in de arm genomen die op locatie enquêtes face to face met bezoekers heeft afgenomen. Tabel 2.1 laat de verdeling van de ingevulde vragenlijsten per provincie en locatie zien. Op alle locaties is het minimumaantal ingevulde vragenlijsten overschreden en er is een evenredige verdeling van het aantal bezoekers per locatie te zien. In totaal zijn er 3.152 ingevulde vragenlijsten vergaard.

Tabel 2.1 Steekproefgrootte bezoekers per provincie en locatie.

	Aantal respondenten	%
Noord-Holland	630	20,0%
Texel	315	10,0%
Den Oever/Hippolytushoef/Den Helder	315	10,0%
Friesland	1.575	50,0%
Vlieland	306	9,7%
Terschelling	303	9,6%
Ameland	312	9,9%
Schiermonnikoog	348	11,0%
Harlingen	306	9,7%
Groningen	947	30,0%
Lauwersoog	319	10,1%
Termunten/Termunterzijl/Delfzijl	308	9,8%
Pieterburen	320	10,2%
Totaal	3.152	100,0%

De verdeling tussen het aantal ingevulde vragenlijsten op de eilanden en op het vasteland ligt nagenoeg gelijk (tabel 2.2).

Tabel 2.2 Steekproefgrootte bezoekers eilanden versus vasteland.

	Aantal respondenten	%
Eilanden	1.584	50,3%
Vasteland	1.568	49,7%
Totaal	3.152	100,0%

2.3. De steekproef onder bewoners

Voor de steekproef onder de **bewoners** is gebruik gemaakt van een professioneel veldwerkbureau. In verband met corona waren er geen fysieke bijeenkomsten waar de enquête verspreid kon worden. Langs de deuren gaan om te enquêteren werd ook als niet wenselijk gezien. Om die reden is besloten om de vragenlijst met een flyer met uitleg huis aan huis te verspreiden. Bewoners werden tevens via sociale mediakanalen opgeroepen om deel te nemen aan het onderzoek, onder andere via partners in het Wij en Wadvogels project. Bovendien heeft de Waddenvereniging een persbericht uit laten gaan.

In totaal is de vragenlijst in 13 gemeenten in het Waddengebied huis aan huis verspreid. De gemeenten Hollands Kroon en Den Helder zijn daarbij samengevoegd als één gebied: 'de Kop van Noord Holland'. De vragenlijsten zijn verspreid op basis van geografische segmentatie: provinciaal (Noord-Holland, Friesland of Groningen), vasteland en eilanden, rurale en stedelijke gebieden, en op basis van sociaaleconomische segmentatie: er zijn verschillende woonbuurten met verschillende soorten woningen (van vrijstaande woningen tot portiekflats) geselecteerd. Voor bewoners die de vragenlijst online wilden invullen stond er op de flyer een eenvoudige link die toegang gaf tot de online vragenlijst. De bewoners hadden ook de mogelijkheid om de vragenlijst schriftelijk in te vullen en op te sturen naar het antwoordnummer van het veldwerkbureau. Bewoners zijn tevens opgeroepen om de vragenlijst te delen met familie, vrienden, kennissen/bekenden die in het Waddengebied wonen. Op deze manier is getracht zoveel mogelijk bewoners te bereiken.

Het doel was om 1.200 respondenten te verkrijgen, ongeveer 100 per gebied. Er zijn in totaal 680 vragenlijsten per gebied verspreid. In september 2021 was een gemiddelde response van 14% gehaald met in totaal 1.235 vragenlijsten. Hollands Kroon en Den Helder (de kop van Noord Holland), Eemsdelta en Oldambt hadden een relatief lage respons vergeleken met andere gemeenten. Voor deze gebieden zijn extra inspanningen verricht om die respons te verhogen. Er werden 100 extra enquêtes verspreid in deze gemeenten en 50 flyers. De gemiddelde respons is uiteindelijk op 16,3% gekomen met Terschelling en Texel als koplopers (zie tabel 2.3).

Tabel 2.3 Aantal respondenten vergeleken met aantal inwoners per gebied.

Gebied	Aantal respondenten (n)	Percentage (%)	Aantal inwoners (CBS, 2021)	Aandeel Waddengebied (%)
Texel	129	9,7	13.656	4,18%
Vlieland	106	8,0	1.194	0,37%
Terschelling	153	11,5	4.870	1,49%
Ameland	127	9,5	3.746	1,15%
Schiermonnikoog	87	6,5	931	0,29%
Kop van Noord Holland	98	7,4	62.897	19,27%
Den Helder	45		56.582	17,33%
Hollands Kroon (Wijk Wieringen, CBS)	53		6.390	1,96%
Harlingen	105	7,9	15.807	4,84%
Waadhoeke	114	8,6	46.149	14,14%
Noardeast-Fryslân	108	8,1	45.481	13,93%
Het Hogeland	121	9,1	47.834	14,65%
Eemsdelta	83	6,2	45.587	13,97%
Oldambt	101	7,6	38.277	11,73%
Totaal	1332	100,0	326429	100,0

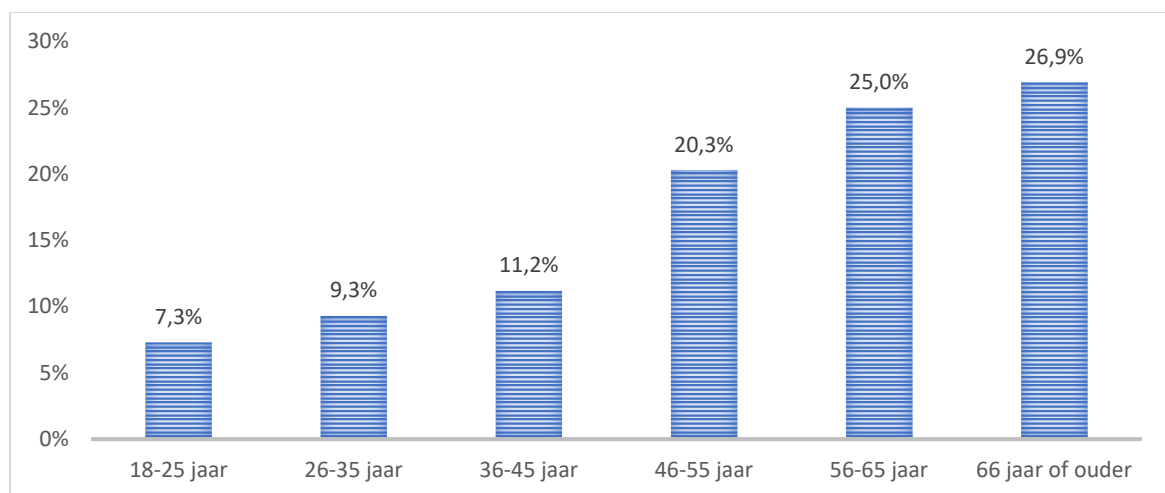
Respondenten die buiten het Waddengebied wonen zijn uit de dataset gehaald. Dat waren in totaal 48 respondenten. Deze respondenten woonden wel in Noord-Nederland maar niet in de desbetreffende gemeenten.

3. Achtergrondkenmerken van bezoekers en bewoners

In dit hoofdstuk worden de sociaal-demografische kenmerken van de bezoekers, en de recreatieve kenmerken van zowel bezoekers als bewoners gepresenteerd.

3.1. Sociaal-demografische kenmerken van bezoekers

Van de bezoekers die een vragenlijst ingevuld hebben was 52,5% vrouw en 45,8% man. De gemiddelde leeftijd van hen lag tijdens het onderzoek op 52,7 jaar. Het jongst waren de bezoekers in Pieterburen, met gemiddeld 48,4 jaar. Het oudst waren de bezoekers die Termunten, Termunterzijl en Delfzijl bezochten, met een gemiddelde leeftijd van 58,1 jaar. Dat Pieterburen relatief jonge bezoekers trekt, komt waarschijnlijk door het zeehondencentrum. Bezoekers aan het Waddengebied kwamen met name uit de leeftijdscategorieën 56-65 jaar en 66 jaar of ouder (Figuur 3.1).

Figuur 3.1. Leeftijd van bezoekers (%).

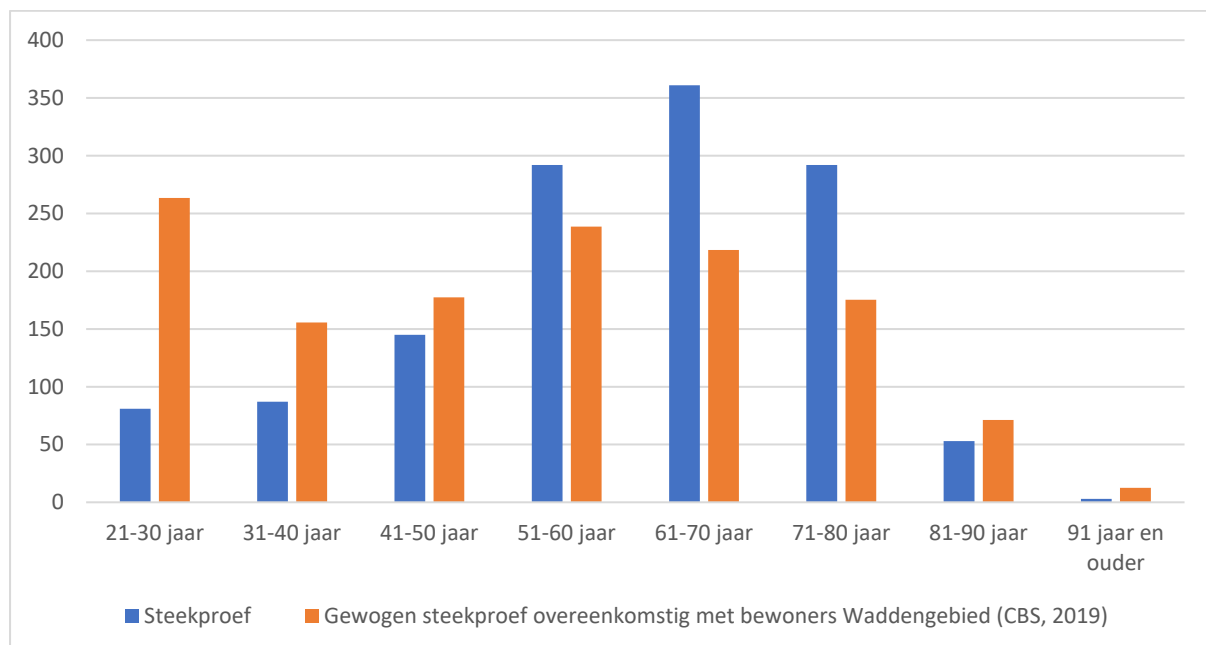
Op bijna alle bestemmingen waren de bezoekers over het algemeen hoger opgeleid (hbo, wo, bachelor, master of hoger). Dat was echter niet het geval voor bezoekers in Termunten, Termunterzijl en Delfzijl, Ameland, en Lauwersoog. Hier kwamen relatief veel bezoekers die middelbaar opgeleid (MBO, havo/vwo) waren. Op deze drie bestemmingen lag het aantal hoger opgeleide bezoekers het laagst. Op Schiermonnikoog was het percentage hoger opgeleiden het hoogst. De meeste bezoekers

komen uit Groningen, Drenthe, Friesland, Noord-Holland, en Gelderland. Relatief weinig bezoekers komen uit Overijssel, Flevoland, Limburg en Zeeland (zie bijlage).

3.2. Sociaal-demografische kenmerken van bewoners

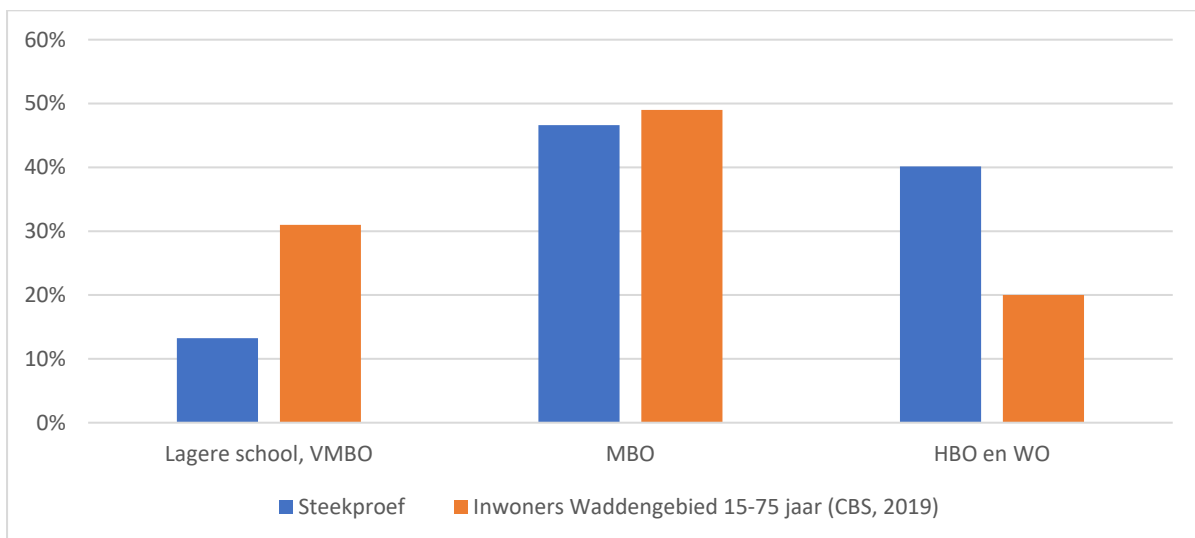
Van de respondenten onder bewoners was 50,3% (n=670) man, 47,4% (n=631) vrouw, de overige 2,4% gaf geen antwoord op deze vraag. De man/vrouw verdeling komt overeen met de algemene verdeling onder de bevolking van het Waddengebied, namelijk 51% man en 49% vrouw (CBS, 2020). De respons is representatief voor de man/vrouw verdeling in het Waddengebied, waardoor geen weging nodig was.

Respondenten in het bewonersonderzoek waren relatief oud vergeleken met de inwoners van het Waddengebied. Vergeleken met de leeftijdsopbouw van de gehele bevolking in het Waddengebied valt op dat de leeftijdscategorie van 50 tot en met 80 jaar oververtegenwoordigd is (zie figuur 3.2). Om de resultaten representatief te maken voor bewoners van het Waddengebied zijn de resultaten op leeftijd gewogen (zie bijlage II).

Figuur 3.2. Leeftijdsopbouw van respondenten vergeleken met alle inwoners van het Waddengebied van 21 jaar en ouder.

Hoogopgeleiden waren oververtegenwoordigd onder de respondenten in het bewonersonderzoek. Ruim 40% is hoog opgeleid, vergeleken met 20% van de inwoners in het Waddengebied (zie figuur 3.3.). Aan de andere kant zijn laag opgeleiden ondervertegenwoordigd met 13% versus 31%. Aantekening daarbij is dat de cijfers van het CBS gaan over inwoners van 15 tot 75 jaar.

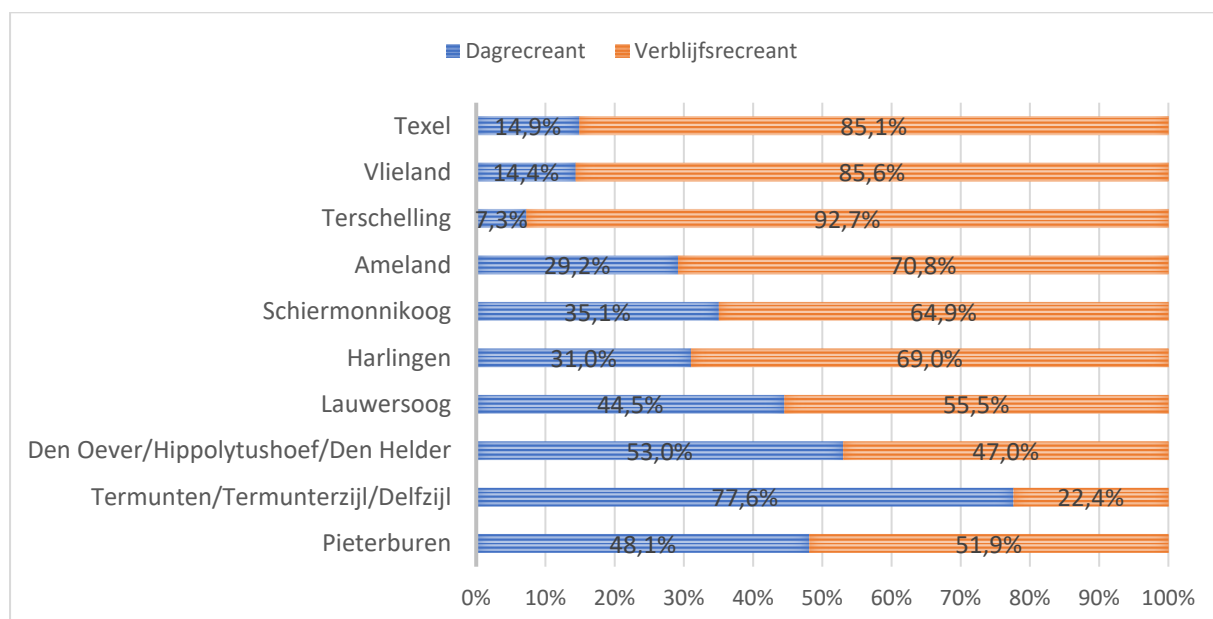

Figuur 3.3. Opleidingsniveau van respondenten uit de steekproef vergeleken met inwoners van het Waddengebied (CBS, 2019).

3.3. Recreatieve kenmerken van bezoekers

Bij het verder classificeren van de bezoeker kan onderscheid gemaakt worden tussen de dagrecreant (de bezoeker die voor een dag een bepaalde bestemming bezoekt) en de verblijfsrecreant (de bezoeker die voor meerdere dagen op een bestemming verblijft en daar ook overnacht). Daarnaast kan onderscheid worden gemaakt tussen de regelmatige bezoeker en de nieuwkomer.

Verblijfsrecreanten waren ruim vertegenwoordigd in de steekproef onder bezoekers, meer dan dagrecreanten. Op de eilanden lag het aandeel verblijfsrecreanten over het algemeen hoger dan op het vasteland, met het hoogste aandeel op Terschelling en het laagste aandeel op Schiermonnikoog. Op het vasteland was het aandeel verblijfsrecreanten relatief hoog in Harlingen en Lauwersoog. In Termunten, Termunterzijl en Delfzijl waren bezoekers voor het overgrote deel dagrecreant (zie Figuur 3.4).

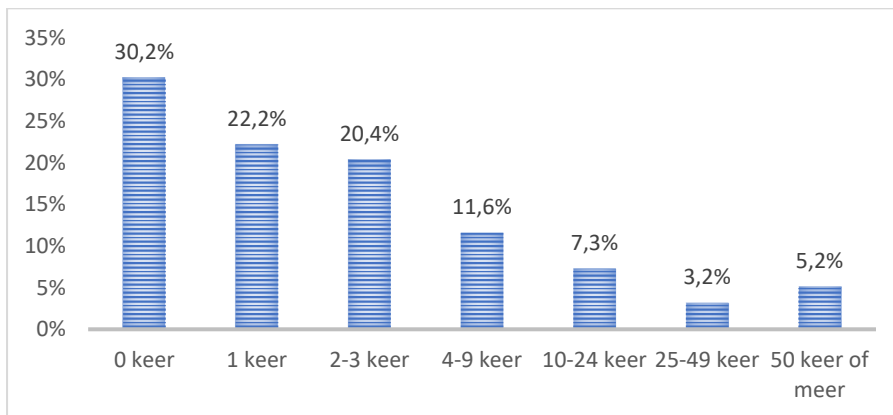

Figuur 3.4. Aandeel dag- en verblijfsrecreanten per locatie onder bezoekers.

3.4. Bezoekfrequentie

Veel bezoekers van het Waddengebied hebben het gebied reeds eerder bezocht. Pieterburen trok relatief de meeste nieuwkomers, maar liefst een kwart van de bezoekers was niet eerder in het Waddengebied geweest. Het aantal eerste bezoeken was het laagst onder bezoekers die Schiermonnikoog of Harlingen bezochten.

Bezoekers is de vraag gesteld hoeveel keer zij het Waddengebied hebben bezocht in 2020. Het merendeel had het Waddengebied niet bezocht in 2020, 22,2% had het Waddengebied één keer bezocht en 20,4% van de bezoekers 2-3 keer (Figuur 3.5).

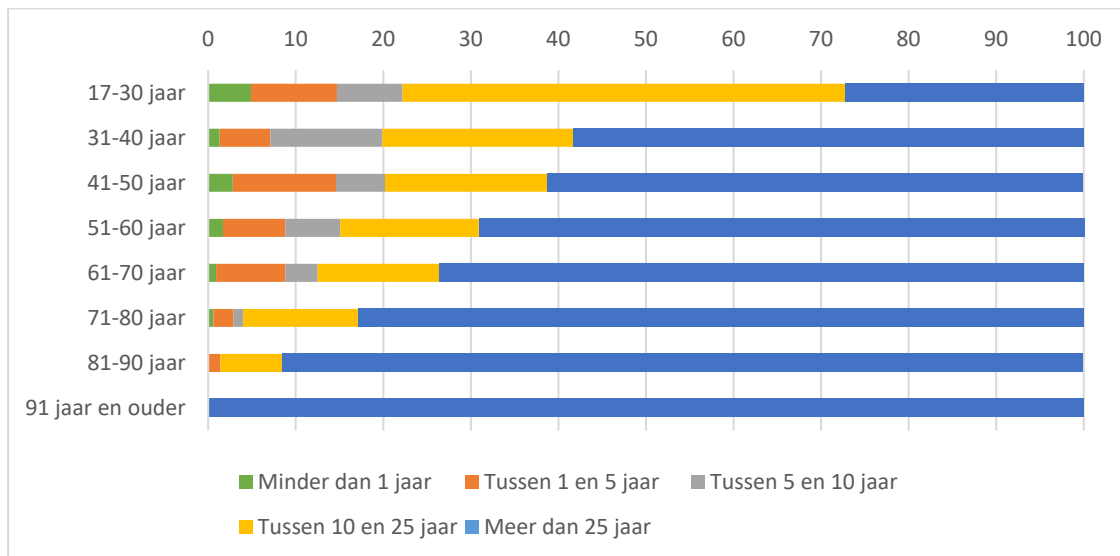

Figuur 3.5. Aantal bezoeken van bezoekers aan het Waddengebied in 2020.

Per bestemming valt op dat een groot deel van de bezoekers in de Kop van Noord-Holland, Lauwersoog en Termunten/Delfzijl het Waddengebied minstens 10 keer heeft bezocht in 2020. Texel zag juist relatief veel bezoekers die het eiland minder dan 10 keer bezochten in 2020.

3.5. Woonduur in het Waddengebied

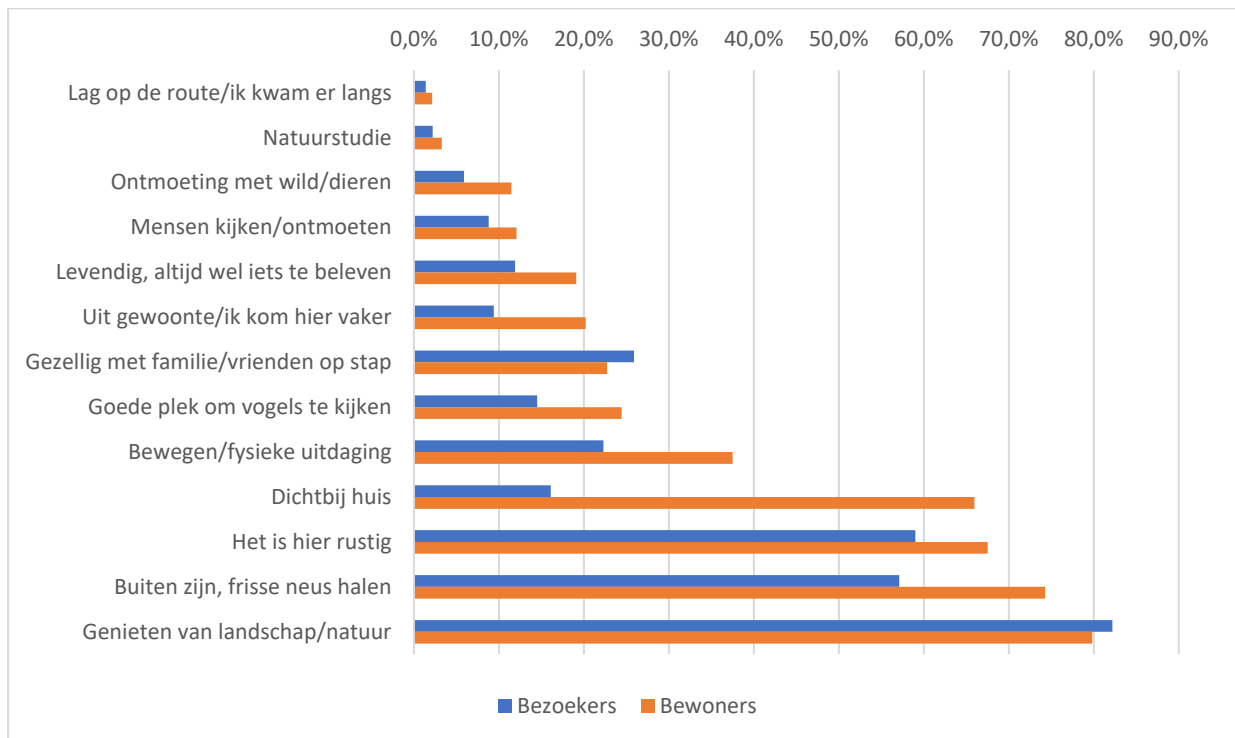
Aan bewoners is gevraagd hoe lang ze al in het Waddengebied wonen. Hieruit bleek dat de meerderheid van de bewoners al meer dan 25 jaar in het Waddengebied woont. Ruim 60% woont meer dan 25 jaar in het Waddengebied woont. De woonduur is sterk afhankelijk van de leeftijd van de bewoners (zie figuur 3.6). Opvallend is dat er relatief veel nieuwkomers (met een woongeschiedenis van minder dan 5 jaar) voorkomen in de leeftijd van 41 tot 50 jaar. Wellicht is hier het effect van de recente trek naar het platteland zichtbaar.

Figuur 3.6 Woonduur naar leeftijd in het Waddengebied (N = 1313)

3.6. Motieven van bezoekers en bewoners om in het Waddengebied te recreëren

De belangrijkste motieven voor bezoekers en bewoners om er te recreëren in het Waddengebied zijn genieten van natuur en landschap, de rust, en buiten zijn om een frisse neus te halen (figuur 3.7). Er zijn echter vrij grote verschillen tussen bezoekers en bewoners waarneembaar. Voor bewoners speelt de nabijheid van recreatiemogelijkheden in het Waddengebied een veel grotere rol, evenals de mogelijkheid om fysiek bezig te zijn, vogels te kijken, de levendigheid, mensen kijken en ontmoeten en wild te spotten. Verder speelt gewoonte onder bewoners een grotere rol in de motivatie om in het Waddengebied te recreëren.

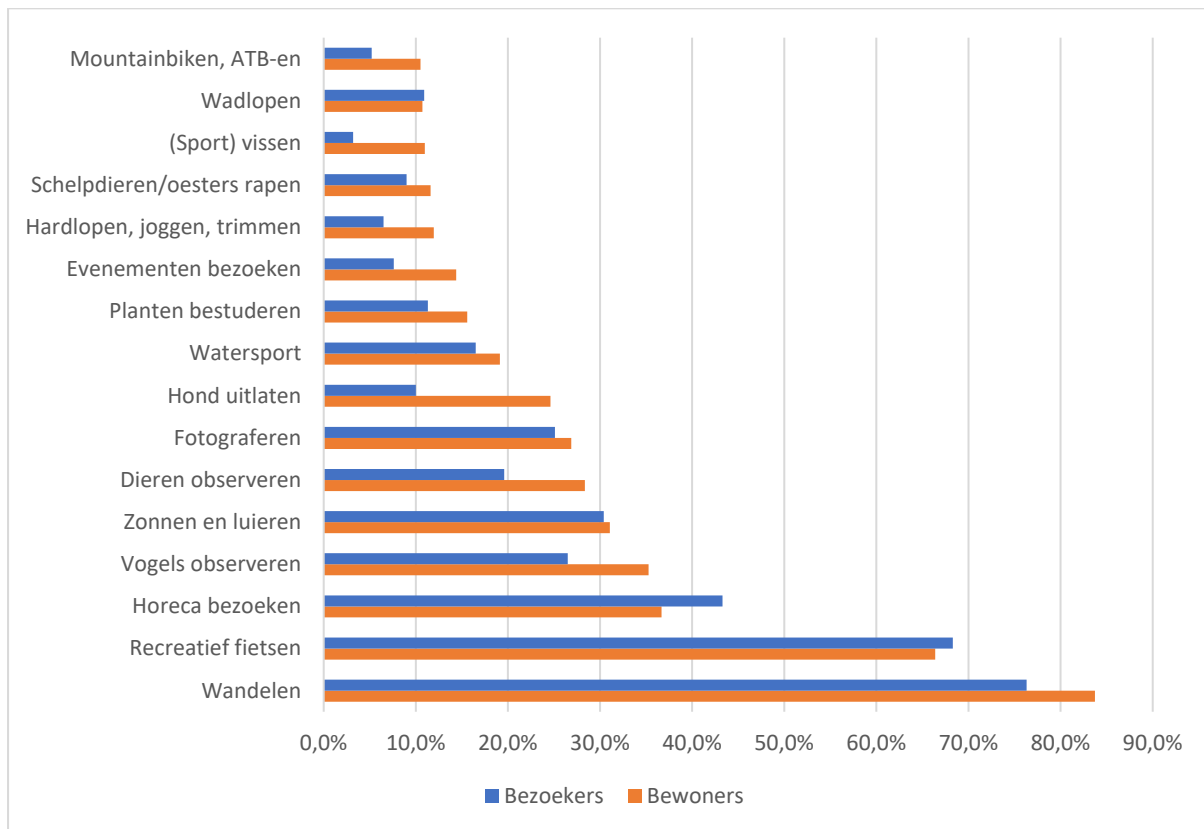
Figuur 3.7. Motieven van bezoekers en bewoners om in het Waddengebied te recreëren.

Bezoekers op Texel, Schiermonnikoog, Vlieland, Terschelling en Termunten, Termunterzijl en Delfzijl, de kop van Noord Holland en Lauwersoog vonden ‘een goede plek om vogels te kijken’ enigszins belangrijk voor hun bezoek. Voor bewoners speelde dit motief vooral een rol in recreatie op Ameland, Terschelling en Texel.

3.7. Recreatieve activiteiten in het Waddengebied

Bezoekers

Wat voor recreatieve activiteiten deden bezoekers in het Waddengebied? Wandelen en recreatief fietsen bleken de meest favoriete activiteiten te zijn. Verder was het bezoeken van horeca, zonnen/luieren, fotograferen en vogels observeren een favoriete recreatieve activiteit van bezoekers (zie figuur 3.8).

Figuur 3.8. Recreatieve activiteiten van bezoekers en bewoners in het Waddengebied (meerdere antwoorden mogelijk).

Bewoners

Wandelen en recreatief fietsen vormden ook voor bewoners de meest favoriete recreatieve activiteiten. Horeca bezoeken was eveneens populair. Het observeren van vogels en dieren kwam daarna. De top-5 werd gecompleteerd door zonnen/luieren, barbecueën en picknicken (figuur 3.8). Opvallend is dat bewoners meer participeren in vogels en dieren observeren dan bezoekers. Daarnaast waren onder andere evenementen bezoeken, wandelen met de hond, fysiek bezig zijn en (sport) vissen populairder onder bewoners. Over het algemeen kan gesteld worden dat bewoners meer verschillende recreatieve activiteiten doen dan bezoekers, hetgeen waarschijnlijk komt doordat ze het jaarrond en vaker in het Waddengebied kunnen recreëren. Kortom, recreatieve mogelijkheden zijn voor bewoners erg belangrijk.

Op de vraag, wat hun favoriete plek is in het Waddengebied, noemden bezoekers met name de Waddeneilanden. Met name Terschelling springt eruit (Figuur 3.2).

Figuur 3.2 Favoriete plek in het Waddengebied van bezoekers.

De favoriete plekken van bewoners zijn diverser. Opvallend is dat de zeedijk verreweg het meest wordt genoemd als favoriete plek. Ook kwelders zijn geliefd onder bewoners (Figuur 3.3).

Figuur 3.3 Favoriete plek in het Waddengebied van bewoners.

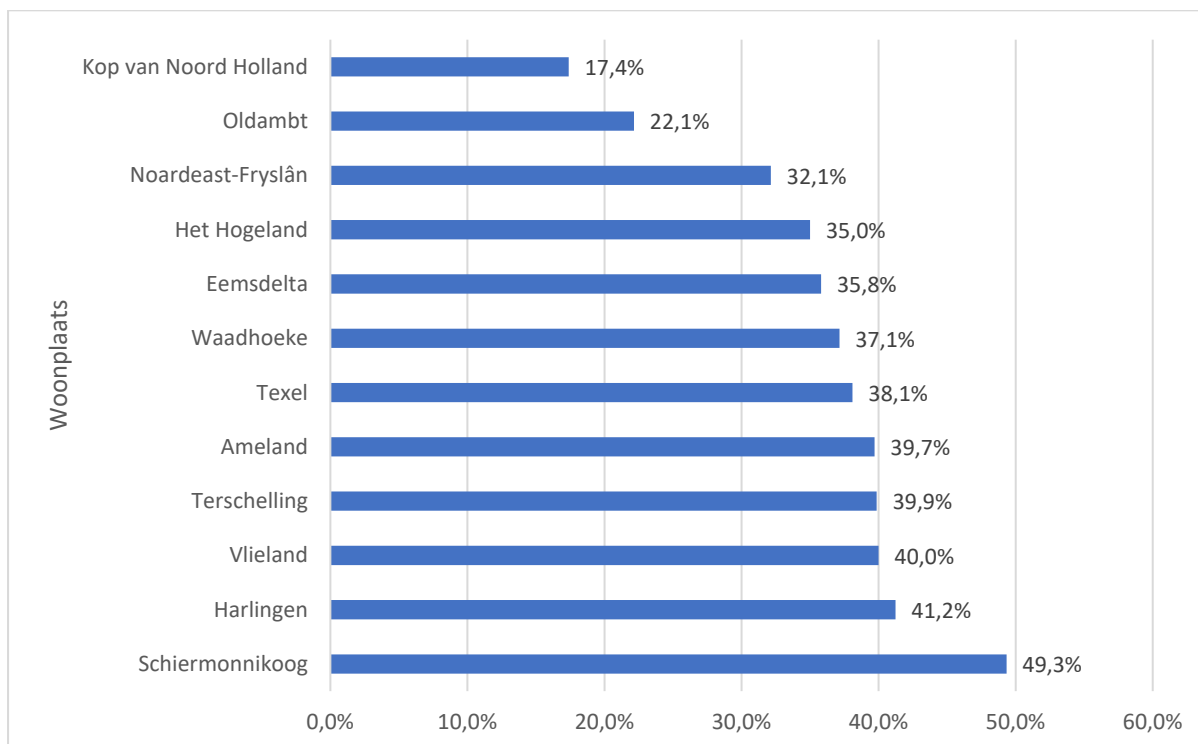
3.8. Waar worden vogels geobserveerd?

Bezoekers

Vogels observeren werd het meest gedaan op Texel en Schiermonnikoog onder bezoekers. Deze activiteit was het minst belangrijk voor bezoekers in Pieterburen.

Bewoners

Ook onder bewoners werd het meest vogels geobserveerd op Schiermonnikoog. Bijna de helft van de bewoners van Schiermonnikoog geeft aan wel eens vogels te observeren in hun vrije tijd. Daarna volgen bewoners van Harlingen, Vlieland, Terschelling, Ameland en Texel. Het minst werden vogels geobserveerd in de Kop van Noord Holland en Oldambt. Dit verklaart wellicht ook de relatief lage respons uit deze gebieden (figuur 3.9).

Figuur 3.10. Deelname aan het observeren van vogels als recreatieve activiteit onder bewoners per woonplaats (N = 1313).

3.9. Recreatieve typologie van de bezoekers en bewoners van het Waddengebied

Op basis van de meest populaire combinaties van recreatieve activiteiten zijn bezoekers en bewoners in vijf verschillende recreatieve segmenten verdeeld. Hiervoor is een clusteranalyse uitgevoerd voor zowel de bezoekers als bewoners. Uit beide clusteranalyses kwamen dezelfde vijf typen recreanten:

- recreatieve fietsers;
- recreatieve vogelaars;
- algemene recreanten;
- strandgangers;
- natuurliefhebbers.

De recreatieve activiteiten per type verschillen wel tussen bezoekers en bewoners, doordat bewoners het hele jaar door, en vaker kunnen recreëren in het Waddengebied. Daarnaast verschillen de algemene recreanten in motivaties. De algemene recreanten onder bezoekers zijn relatief vaker 'toevallige recreanten' omdat ze ergens recreëren omdat ze erlangs reden. Onder bewoners komt dit veel minder voor. In tabel 3.1 staan de recreatieve kenmerken per type recreant onder bezoekers, en in tabel 3.2 worden de recreatieve kenmerken per type recreanten onder bewoners gepresenteerd.

Bezoekers

Tabel 3.1. Recreatieve kenmerken per type recreanten onder bezoekers in het Waddengebied.

Type recreant	Recreatieve fietsers (N = 973)	Recreatieve vogelaars (N = 417)	Toevallige recreanten (N = 664)	Strandgangers (N = 726)	Natuur- liefhebbers (N = 372)
Recreatief fietsen	100,0%	73,9%	-	79,2%	80,1%
Vogels observeren	-	100,0%	0,8%	8,1%	83,3%
Wandelen	72,8%	80,8%	66,6%	78,1%	94,1%
Zonnen/luieren, barbecueën, picknicken, spelen	-	9,4%	12,7%	100,0%	29,0%
Dieren observeren	3,1%	28,8%	7,7%	10,2%	92,2%
Horeca bezoeken	34,6%	21,6%	27,1%	79,5%	48,4%
Fotograferen	14,7%	27,8%	14,6%	24,2%	81,5%
Planten bestuderen	1,4%	24,0%	2,0%	2,1%	57,5%

Bewoners

Tabel 3.2. Recreatieve kenmerken per type recreanten onder bewoners (gewogen).

Type recreant Recreatieve activiteit	Recreatieve fietsers (N = 339)	Recreatieve vogelaars (N = 282)	Algemene recreanten (N = 266)	Strandgangers, vertierzoekers (N = 273)	Natuur- liefhebbers (N = 140)
Recreatief fietsen	100,0%	75,1%	0,0%	70,9%	84,6%
Vogels observeren	0,0%	99,5%	11,4%	5,8%	94,3%
Wandelen	80,2%	84,4%	75,8%	91,7%	90,6%
Zonnen/luieren, barbecueën, picknicken, spelen	0,5%	7,6%	15,9%	95,0%	56,3%
Dieren observeren	9,4%	50,3%	9,3%	12,3%	97,9%
Horeca bezoeken	23,5%	13,4%	27,9%	75,1%	57,2%
Fotograferen	20,7%	32,5%	15,0%	14,6%	77,1%
Planten bestuderen	1,1%	30,4%	2,8%	2,3%	71,0%

De sociaal-demografische profielen van de verschillende typen recreanten worden gepresenteerd in bijlage III.

3.10. Resumé

Ongeveer een kwart van de bezoekers en een derde van de bewoners observeert vogels in het Waddengebied. De Waddeneilanden, en dan met name Schiermonnikoog, zijn de meest populaire bestemmingen voor het observeren van vogels. Dit geldt voor zowel bezoekers als bewoners.

Natuurliefhebbers en recreatieve vogelaars zijn het meest geïnteresseerd in vogels observeren. Natuurliefhebbers vinden gezelligheid en levendigheid ook belangrijk. Strandgangers komen met name voor vertier en gezelligheid, levendigheid en mensen kijken/ontmoeten. Recreatieve fietsers en algemene recreanten kunnen gezien worden als de 'gemiddelde' bezoeker van het Waddengebied.

4. Bewustwording natuur en vogels en draagvlak natuur- en vogelbeschermingsmaatregelen

In dit hoofdstuk worden de resultaten gepresenteerd omtrent de waardering van bijzondere natuurwaarden, bewustzijn, houding en gedrag van bezoekers ten aanzien van verstoring van vogels, verbondenheid met het Waddengebied, en draagvlak voor natuur- en vogelbescherming.

4.1 Waardering van bijzondere natuurwaarden onder bezoekers en bewoners

Bezoekers en bewoners is gevraagd in hoeverre ze de natuur van het Waddengebied bijzonder vinden door het geven van een rapportcijfer tussen de 1 en 10. Uit de resultaten blijkt dat de natuur als heel bijzonder wordt gezien in het hele Waddengebied, van Oost-Groningen tot de Kop van Noord-Holland.

De natuur van de Waddeneilanden wordt het hoogst gewaardeerd door zowel bezoekers als bewoners, met uitzondering van Texel. De natuur van Texel wordt door de bewoners significant lager gewaardeerd dan door de bezoekers. Daarnaast valt op dat de Waddennatuur op het vaste land van Oost-Groningen significant lager wordt gewaardeerd door de bewoners dan door de bezoekers. Bewoners van gemeente Het Hogeland waarden de Waddennatuur juist hoger dan de bezoekers. Het totaalgemiddelde van alle bezoekers is een waardering van 8,8 en van de bewoners een 8,6.

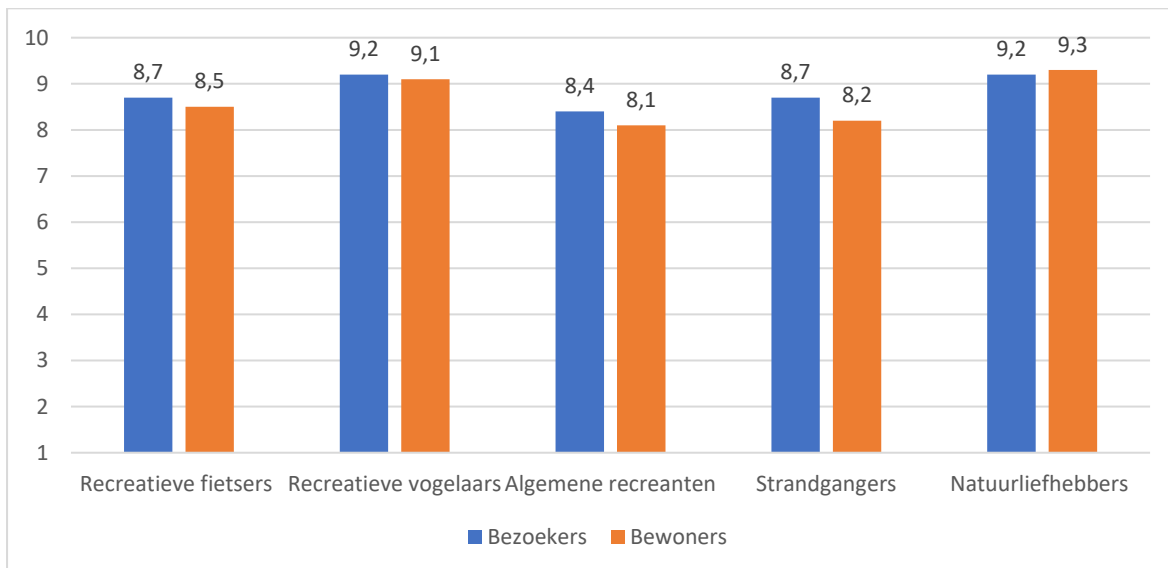
Tabel 4.1. Waardering van de natuur per locatie onder bezoekers (N = 3080) en bewoners (N = 1313).

Locatie	Gemiddelde bezoekers	SD*
Schiermonnikoog	9,1	1,02
Vlieland	8,9	1,19
Ameland	8,7	1,17
Terschelling	8,9	1,11
Lauwersoog (gemeente Het Hogeland)	8,7	1,25
Pieterburen (gemeente Het Hogeland)	8,6	1,27
Waadhoeke		
Noardeast-Fryslân		
Harlingen	8,8	1,17
Texel	8,9	1,09
Kop van Noord-Holland	8,7	1,26
Termunten/Termunterzijl/Delfzijl	8,5	1,37
Gemiddelde	8,8	1,20

Locatie	Gemiddelde bewoners	SD
Schiermonnikoog	9,2	1,25
Vlieland	9,2	1,18
Ameland	9,2	1,02
Terschelling	9,0	1,31
Lauwersoog (gemeente Het Hogeland)	9,0	1,18
Pieterburen (gemeente Het Hogeland)		
Waadhoeke	8,7	1,27
Noardeast-Fryslân	8,6	1,62
Harlingen	8,6	1,67
Texel	8,6	1,45
Kop van Noord-Holland	8,0	1,55
Oldambt	7,1	2,21
Eemsdelta	8,2	1,81
Gemiddelde	8,6	1,63

*SD = Standaard Deviatie

De waardering van de natuur verschilt ook tussen de typen Waddenrecreanten (zie figuur 4.1). Natuurliefhebbers en recreatieve vogelaars waarderen de Waddennatuur het hoogst, terwijl algemene recreanten de Waddennatuur het minst hoog waarderen. Hier zijn wel significante verschillen tussen bezoekers en bewoners op te merken. Bezoekers die in het segment recreatieve fietsers, algemene recreanten of strandgangers vallen, waarderen de natuur significant hoger dan bewoners in hetzelfde segment.

Figuur 4.1. Waardering van de Waddennatuur per type recreant.

Daarnaast is een open vraag gesteld, wat mensen het meest bijzonder en uniek vinden aan de natuur in het Waddengebied. De open vraag is door 753 bezoekers ingevuld. Woorden die het meest genoemd zijn: rust (288), natuur (263), zee (226), duinen (217), vogel (210), strand (167), getijden (131), eb (127), wad (126), ruimte (126), vloed (120), bos (97), dieren (90), en zeehonden (71). Dit is gevisualiseerd in een woordwolk waarbij de grootte van het woord aangeeft hoe vaak het genoemd is (figuur 4.2, bron: [www. Wordart.com](http://www.Wordart.com)).

4.2 Vogelspecialisationniveau

Bezoekers en bewoners zijn over het algemeen niet erg gespecialiseerd in vogels. Het gemiddelde ligt rond de 6,0 op een schaal van 10. Bezoekers en bewoners vinden zichzelf over het algemeen geen vogelkenner; ze geven zichzelf gemiddeld een dikke onvoldoende. De meeste bezoekers en bewoners observeren ook geen vogels in hun vrije tijd, maar vinden de mogelijkheden om vogels te observeren in het Waddengebied wel belangrijk. Daarentegen is het bewustzijn van vogels in het Waddengebied gemiddeld een stuk hoger (tabel 4.2).

Tabel 4.2 Vogelspecialisatieniveau van bezoekers (N = 3092) en bewoners (N = 1291)

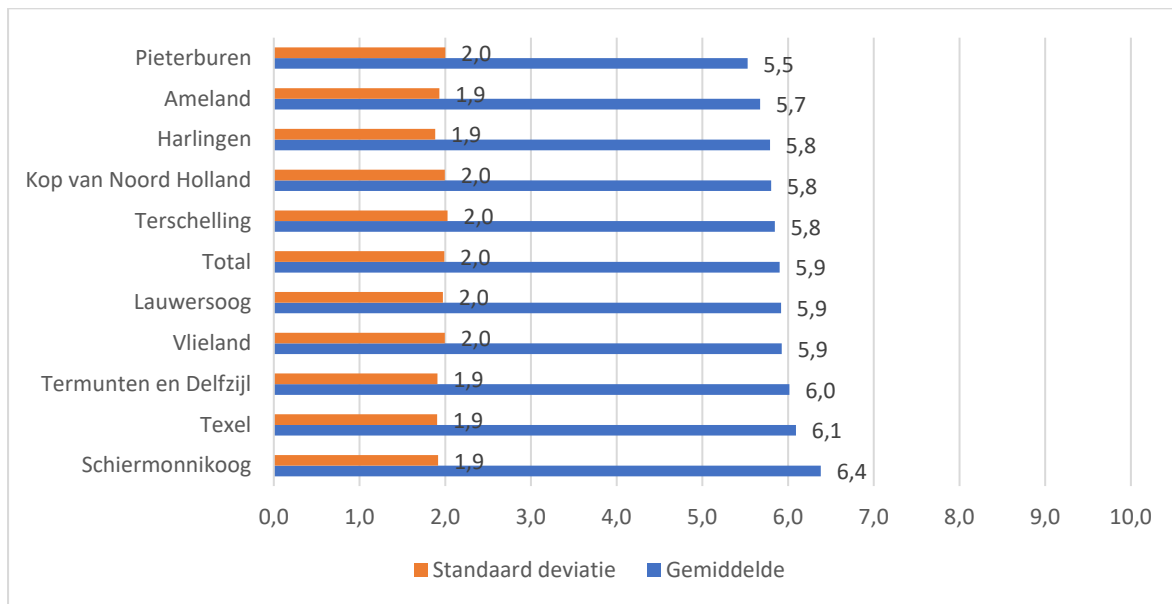
Item	Gemiddelde bezoekers	SD	Gemiddelde bewoners	SD
Bewust zijn van vogels tijdens recreatie in het Waddengebied (1= nooit tot 10 = altijd)	7,4	2,13	7,6	0,85
Vogelkenner (1 = helemaal geen kennis tot 10 = expert)	4,7	2,25	4,9	0,83
Belang van mogelijkheden om vogels te observeren in het Waddengebied (1 = helemaal niet belangrijk tot 10 = heel erg belangrijk)	6,7	2,27	6,7	0,85
Observeren van vogels in de vrije tijd (1 = nooit tot 10 = altijd)	4,9	2,68	5,1	0,81
Gemiddelde van de schaal	5,9	1,97	6,1	2,11

Vogelspecialisatieniveau op een schaal van 1 = helemaal niet gespecialiseerd tot 10 = heel erg gespecialiseerd. Betrouwbaarheid van de schaal onder bezoekers is $\alpha = 0,86$ en onder bewoners $\alpha = 0,87$.

In de volgende paragrafen wordt verder ingezoomd op het vogelspecialisatieniveau.

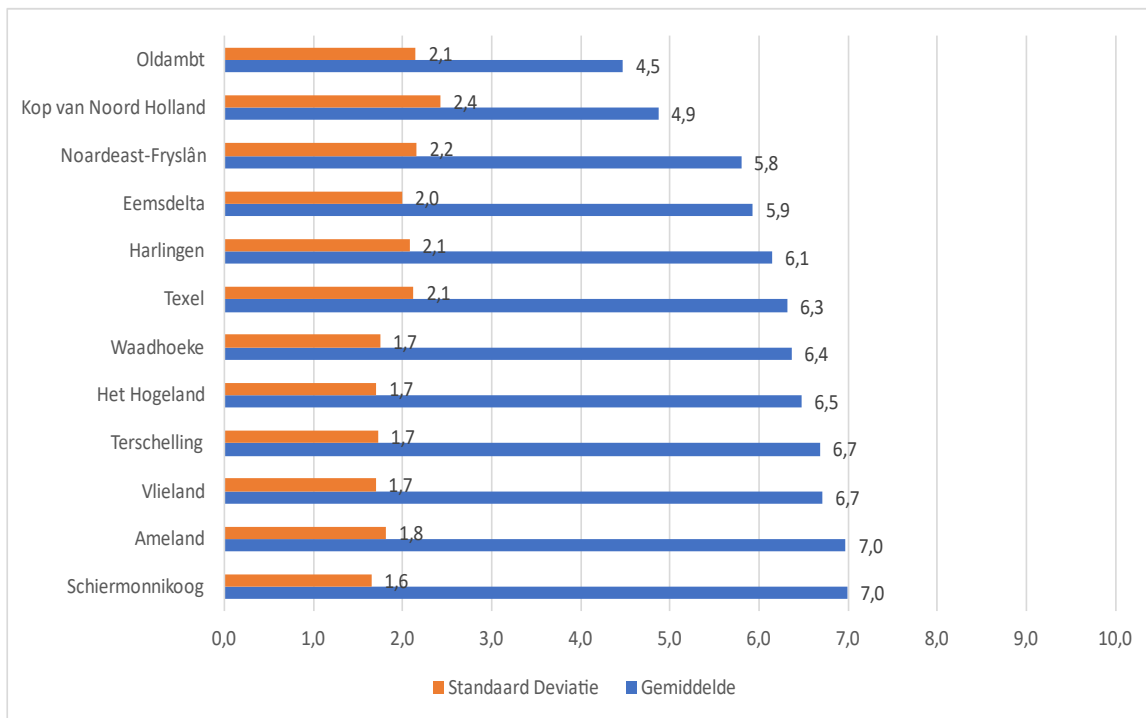
Regionale verschillen in vogelspecialisatie

Bezoekers op Schiermonnikoog hebben het hoogste vogelspecialisatieniveau, met een gemiddelde van een 6,4 (figuur 4.3). Bezoekers op Schiermonnikoog scoren het hoogst op alle items van de schaal. Het laagste vogelspecialisatieniveau wordt gevonden onder bezoekers van Pieterburen. Opvallend is verder dat bezoekers op Ameland lager scoren dan bezoekers van de andere Waddeneilanden. De verschillen tussen Schiermonnikoog en de bestemmingen met het laagste niveau (Ameland en Pieterburen en omstreken) zijn significant.

Figuur 4.3 Vogelspecialisatieniveau per locatie onder bezoekers (N = 3092).

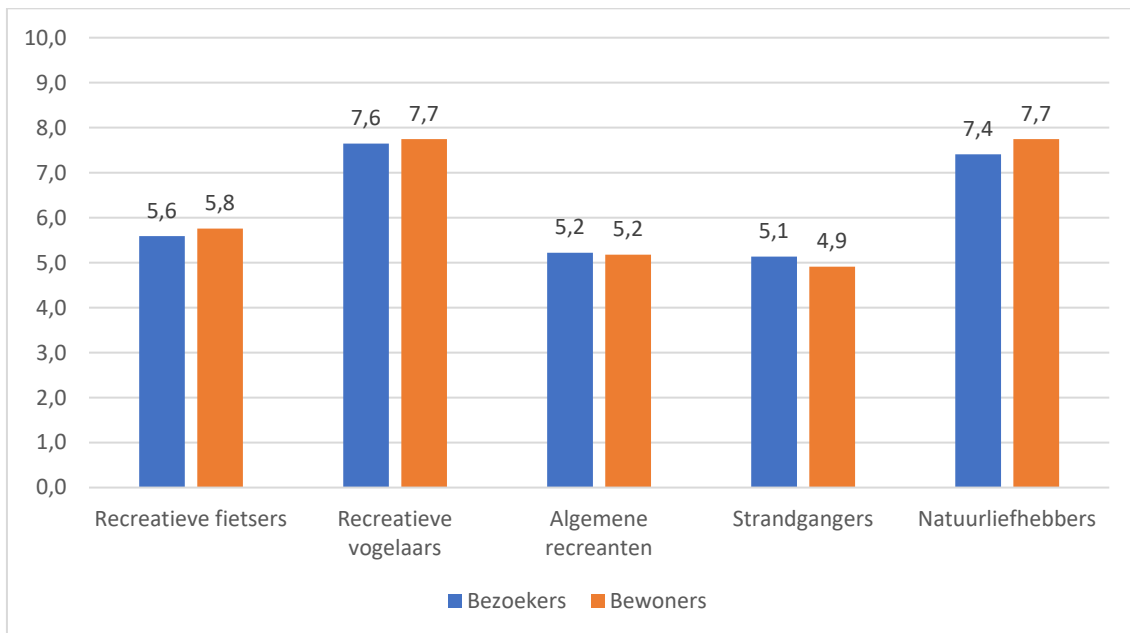
Onder bewoners deelt Schiermonnikoog de eerste plek met Ameland wat betreft vogelspecialisatie, gevolgd door Terschelling en Vlieland. Bewoners van het Oldambt en de Kop van Noord Holland zijn het minst gespecialiseerd in kennis en ervaring op gebied van vogels. (figuur 4.4).

Figuur 4.4. Vogelspecialisatieniveau per locatie onder bewoners van het Waddengebied (N = 1292).

Verschillen per type recreant

Als gekeken wordt naar het type recreant, blijkt het vogelspecialisatieniveau eveneens significant te verschillen, onder zowel bezoekers als bewoners. Recreatieve vogelaars en natuurliefhebbers zijn veel gespecialiseerder dan recreatieve fietsers, algemene recreanten en strandgangers. Met name strandgangers scoren laag. De verschillen tussen de hoogst scorende groepen en de laagst scorende zijn significant. De verschillen tussen bezoekers en bewoners uit hetzelfde segment zijn relatief klein.

Figuur 4.5. Vogelspecialisatieniveau per type recreant het Waddengebied.

Kortom, recreatieve vogelaars en natuurliefhebbers hebben relatief veel kennis en ervaring op het gebied van vogels, terwijl algemene recreanten en strandgangers vinden dat ze weinig kennis van vogels hebben. Daarnaast besteden deze recreanten relatief weinig vrije tijd aan het observeren van vogels. Bijna alle bezoekers zijn zich wel bewust van vogels in het Waddengebied en ze vinden het (enigszins tot heel) belangrijk dat er mogelijkheden zijn om vogels te observeren in het Waddengebied.

4.3 De rol van vogels in beleving van het Waddengebied

Het belang van vogels in de beleving van het Waddengebied is gemeten middels vier stellingen. Deze konden met een vijfpuntschaal beantwoord worden, van 1 'helemaal niet mee eens' tot en met 5 'helemaal mee eens'. De vier stellingen vormen samen de schaal 'vogelbeleving' (zie tabel 4.3). De schaal is betrouwbaar.

Voor het gehele Waddengebied werden de stellingen 'vogels maken mijn beleving van het Waddengebied compleet' en 'door vogels geniet ik meer van het Waddengebied' als meest belangrijke aspecten gezien door zowel bezoekers als bewoners. Vogels herinneren bezoekers minder aan de seizoenen in het Waddengebied dan bewoners. Dit is goed te verklaren, omdat over het algemeen bewoners het gehele jaar in het Waddengebied zijn, en bezoekers veelal een deel van het jaar. Vogels dragen voor zowel bezoekers als bewoners bij aan de beleving van het Waddengebied.

Tabel 4.3 Belang van vogels in beleving van het Waddengebied onder bezoekers (N = 3016, $\alpha = 0,88$) en bewoners (N = 1268, $\alpha = 0,91$).

Item	Gemiddelde bezoekers	SD	Gemiddelde bewoners	SD
Vogels zorgen ervoor dat ik mij verbonden voel met het Waddengebied	3,57	1,19	3,71	1,18
De vogels in het Waddengebied herinneren mij aan de seizoenen	3,28	1,23	3,69	1,15
Vogels maken mijn beleving van het Waddengebied compleet	3,91	1,08	3,93	1,12
Door vogels geniet ik meer van het Waddengebied	3,86	1,09	3,87	1,16
Gemiddelde van de schaal	3,65		3,80	

Antwoorden op een vijfpuntsschaal van 1 = helemaal niet mee eens tot 5 = helemaal mee eens.

Regionale verschillen in verrijking beleving van de Wadden door vogels

Op alle bestemmingen waar geënquêteerd is, vinden bezoekers dat vogels hun beleving van het Waddengebied compleet maakt. Uitschieters zijn te zien onder bezoekers die Schiermonnikoog en

Texel aandeden. Bezoekers aan Pieterburen, Terschelling en Harlingen waren het significant minder eens met deze stelling.

Door de vogels genoten bezoekers aan Schiermonnikoog meer van het Waddengebied dan bezoekers op andere bestemmingen. Dat geldt ook voor bezoekers die Texel bezocht hebben. Voor bezoekers aan Harlingen, Ameland en Pieterburen geldt dat het minst. De verschillen tussen Schiermonnikoog en de laagst scorende bestemmingen zijn significant: bezoekers aan Schiermonnikoog genieten door de vogels meer van het Waddengebied dan bezoekers op de meeste andere bestemmingen.

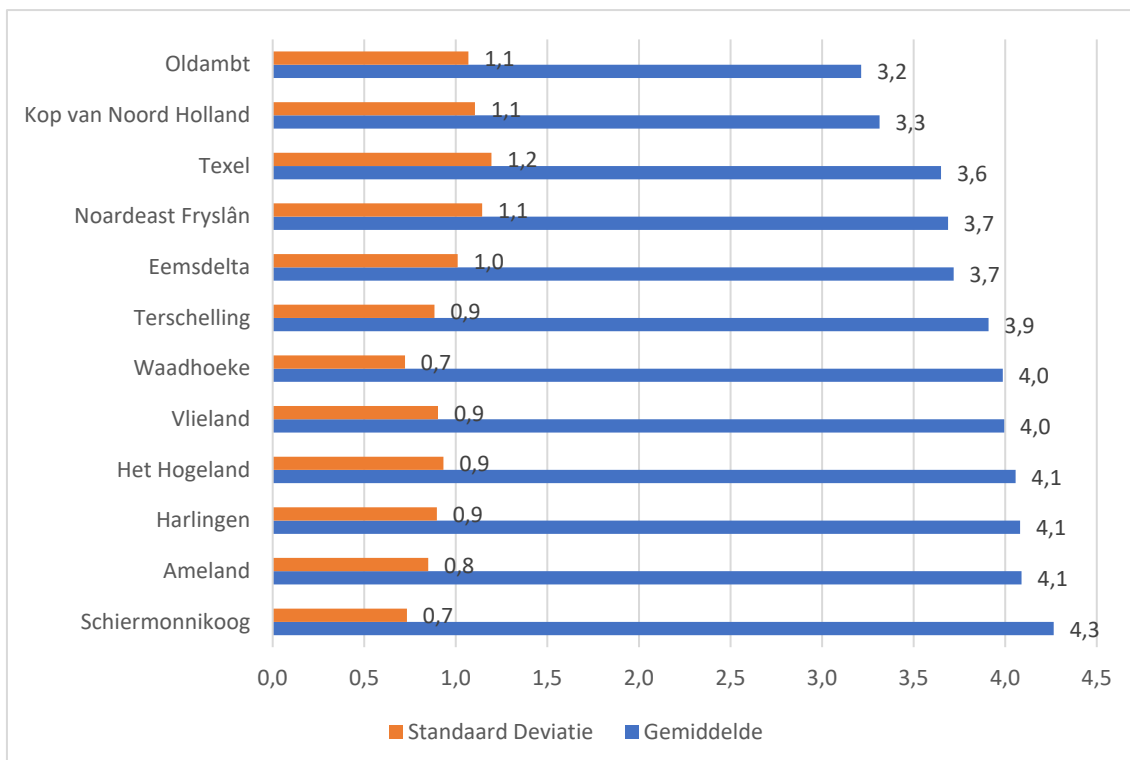
Over het algemeen vinden bezoekers aan Schiermonnikoog, Texel en Termunten, Termunterzijl en Delfzijl vogels belangrijker in hun beleving van het Waddengebied dan bezoekers op andere bestemmingen. Voor Pieterburen, Ameland en Harlingen en Terschelling liggen deze waardes relatief het laagst. De verschillen tussen Schiermonnikoog en de Kop van Noord Holland, Terschelling, Ameland, Harlingen en Pieterburen zijn significant.

Tabel 4.5. Belang van vogels in beleving Waddengebied per locatie onder bezoekers van het Waddengebied (N = 3016).

	Gemiddelde	SD
Schiermonnikoog	3,87	0,94
Texel	3,74	0,99
Termunten en Delfzijl	3,72	0,96
Vlieland	3,69	0,94
Lauwersoog	3,65	0,96
Kop van Noord Holland	3,62	0,97
Terschelling	3,59	1,10
Ameland	3,56	0,97
Harlingen	3,56	0,98
Pieterburen	3,50	1,03

Opvallend is dat bewoners de beleving van vogels belangrijker vinden dan bezoekers. Daarnaast zijn er ook onder bewoners regionale verschillen te vinden in de mate waarin vogels zorgen een

verrijking van de beleving van het Waddengebied (zie figuur 4.7). In het Oldambt en de Kop van Noord Holland spelen vogels een hele beperkte rol in de beleving. Opvallend is dat Texel ook relatief laag scoort onder bewoners. Aan de andere kant voegen vogels wel relatief veel toe aan de beleving van het Waddengebied onder bewoners van Terschelling, de Waadhoeke, Vlieland, het Hogeland, Harlingen, Ameland en Schiermonnikoog. Hier is eveneens Schiermonnikoog weer de uitschieter. De verschillen tussen deze laagst en hoogst scorende gebieden zijn significant.

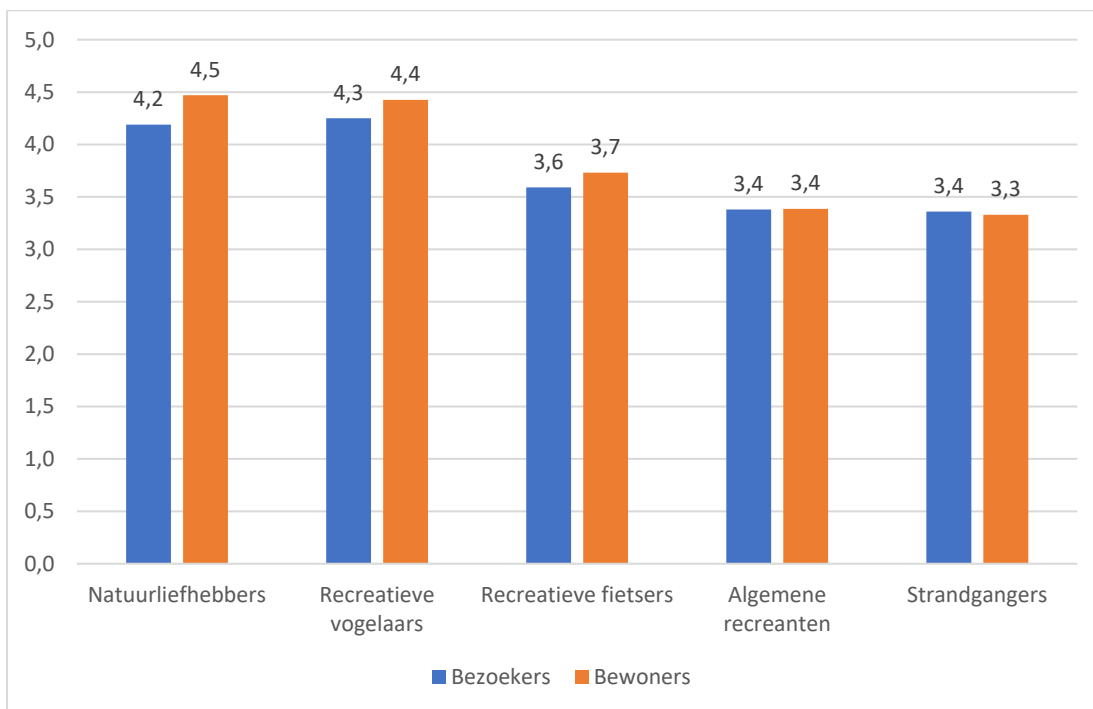

Figuur 4.6. Belang van vogels in beleving Waddengebied per locatie onder bewoners van het Waddengebied (N = 1269).

Belang van vogels in beleving van de Wadden per type recreant

Kijken we naar de type recreanten, dan valt het volgende op. Onder recreatieve vogelaars en natuurliefhebbers zorgen vogels voor meer verbondenheid met het Waddengebied dan onder andere type recreanten. De vogels herinneren hen ook meer aan de seizoenen dan andere groepen, maken

hun beleving van het Waddengebied meer compleet en zorgen ervoor dat deze twee groepen meer genieten van het Waddengebied. Het belang van vogels in de beleving van het Waddengebied is daarmee het grootst onder recreatieve vogelaars en natuurliefhebbers. Recreatieve fietsers vormen een middengroep, terwijl vogelbeleving voor strandgangers en wandelaars het minst belangrijk is (zie Figuur 4.7).

Figuur 4.7. Het belang van vogelbeleving in het Waddengebied per type Waddenrecreant onder bezoekers (N = 3016) en bewoners (N = 1269).

4.4 Bewustzijn en houding ten aanzien van verstoring van vogels door recreatie

Bezoekers en bewoners is tien stellingen voorgelegd waarin hen werd gevraagd in hoeverre zij vinden dat ze in hun recreatief gedrag rekening houden met vogels in het Waddengebied. De vragen geven inzicht in de perceptie van bezoekers en bewoners op hun eigen gedrag, en niet hun daadwerkelijke gedrag.

Tabel 4.6. Bewustzijn van vogelverstoring door eigen recreatief gedrag en bereidheid om aan de regels van vogelbescherming te houden.

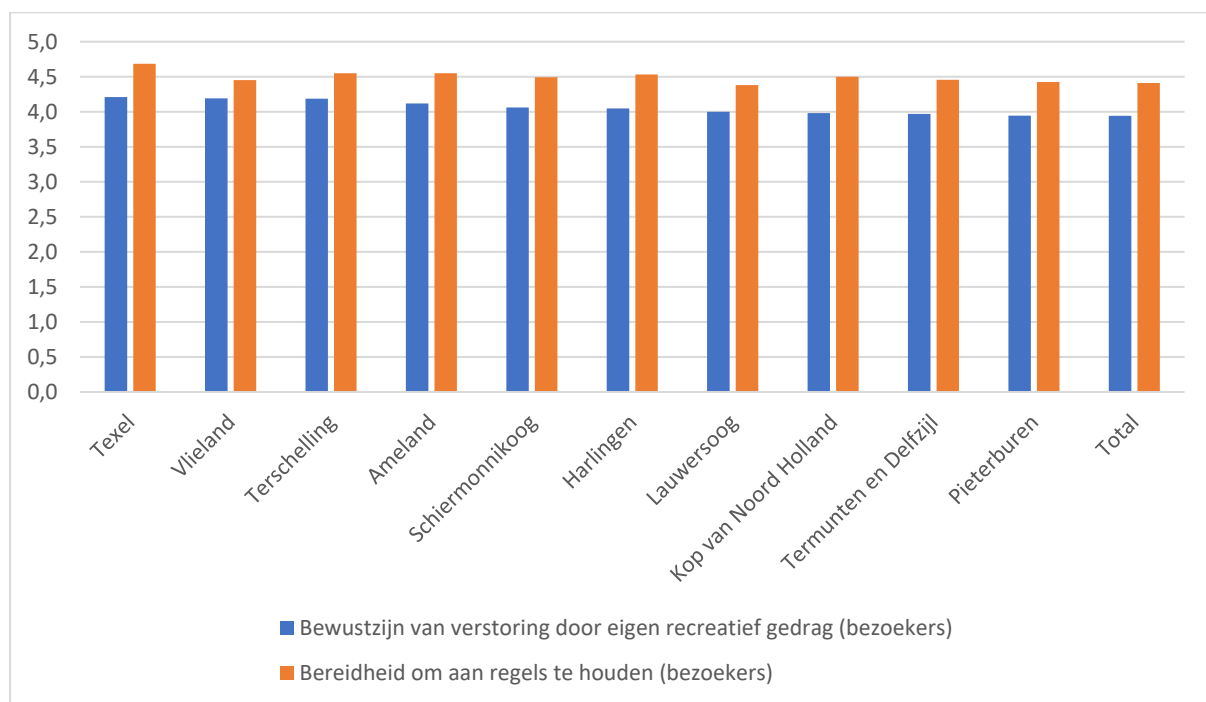
Items	Gemiddelde bezoekers	SD	Gemiddelde bewoners	SD
'Bewustzijn van vogelverstoring door eigen recreatief gedrag' (bezoekers N = 2997, $\alpha = 0,89$; bewoners N = 1273; $\alpha = 0,91$)	4,06		3,98	
Ik probeer bij mijn bezoek rekening te houden met vogels	4,07	0,975	4,04	1,060
Ik vind het belangrijk om rekening te houden met vogels	4,21	0,872	4,20	0,973
Ik zou het erg vinden wanneer ik onbedoeld vogels verstoort	4,35	0,794	4,24	0,987
Ik ben er alert op dat vogels niet opvliegen door mijn bezoek	3,95	0,966	3,88	1,106
Ik praat zachter wanneer ik denk dat vogels er last van kunnen hebben	3,73	1,113	3,51	1,248
Bereidheid om aan regels vogelbescherming te houden' (bezoekers N = 1895, $\alpha = 0,83$; bewoners N = 1029, $\alpha = 0,77$)	4,49		4,51	
Ik houd mij aan de regels en betreed geen rustgebieden voor vogels	4,52	0,792	4,55	0,803
Ik laat nooit afval achter	4,68	0,760	4,83	0,585
Ik houd mijn hond aan de lijn om verstoring van vogels te voorkomen	4,26	1,069	4,15	1,081
Ik probeer rekening te houden met het broedseizoen	4,34	0,913	4,32	0,916
Wanneer het strand afgezet is voor broedvogels, loop ik daar omheen (en niet doorheen)	4,68	0,718	4,67	0,745

Antwoorden op vijfpuntsschaal van 1 'helemaal niet mee eens' tot en met 5 = 'helemaal mee eens'. Het aantal respondenten (N) is relatief laag op de tweede schaal doordat niet alle respondenten een hond hebben. SD = Standaard Deviatie.

Opvallend is dat bezoekers zich iets meer bewust zijn van mogelijke verstoringen van vogels door hun recreatief gedrag dan bewoners. Er is geen verschil tussen bewoners en bezoekers als het gaat om bereidheid om zich aan de regels van vogelbescherming te houden.

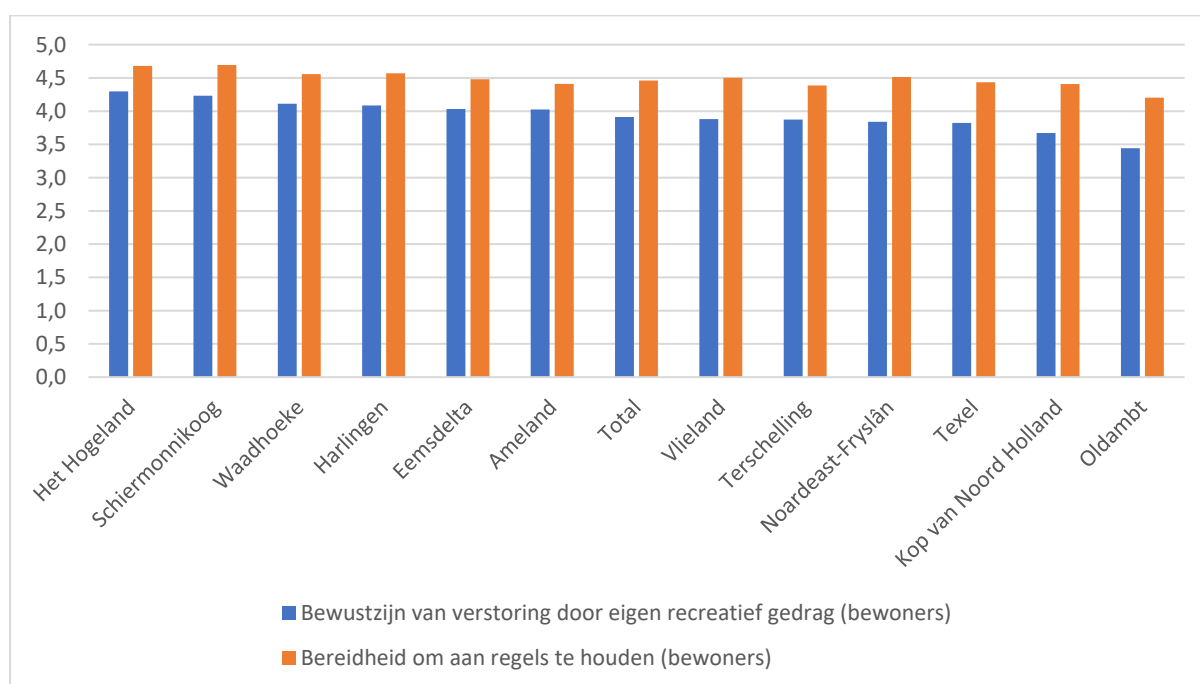
Regionale verschillen

De meeste bezoekers en bewoners houden in hun recreatief gedrag op een bepaalde manier rekening met de vogels, maar er zijn wel significante regionale verschillen (figuur 4.8 en 4.9). Bezoekers op Texel, Termunten en Delfzijl, Schiermonnikoog en Vlieland zijn zich het meest bewust van verstoring van vogels door eigen recreatief gedrag. Bezoekers van Harlingen, Terschelling, Pieterburen, Ameland, de Kop van Noord Holland en Lauwersoog zijn zich hier iets minder van bewust. Deze verschillen zijn significant. De bereidheid om zich aan vogelbeschermingsmaatregelen te houden is op Vlieland, Schiermonnikoog en Texel significant hoger dan op de andere bestemmingen. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat de bereidheid om zich aan de regels te houden in het gehele Waddengebied relatief groot is, aangezien de gemiddelden boven de 4 liggen op een 5-punts schaal.

Figuur 4.10. Bewustzijn van verstoring door eigen recreatief gedrag en bereidheid om aan de regels te houden per type recreant.

Bij bewoners is het bewustzijn van verstoring door eigen recreatief gedrag significant lager in Oldambt, de Kop van Noord Holland, Texel en Noardeast-Fryslân dan in de andere gemeenten. Met name in de Waadhoeke, Schiermonnikoog en het Hogeland houden bewoners meer rekening met vogels tijdens recreatief gedrag. De bereidheid om zich aan vogelbeschermingsmaatregelen te houden is in alle gemeenten hoog.

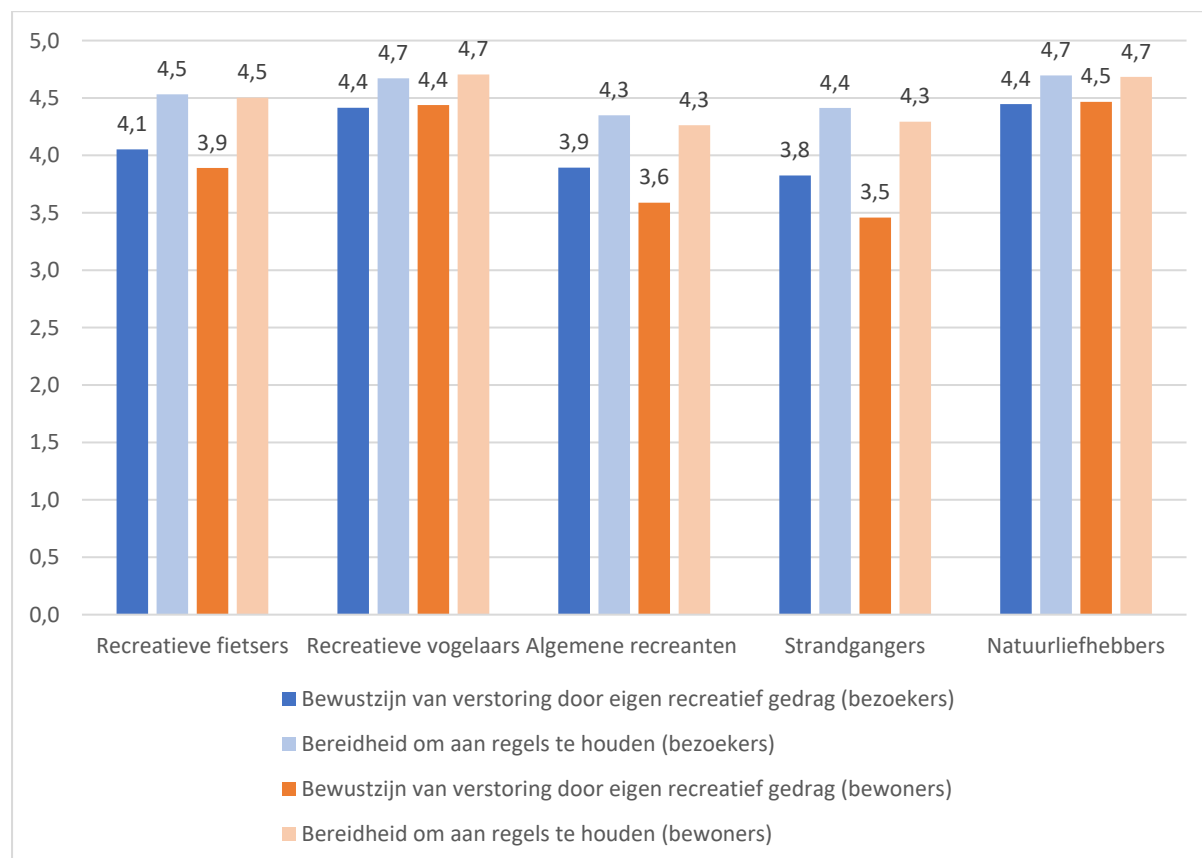

Figuur 4.11. Bewustzijn van verstoring door eigen recreatief gedrag (N = 2977) en bereidheid om aan de regels te houden per bestemming (N = 1895) onder bewoners van het Waddengebied.

Bewustzijn van vogelverstoring en bereidheid om regels op te volgen per type recreant

De bereidheid om zich te houden aan regels voor vogelbescherming ligt voor alle typen recreanten en zowel onder bezoekers als bewoners hoger dan het bewustzijn van vogelverstoring door eigen recreatief gedrag. Natuurliefhebbers en recreatieve vogelaars zijn zich het meest bewust van verstoring door recreatief gedrag en zijn ook het meest bereid om zich aan de regels te houden. Strandgangers en algemene recreanten scoren het laagst, met name op bewustzijn van verstoring van

eigen recreatief gedrag. De recreatieve fietsers zitten tussen deze twee uiterste groepen in (figuur 4.12).

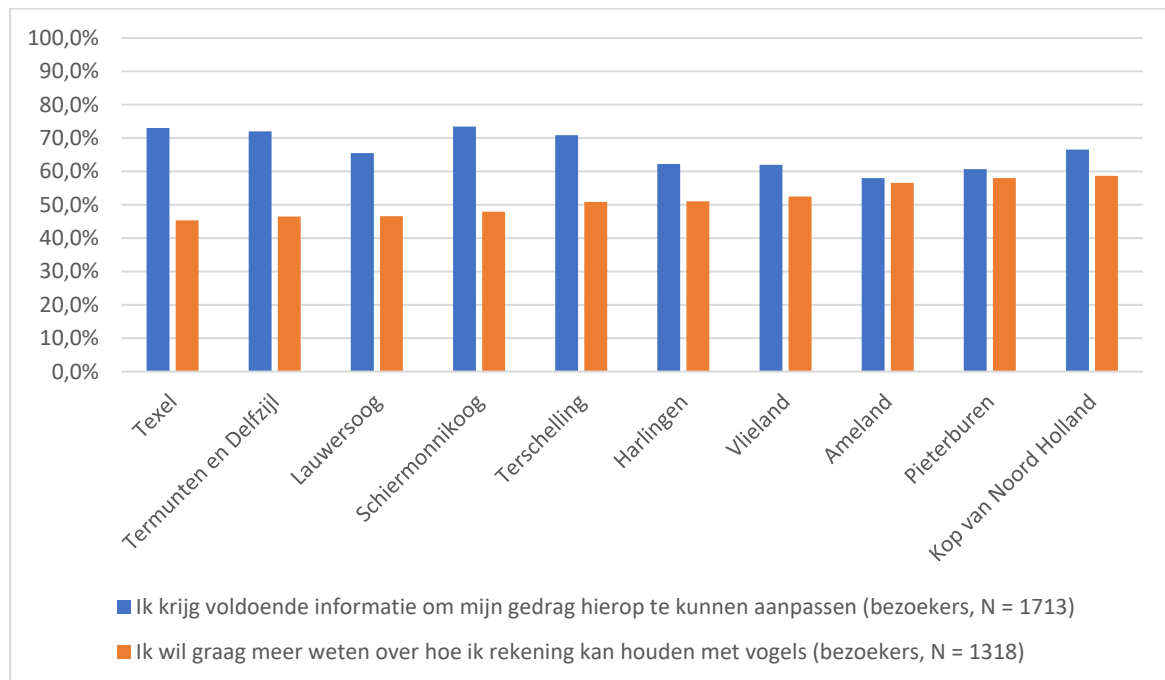

Figuur 4.12. Bewustzijn van verstoring door eigen recreatief gedrag en bereidheid om aan de regels te houden per type recreant.

4.5 Informatiebehoefte over vogels

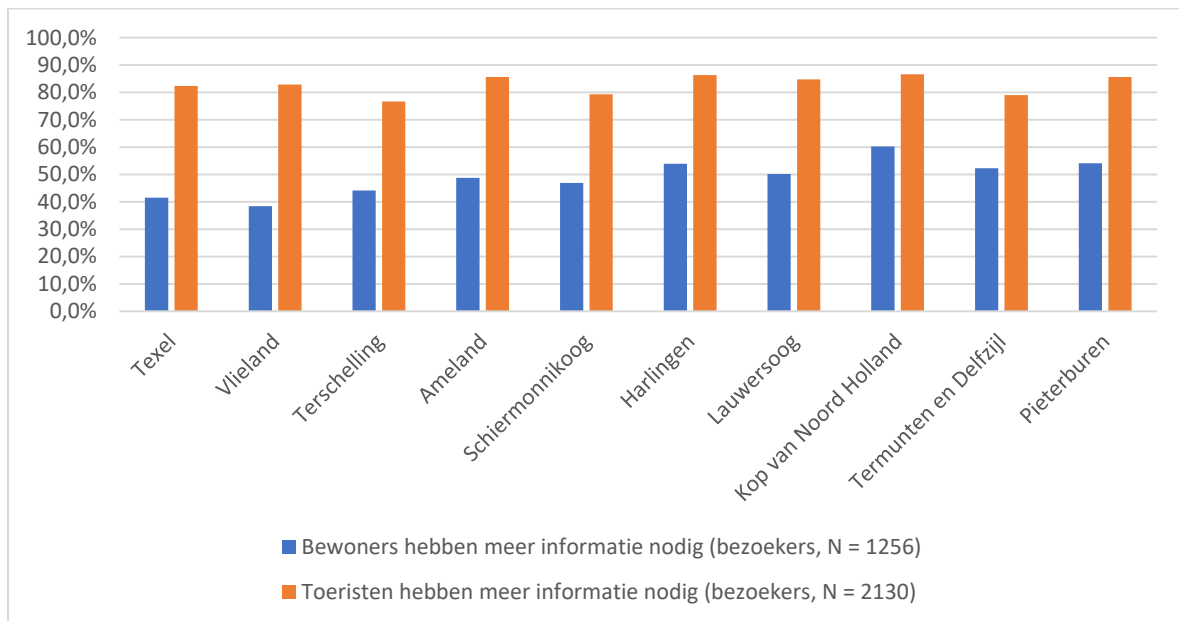
Er is aan zowel bezoekers als bewoners gevraagd of ze voldoende informatie krijgen over vogels en vogelverstoring om hun gedrag hierop aan te passen, en of ze meer willen weten over hoe ze rekening kunnen houden met vogels. Daarnaast is gevraagd of ze vinden dat bepaalde groepen (toeristen en bewoners) meer informatie zouden moeten krijgen hierover.

De meeste bezoekers vinden dat ze voldoende informatie krijgen om hun gedrag aan te kunnen passen aan vogels. Hier zijn 58% tot 73% van de bezoekers het mee eens. Aan de andere kant zou 45% tot 59% (Pieterburen, Kop van Noord Holland) meer willen weten over hoe ze rekening kunnen houden met vogels (figuur 4.13).

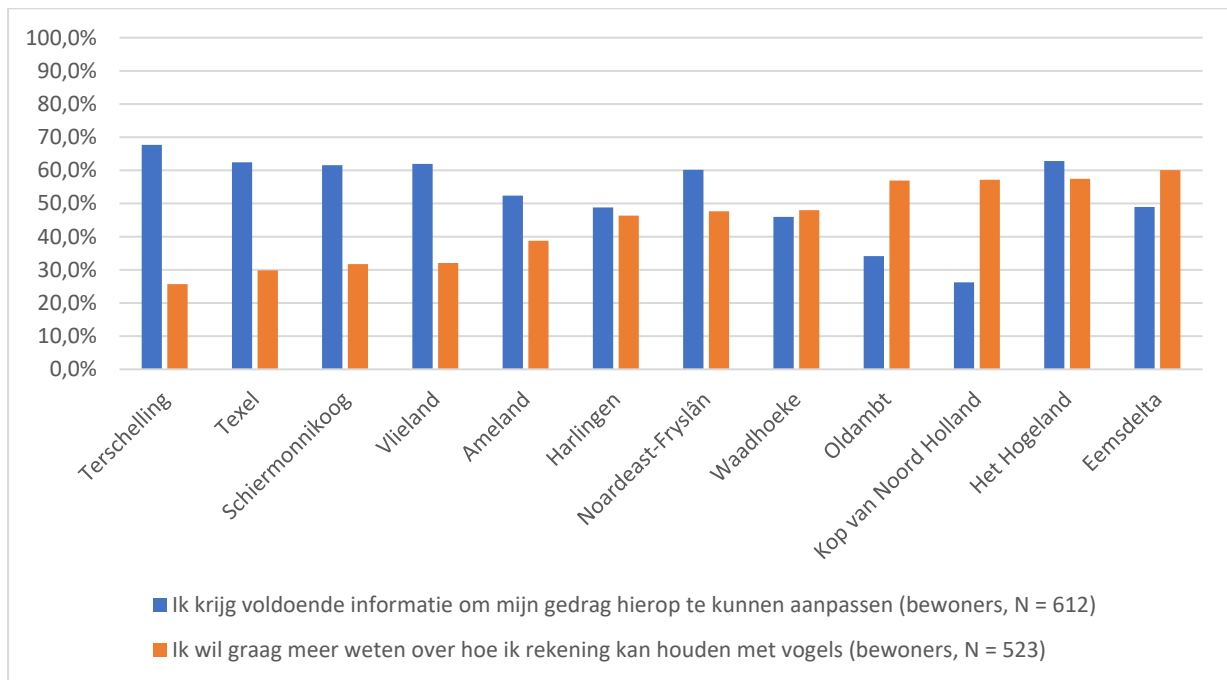
Figuur 4.13. Informatiebehoefte onder bezoekers per bestemming (N = 2570).

De meeste bezoekers vinden dat met name toeristen meer informatie nodig hebben over hoe ze rekening kunnen houden met vogels (figuur 4.14).

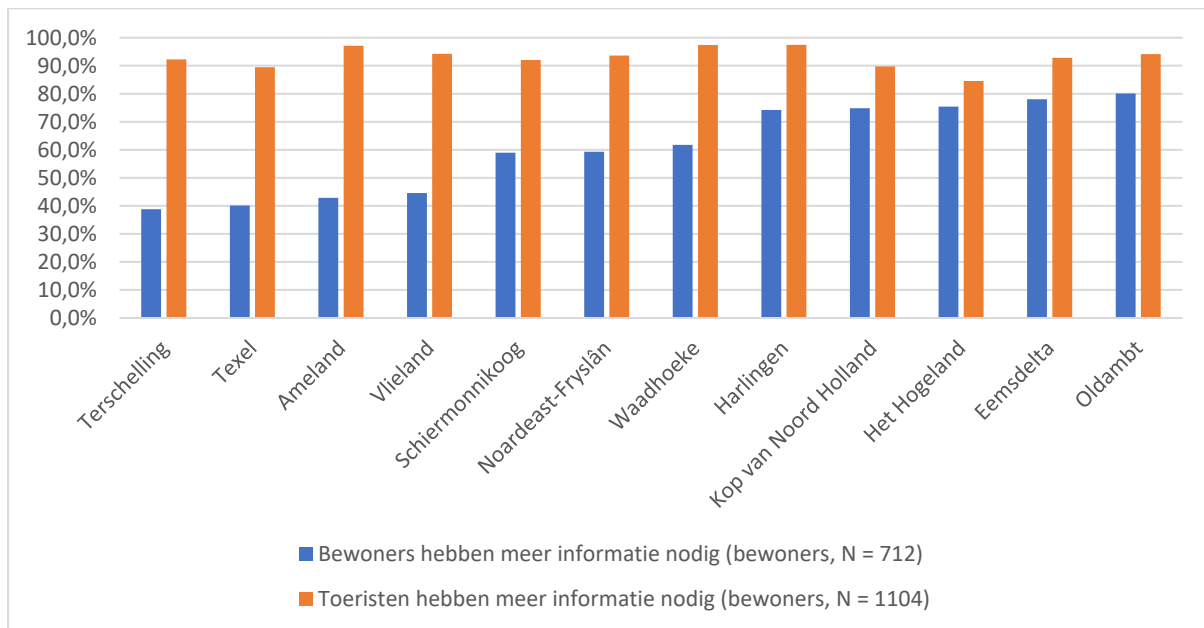
Figuur 4.14. Wie zouden meer informatie moeten krijgen over hoe ze meer rekening kunnen houden met vogels, volgens bezoekers per bestemming (N = 2570).

Bij bewoners is een duidelijker verband te zien tussen beide vragen. In gemeenten waar bewoners vinden dat ze voldoende informatie krijgen, is de behoefte aan informatie minder hoog dan in gemeenten waar ze vinden dat ze niet genoeg informatie vinden (figuur 4.15). Het lijkt erop dat een groot deel van de bewoners van de Waddeneilanden vinden dat ze voldoende informatie krijgen, en dat het merendeel van de bewoners op het vaste land van het Waddengebied graag meer informatie ontvangen over hoe ze rekening kunnen houden met vogels.

Figuur 4.15. Informatiebehoefte onder bewoners per locatie (N = 1187).

Tenslotte vindt het overgrote deel van bewoners in het Waddengebied dat toeristen meer informatie nodig hebben over hoe ze meer rekening kunnen houden met vogels. Daarnaast vindt het merendeel van de bewoners van het vaste land van het Waddengebied, en bewoners van Schiermonnikoog, dat bewoners meer informatie nodig hebben op dit gebied (figuur 4.16).

Figuur 4.16. Wie zouden meer informatie moeten krijgen over hoe ze meer rekening kunnen houden met vogels, volgens bewoners per locatie (N = 1187).

Kortom, het merendeel van de bezoekers aan het Waddengebied staat positief tegenover het ontvangen van meer informatie over hoe ze rekening kunnen houden met vogels in het Waddengebied. Onder bewoners is er vooral een behoefte aan meer informatie over vogels op het vasteland van het Waddengebied.

4.5 Verbondenheid met het Waddengebied

De mate waarin bezoekers en bewoners een band hebben met, en houden van het Waddengebied kan hun houding en gedrag ten opzichte van vogels en vogelbescherming in het Waddengebied sterk beïnvloeden. Met de juiste maatregelen kan de band met het Waddengebied worden behouden en versterkt. Verbondenheid is onder te verdelen in plaatsafhankelijkheid en plaatsidentiteit.

Plaatsidentiteit heeft te maken met de persoonlijke band die mensen hebben met het gebied, hoe belangrijk bepaalde plekken zijn voor hen, welke betekenis zij hier aan toeschrijven en hoe deze betekenis bijdraagt aan de innerlijke gesteldheid van bezoekers. Deze items zijn opgenomen in de vragenlijst om te bepalen welke band bezoekers en bewoners hebben met het gebied en in welke

mate deze verbondenheid invloed heeft op bewustwording van natuur en vogels en draagvlak voor natuur- en vogelbeschermingsmaatregelen.

Plaatsafhankelijkheid houdt in dat bezoekers en bewoners zich vanwege bepaalde functionele (recreatieve) kenmerken afhankelijk voelen van een gebied. Het gebied kan bezoekers de mogelijkheid bieden om een bepaald doel te bereiken of om specifieke recreatieve wensen en behoeften te vervullen. Het is mogelijk dat bezoekers een sterke functionele band met het Waddengebied hebben, omdat bepaalde recreatieve activiteiten zoals bijvoorbeeld watersporten, wadlopen of het observeren van vogels in dit gebied beter mogelijk zijn dan in alternatieve gebieden. Voor bewoners kan de plaatsafhankelijkheid ook liggen in de aanwezigheid van werk, familie, sociale banden en de persoonlijke geschiedenis met het gebied.

Plaatsidentiteit

In de vragenlijst zijn bezoekers en bewoners stellingen voorgelegd over hun affectieve band met het Waddengebied, ook wel plaatsidentiteit genoemd (zie tekstkader 1).

Kader 1. Stellingen op gebied van plaatsidentiteit (de affectieve band) met het Waddengebied.

- Het Waddengebied is heel bijzonder voor mij;
- Ik heb een sterke band met het Waddengebied;
- Het Waddengebied betekent veel voor mij;
- Ik identificeer me in sterke mate met het Waddengebied;
- Wanneer ik tijd doorbreng in het Waddengebied, voel ik een diep gevoel van eenheid met de natuur;
- Ik zou me minder gehecht voelen aan het Waddengebied als de planten, dieren en vogels die hier leven, zouden verdwijnen.

Plaatsidentiteit

Bewoners hebben een sterkere affectieve band met het Waddengebied dan bezoekers, hetgeen te verwachten was. Zowel bezoekers als bewoners vinden dat het Waddengebied heel bijzonder voor ze is, en ze zouden zich minder gehecht voelen aan het Waddengebied als de planten, dieren en vogels die er leven, zouden verdwijnen. Na analyse van de betrouwbaarheid bleek dat de stelling “ik zou me minder gehecht voelen aan het Waddengebied als de planten, dieren en vogels die hier leven, zouden verdwijnen” onder de bewoners niet genoeg samenhangt met de andere stellingen. Deze stelling is verwijderd, waardoor de schaal ‘plaatsidentiteit’ een hogere betrouwbaarheid kreeg. De stelling is in de bezoekersenquête ook verwijderd uit de schaal om de plaatsidentiteit van bezoekers en bewoners te kunnen vergelijken.

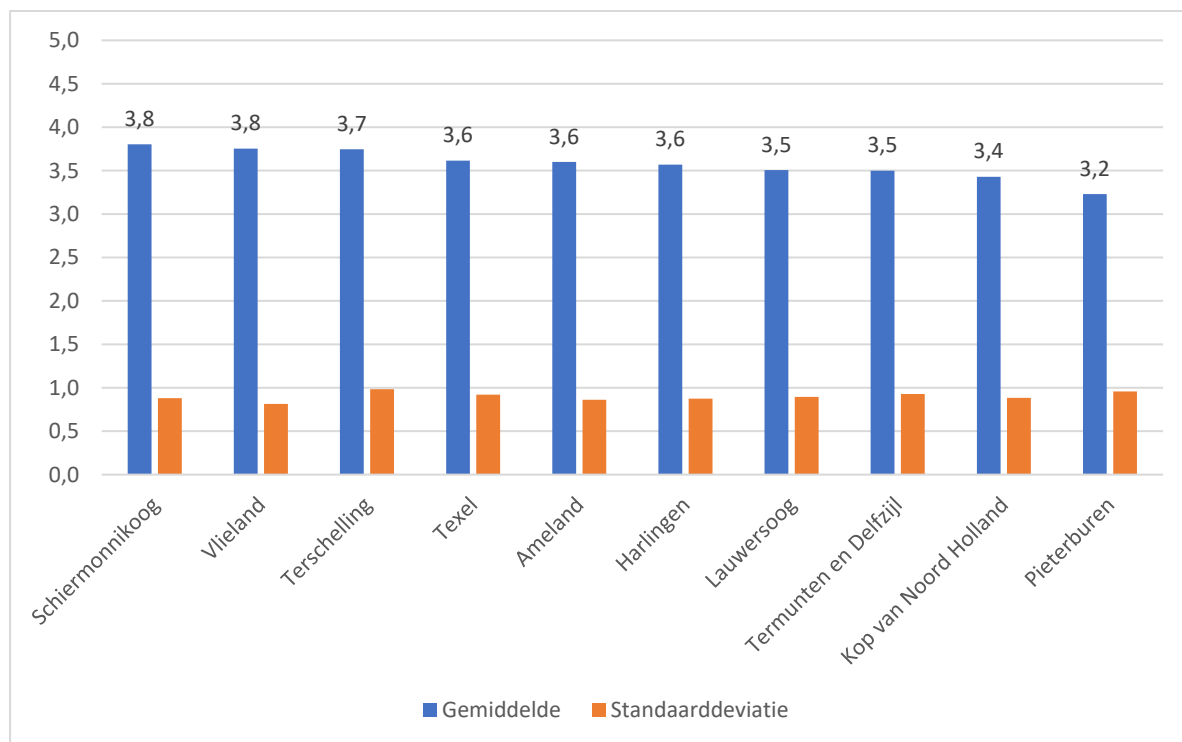
Tabel 4.9. Plaatsidentiteit van bezoekers en bewoners van het Waddengebied.

Item	Gemiddelde bezoekers	Standaarddeviatie bezoekers	Gemiddelde bewoners	Standaarddeviatie bewoners
Het Waddengebied is heel bijzonder voor mij.	3,96	0,95	4,17	0,95
Ik heb een sterke band met het Waddengebied.	3,52	1,11	3,98	1,06
Het Waddengebied betekent veel voor mij.	3,63	1,06	4,04	1,02
Ik identificeer me in sterke mate met het Waddengebied.	3,10	1,12	3,69	1,10
Wanneer ik tijd doorbreng in het Waddengebied, voel ik een diep gevoel van eenheid met de natuur.	3,65	1,02	3,83	1,09
Ik zou me minder gehecht voelen aan het Waddengebied als de planten, dieren en vogels die hier leven, zouden verdwijnen.*	4,20	1,04	4,23	1,08
Gemiddelde van de schaal ‘plaatsidentiteit’	3,58		3,94	

Plaatsidentiteit (bezoekers N = 3002, $\alpha = 0,90$; bewoners N = 1264, $\alpha = 0,93$). Antwoorden op een schaal van 1 is helemaal niet tot en met 5 = helemaal mee eens. *Deze stelling is uit de schaal gehaald, omdat dit de betrouwbaarheid van de schaal verhoogde onder zowel bewoners als bezoekers.

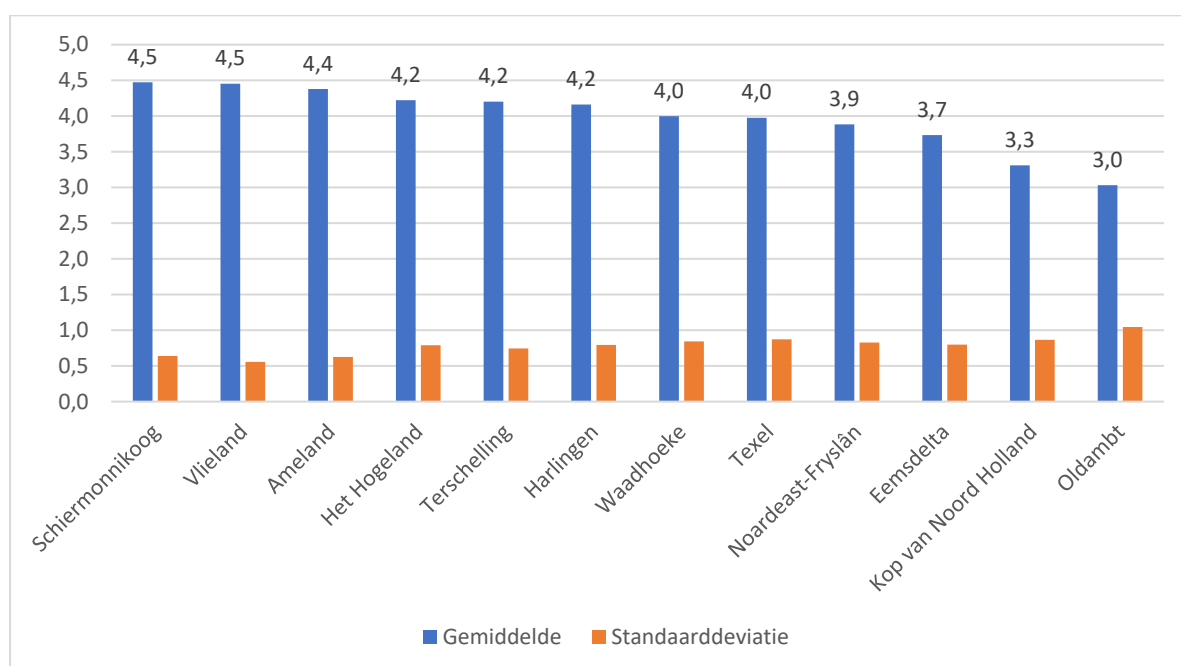
Regionale verschillen in affectieve band met het Waddengebied

Opvallend, maar niet verrassend, is dat onder bezoekers op de Waddeneilanden de affectieve band met het Waddengebied significant hoger is dan onder bezoekers op het vasteland. Bezoekers op Schiermonnikoog, Vlieland en Terschelling hebben de sterkste affectieve band met het Waddengebied. Bezoekers in de Kop van Noord Holland en Pieterburen hebben de minst sterke affectieve band met het Waddengebied. Deze verschillen zijn significant (figuur 4.11). Verblifsrecreanten hebben een significant sterkere affectieve band met het Waddengebied dan dagrecreanten. Dit kan komen doordat verblifsrecreanten meer tijd doorbrengen in het Waddengebied, en/of doordat ze van tevoren al een sterkere band met het Waddengebied hadden, en daardoor besloten om er vakantie te vieren. De verblijfsduur en plaatsidentiteit versterken elkaar door dit proces.

Figuur 4.11. Affectieve band met het Waddengebied van bezoekers per bestemming (N = 3006).

Voor bewoners op de Waddeneilanden is de affectieve band met het Waddengebied eveneens het sterkst (zie figuur 4.12). Opvallend is dat bewoners van het Hoge Land en Harlingen ook een sterke affectieve band met het Waddengebied hebben, terwijl bezoekers op deze bestemmingen een stuk lager scoren. De affectieve band met het Waddengebied is significant minder sterk onder bewoners van Oldambt en de Kop van Noord Holland.

Figuur 4.12. Affectieve band met het Waddengebied van bewoners per bestemming (N = 1265).

De affectieve band met het Waddengebied per type recreant

De natuurliefhebbers en recreatieve vogelaars hebben de sterkste affectieve band met het Waddengebied. De verschillen tussen natuurliefhebbers en recreatieve vogelaars enerzijds, en de andere recreanten anderszijds, zijn significant. Dit geldt voor zowel bezoekers als bewoners (Tabel 4.10).

Tabel 4.10. Plaatsidentiteit van de verschillende type recreanten in het Waddengebied.

Type recreant	Gemiddelde bezoekers	Standaarddeviatie bezoekers	Gemiddelde bewoners	Standaarddeviatie bewoners
Recreatieve fietsers	3,65	0,81	3,83	0,91
Recreatieve vogelaars	4,00	0,73	4,34	0,69
Algemene recreanten	3,43	0,87	3,68	1,01
Strandgangers	3,57	0,88	3,68	0,87
Natuurlijkheidsliefhebbers	4,05	0,76	4,48	0,77

Plaatsafhankelijkheid

Vier stellingen, gebaseerd op literatuur over plaatsverbondenheid, meten de recreatieve afhankelijkheid van het Waddengebied onder de huidige bezoekers (kader 2).

- Door meer tijd in het Waddengebied door te brengen, leer ik mezelf beter kennen.
- Het Waddengebied is de beste plek voor mijn favoriete recreatieve activiteit(en).
- Voor mijn favoriete recreatieve activiteit(en) is het Waddengebied belangrijker dan andere gebieden.
- Ik zou nergens anders liever heengaan voor mijn favoriete recreatieve activiteit(en).

Kader 2. Stellingen op gebied van recreatieve afhankelijkheid met het Waddengebied.

Bewoners zijn recreatief afhankelijker van het Waddengebied dan bezoekers. Ondanks dat is de recreatieve afhankelijkheid van het Waddengebied onder zowel bewoners als bezoekers laag. Bezoekers en bewoners gaan ook graag naar andere bestemmingen voor hun favoriete recreatieve activiteit(en) (tabel 4.11).

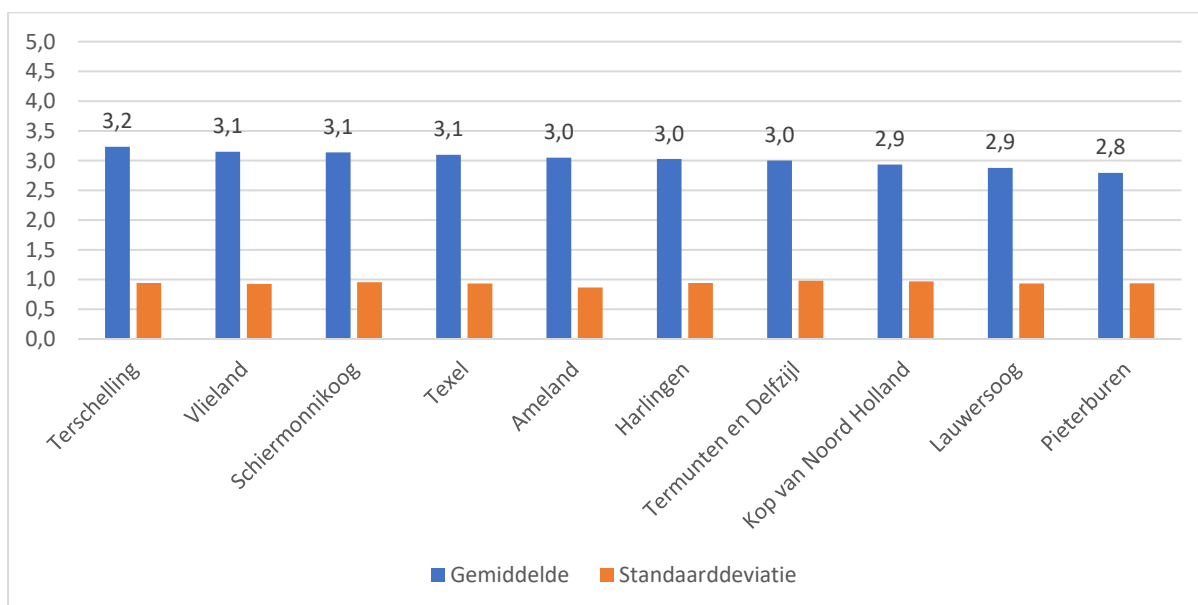
Tabel 4.11. Recreatieve afhankelijkheid het Waddengebied.

Item	Gemiddelde bezoekers	Standaarddeviatie bezoekers	Gemiddelde bewoners	Standaarddeviatie bewoners
Door meer tijd in het Waddengebied door te brengen, leer ik mezelf beter kennen.	2,95	1,105	3,14	1,16
Het Waddengebied is de beste plek voor mijn favoriete recreatieve activiteit(en)	3,28	1,060	3,55	1,05
Voor mijn favoriete recreatieve activiteit(en) is het Waddengebied belangrijker dan andere gebieden	3,07	1,097	3,33	1,11
Ik zou nergens anders liever heengaan voor mijn favoriete recreatieve activiteit(en)	2,81	1,135	3,07	1,17
Gemiddelde van de schaal 'plaatsafhankelijkheid'	3,03		3,27	

Plaatsafhankelijkheid (bezoekers N = 3002, $\alpha = 0,883$; bewoners N = 1268, $\alpha = 0,862$). Antwoorden op een schaal van 1 is helemaal niet tot en met 5 = helemaal mee eens.

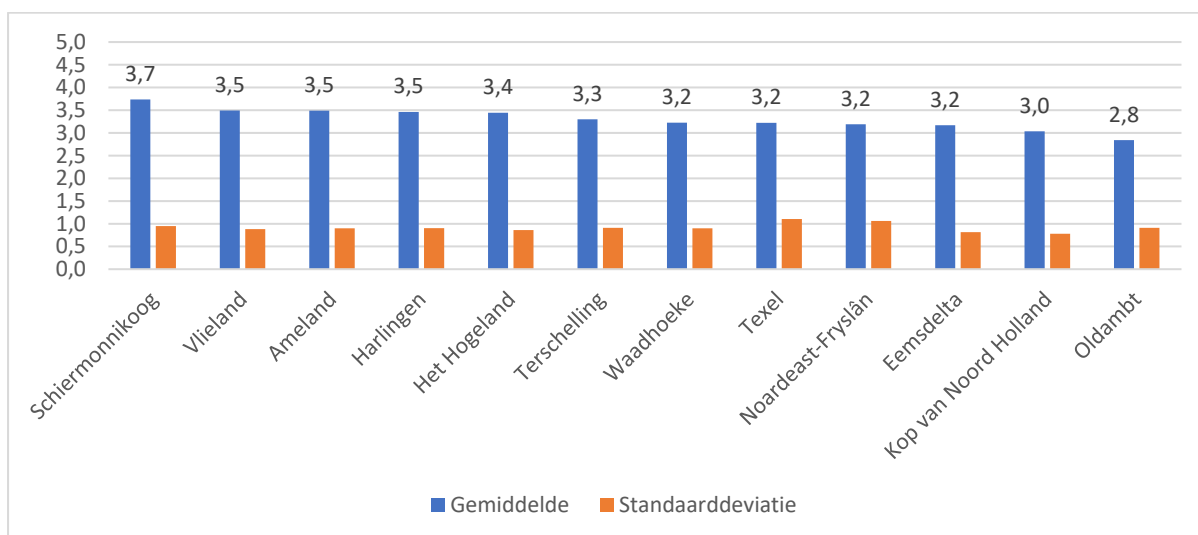
Regionale verschillen in plaatsafhankelijkheid

Bezoekers van Terschelling zijn het meest recreatief afhankelijk van het Waddengebied (figuur 4.13). Het minst recreatief afhankelijk van het Waddengebied zijn bezoekers aan Pieterburen en Lauwersoog. Deze verschillen zijn eveneens significant.

Figuur 4.13. Recreatieve band met het Waddengebied van bezoekers per bestemming (N = 3049).

Bewoners van de Waddeneilanden, Harlingen en het Hogeland zijn recreatief afhankelijker van het Waddengebied dan bewoners van andere gemeenten (figuur 4.14).

Figuur 4.14. Recreatieve band met het Waddengebied van bewoners (N = 1269).

Plaatsafhankelijkheid per type recreant

Verblijfsrecreanten zijn significant afhankelijker van het Waddengebied dan dagrecreanten. Wordt er gekeken naar het type recreant, dan valt op dat de natuurliefhebbers en recreatieve vogelaars zich meer dan andere groepen afhankelijk voelen van het Waddengebied (zie tabel 4.12). Andere recreanten zijn relatief onafhankelijk van het Waddengebied, hetgeen betekent dat ze alternatieve bestemmingen even leuk, of zelfs leuker vinden. De verschillen tussen de hoogste en laagste score zijn significant.

Tabel 4.12. Plaatsafhankelijkheid van de verschillende type recreanten in het Waddengebied.

Type recreant	Gemiddelde bezoekers	SD	Gemiddelde bewoners	SD
Recreatieve fietsers	2,96	0,93	3,20	0,90
Recreatieve vogelaars	3,17	0,94	3,58	0,84
Algemene recreanten	2,93	0,95	3,04	1,03
Strandgangers	2,98	0,92	3,07	0,87
Natuurliefhebbers	3,30	0,98	3,69	0,92

4.6 Draagvlak voor natuurbescherming

Er is bezoekers en bewoners een aantal items voorgelegd die inzicht geven in het draagvlak voor natuurbescherming in het Waddengebied. Na analyse van de betrouwbaarheid van de schaal is een stelling eruit gehaald, namelijk: *‘Al die aandacht voor natuurbescherming is overdreven’*. Deze stelling had niet voldoende correlatie met de andere stellingen. Vooral de stelling: *‘Beschermen van zeldzame planten, dieren en bijzondere gebied is belangrijk’* werd door bewoners en bezoekers in het Waddengebied onderschreven. Zowel bewoners als bezoekers vinden dat er meer gedaan mag worden aan natuureducatie op scholen om de bijzondere natuur van het Waddengebied onder de aandacht te brengen. Ook vinden ze dat toeristische ondernemers meer zouden mogen doen aan bewustwording van hun gasten op het gebied van natuur- en vogelbescherming. Het draagvlak voor natuurbescherming in het Waddengebied is iets hoger onder bewoners dan bezoekers (zie tabel 4.13).

Tabel 4.13 Draagvlak voor natuurbescherming onder bezoekers (N = 2808) en bewoners (N = 1259).

Item	Gemiddelde bezoekers	SD	Gemiddelde bewoners	SD
De overheid geeft te weinig geld uit aan natuurbehoud in het Waddengebied	3,32	1,008	3,39	1,121
Er mag wel meer aan natuureducatie op scholen gedaan worden om de bijzondere natuur van het Waddengebied onder de aandacht te brengen	3,82	0,941	3,96	0,994
Toeristische ondernemers mogen wel meer doen aan bewustwording van hun gasten op het gebied van natuur- en vogelbescherming	3,67	0,923	3,88	0,992
Toerisme gaat ten koste van de vogels	3,28	0,995	3,33	1,129
Beschermen van zeldzame planten, dieren en bijzondere gebieden is belangrijk	4,38	0,876	4,37	0,895
Gemiddelde van de schaal	3,70		3,79	

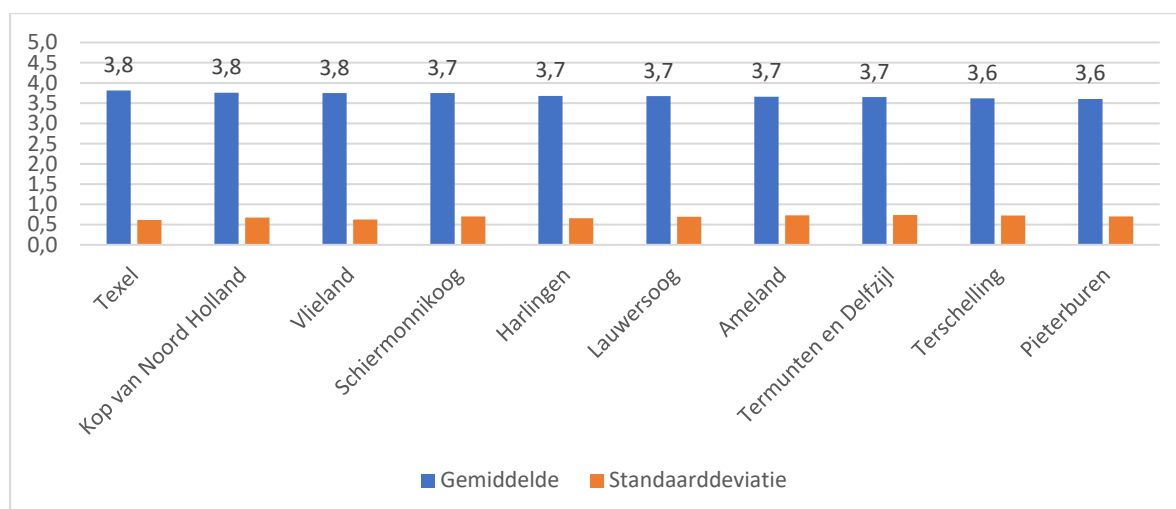
Draagvlak natuurbescherming (bezoekers $\alpha = 0,774$; bewoners $\alpha = 0,757$). Antwoorden van 1 is helemaal niet tot en met 5 = helemaal mee eens.

Regionale verschillen in draagvlak voor natuurbescherming

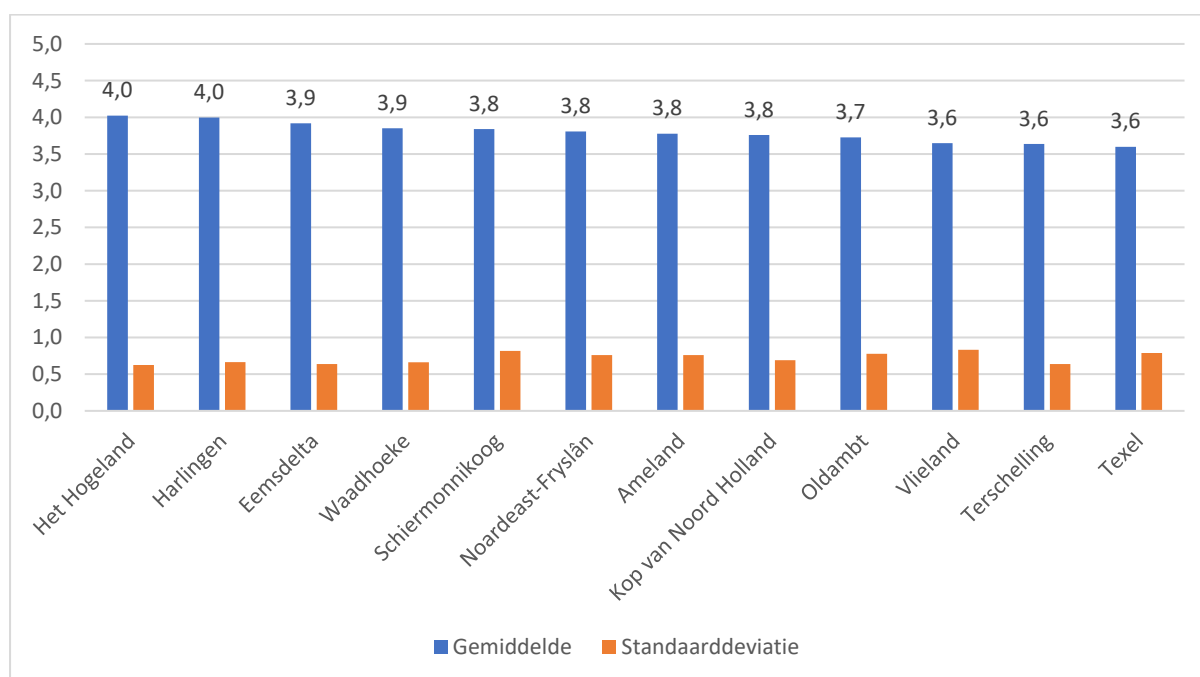
Op alle bestemmingen vonden bezoekers en bewoners dat er meer gedaan mag worden aan natuureducatie op scholen om de bijzondere natuur van het Waddengebied onder de aandacht te brengen, en dat toeristische ondernemers meer mogen meer doen aan bewustwording van hun gasten op het gebied van natuur- en vogelbescherming.

Bezoekers van Texel, de Kop van Noord Holland, Vlieland en Schiermonnikoog vonden natuurbescherming in het Waddengebied het belangrijkste (figuur 4.15). Bezoekers van Pieterburen en Terschelling vonden dat minder belangrijk. De verschillen tussen Texel en de laagst scorende bestemmingen zijn significant. Onder bewoners waren de verschillen in draagvlak voor natuurbescherming groter dan onder bezoekers. Het draagvlak was het hoogst onder bewoners van

Het Hoogeland en Harlingen. Verrassend is dat het laagste draagvlak voor natuurbescherming onder bewoners te vinden is op de Waddeneilanden Vlieland, Terschelling en Texel (figuur 4.16).

Figuur 4.15. Draagvlak voor natuurbescherming onder bezoekers per bestemming (N = 2808).

Figuur 4.16. Draagvlak voor natuurbescherming onder bewoners per locatie (N = 1260).

Draagvlak voor natuurbescherming per type recreant

Als er tussen recreanten en verblijfsrecreanten vergeleken wordt, dan is te zien dat dagrecreanten iets meer dan verblijfsrecreanten vonden dat de overheid te weinig geld uitgeeft aan natuurbehoud in het Waddengebied. Dagrecreanten vonden ook meer dan verblijfsrecreanten dat er meer aan natuureducatie op scholen gedaan mag worden. Dat toeristische ondernemers meer zouden mogen doen aan bewustwording van hun gasten op het gebied van natuur- en vogelbescherming scoorde gelijk onder dag- en verblijfsrecreanten. Dagrecreanten vonden iets meer dan verblijfsrecreanten dat toerisme ten koste zou gaan van de vogels. Verblijfsrecreanten vonden het beschermen van zeldzame planten, dieren en bijzondere gebieden daarentegen iets belangrijker dan recreanten.

Natuurlijkhebbers en recreatieve vogelaars hebben een significant hoger draagvlak voor natuurbescherming dan andere soort recreanten (zie figuur 4.17). Dit geldt voor alle stellingen en voor zowel bezoekers als bewoners. Bij de stelling 'toerisme gaat ten kosten van de vogels' vormen strandgangers en wandelaars de laagst scorende groep, terwijl de natuurlijkhebbers en recreatieve vogelaars hier het meest mee eens zijn. Recreatieve fietsers zitten (weer) tussen beide groepen in.

Figuur 4.17. Draagvlak natuurbescherming per type recreant onder bezoekers (N = 2808) en bewoners (N = 1260).

4.7 Draagvlak voor vogelbescherming

Er is bezoekers en bewoners gevraagd in hoeverre zij de maatregelen om vogels in het Waddengebied te beschermen belangrijk vinden. Er is hen een achttal stellingen voorgelegd over de (te nemen of reeds genomen) maatregelen van het Wij & Wadvogels project.

Bezoekers en bewoners van het Waddengebied vinden vogelbeschermingsmaatregelen heel belangrijk. Daarbij valt op dat het draagvlak onder bezoekers nog hoger ligt dan onder bewoners (tabel 4.14). De nestbescherming van broedvogels tegen verstoring door recreanten en zorgen voor voldoende broedgelegenheden werden door bezoekers en bewoners het meest belangrijk bevonden.

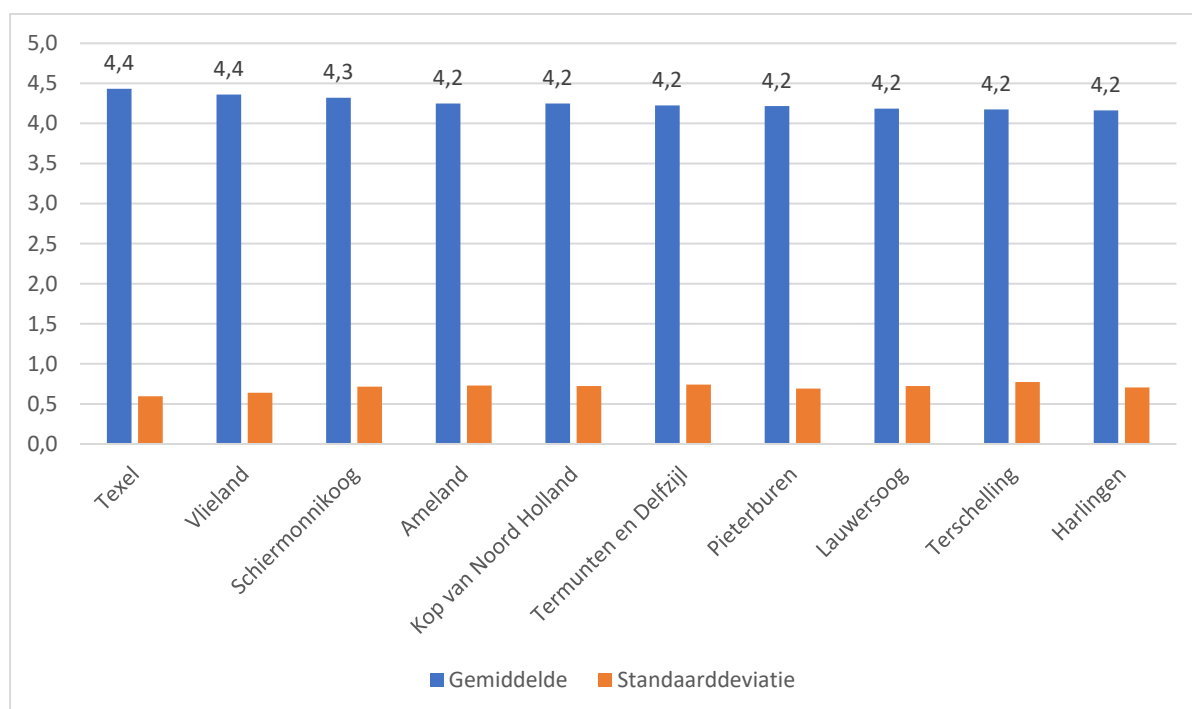
Tabel 4.14. Draagvlak voor vogelbescherming onder bezoekers (N = 2981) en bewoners (N = 1262)

Item	Gemiddelde bezoekers	SD	Gemiddelde bewoners	SD
Nestbescherming van broedvogels tegen verstoring door recreanten	4,41	0,773	4,33	0,954
Zorgen voor voldoende broedgelegenheden voor vogels	4,37	0,778	4,26	0,925
Zorgen voor voldoende rust voor vogels	4,28	0,792	4,17	0,932
Informatievoorziening aan bezoekers over vogelbescherming	4,26	0,811	4,24	0,889
Maatregelen voor vogelbescherming in het algemeen	4,24	0,807	4,12	0,944
Bescherming van weidevogels door agrariërs	4,22	0,840	4,15	1,015
Beschermen van vogels door specifieke maatregelen te nemen	4,15	0,837	3,98	1,005
Betrekken van bewoners bij vogelbescherming	4,15	0,847	4,00	0,958
Gemiddelde van de schaal	4,26		4,15	

Draagvlak vogelbescherming (bezoekers, $\alpha = 0,956$; bewoners $\alpha = 0,941$). Antwoorden van 1 is helemaal niet belangrijk tot en met 5 = heel erg belangrijk

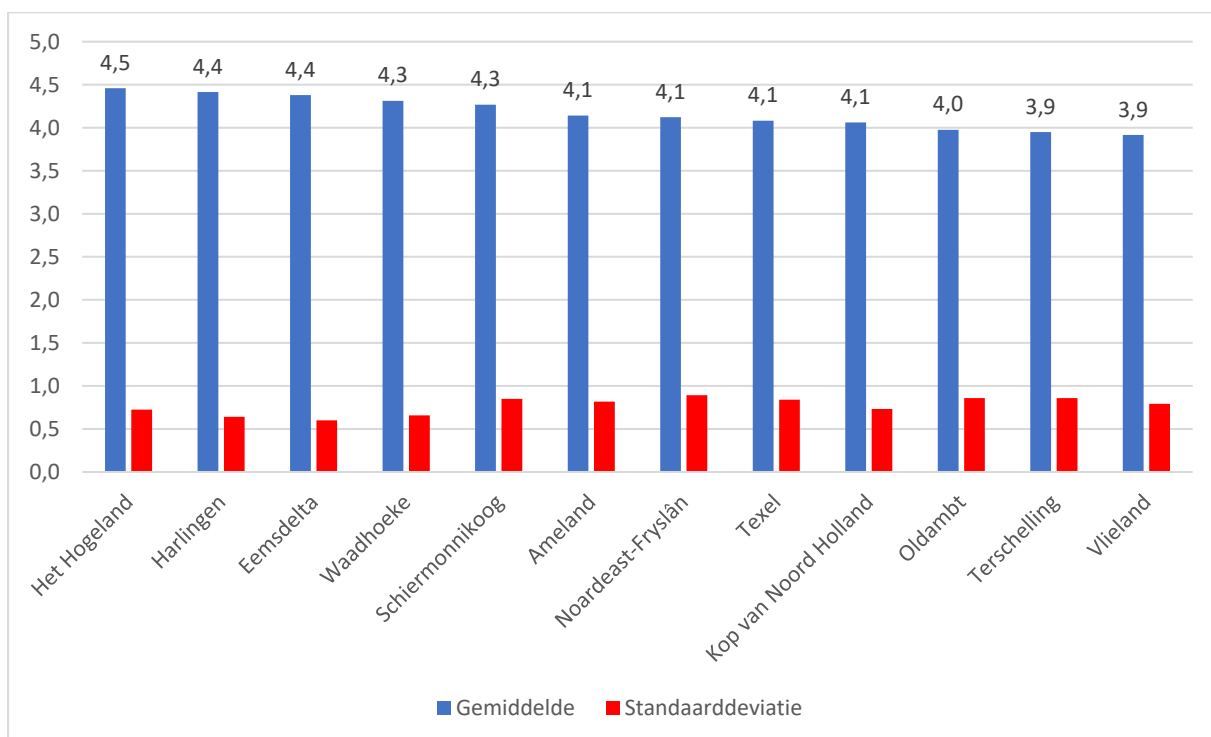
Regionale verschillen in draagvlak voor vogelbescherming

Wordt er specifiek ingezoomd op de tien bestemmingen in het Waddengebied, dan is te zien dat het draagvlak voor vogelbescherming hoger is onder bezoekers van Texel, Vlieland en Schiermonnikoog (figuur 4.18). Dit verschil is significant.

Figuur 4.18. Draagvlak voor natuurbescherming onder bezoekers per bestemming (N = 2981).

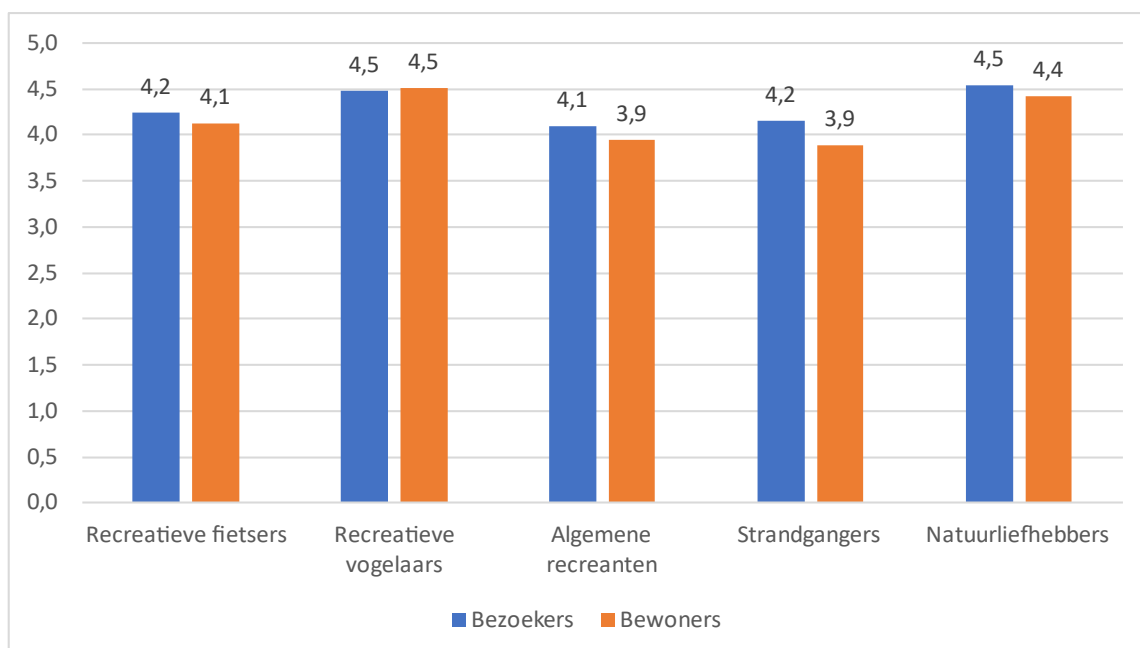
Onder bewoners zijn er grotere regionale verschillen in draagvlak voor vogelbescherming. Met name bewoners van Het Hogeland, Harlingen, Eemsdelta en Waadhoeke vallen in positieve zin op met zeer hoge steun voor vogelbeschermingsmaatregelen. Aan de andere kant is het draagvlak een stuk lager onder bewoners van Oldambt, Terschelling en Vlieland (figuur 4.19).

Figuur 4.19. Draagvlak voor vogelbescherming onder bewoners per locatie (N = 1262).

Draagvlak voor vogelbescherming per type recreant

Het is opvallend dat de steun voor vogelbescherming breed gedragen wordt. Alle typen recreanten scoren hoog, zelfs de algemene recreanten en strandgangers. De natuurliefhebbers en recreatieve vogelaars hebben (niet verrassend) een zeer hoog draagvlak voor vogelbeschermingsmaatregelen.

Figuur 4.20 Draagvlak vogelbescherming per type recreant onder bezoekers (N = 2981) en bewoners (N = 1262).

5. Verklaring van draagvlak voor vogelbescherming

5.1 Welke factoren verklaren het draagvlak voor vogelbescherming?

Aan welke knoppen kun je draaien om het draagvlak voor vogelbescherming te verhogen? Om hier meer inzicht in te krijgen zijn de relaties tussen de afzonderlijke concepten en het draagvlak voor vogelbescherming onderzocht.

Er is eerst onderzocht of er samenhang is tussen bepaalde variabelen, met behulp van correlatiecoëfficiënt. De waarde van deze coëfficiënt ligt tussen de -1 en $+1$, waarbij 0 aangeeft dat er geen relatie is. Hoe dichterbij de waarde van de coëfficiënt bij 1 of -1 is, hoe sterker de (positieve of negatieve) relatie is.

Sociaal demografische en recreatieve kenmerken hebben een relatief lage correlatie met draagvlak voor vogelbescherming in het Waddengebied. De betrokkenheid bij een natuurorganisatie, de waardering voor de Waddennatuur, de affectieve en recreatieve band met het Waddengebied en het draagvlak voor natuurbescherming hebben een relatief sterke samenhang met het draagvlak voor vogelbescherming. Vooral het draagvlak voor natuurbescherming en het bewustzijn van vogelverstoring door eigen recreatief gedrag valt op met een sterke positieve correlatie (tabel 5.1).

De bezoekfrequentie van bezoekers en het opleidingsniveau van bewoners hebben geen relatie met het draagvlak voor vogelbescherming.

Tabel 5.1 Correlatie tussen verschillende factoren en draagvlak voor vogelbescherming onder bezoekers (N = 3152) en bewoners (N = 1312)

Variabelen	Variabele:	Draagvlak voor vogelbescherming (Pearson r)	
		Bezoekers (N = 3152)	Bewoners
Sociaal demografische kenmerken			
Leeftijd		0,121***	0,192***
Geslacht (0 = vrouw; 1 = man)		-0,046***	0,071***
Opleidingsniveau		0,087***	0,040
Recreatieve kenmerken			
Bezoekers: eerste bezoek (0 = herhalingsbezoek; 1 = eerste bezoek) Bewoners: woonduur		-0,056***	-0,072***
Frequentie bezoek		-0,009	-
Natuurlijkheids en recreatieve vogelaars versus andere typen recreanten		0,217***	0,276***
Band met de natuur			
Betrokkenheid bij natuurorganisatie (0 = nee; 1 = ja)		0,215***	0,451***
Waardering Waddennatuur (rapportcijfer van 1 tot 10)		0,343***	0,395***
Affectieve band met het Waddengebied		0,328***	0,382***
Recreatieve band met het Waddengebied		0,228***	0,369***
Draagvlak natuurbescherming		0,540***	0,678***
Relatie met vogels			
Vogelspecialisatieniveau		0,343***	0,390***
Belang van vogels in beleving Waddengebied		0,404***	0,496***
Bewustzijn van vogelverstoring		0,537***	0,614***

*** $p < 0.001$. Missende waarden zijn vervangen door gemiddelden.

De correlatie geeft echter niet aan welke variabele een verandering in de andere variabele veroorzaakt. Hiervoor kan verdiepend (kwalitatief) onderzoek meer inzicht bieden.

6. Conclusies

Het observeren van vogels is aan een opmars bezig onder de Nederlandse bevolking. Zo nam het observeren van vogels al voor coronatijd steeds verder toe in Nederland en daarbuiten, maar heeft corona er voor gezorgd dat veel meer mensen hiermee begonnen zijn. Sinds corona zijn steeds meer jongere doelgroepen geïnteresseerd geraakt in vogels.

Het Waddengebied is één van de plekken die onmisbaar is voor vogels. Jaarlijks trekken miljoenen vogels via het Waddengebied van Siberië, Noord Scandinavië en zelfs het oosten van Canada naar Afrika, en vice versa. Het is dan ook niet verwonderlijk dat het Waddengebied ook veel vogelliefhebbers trekt. Daarnaast komen ook veel andere recreanten naar het Waddengebied, zoals strandgangers, recreatieve fietsers en algemene recreanten naar het Waddengebied. Om de natuurlijke kwaliteiten van het Waddenzeegebied en vogelpopulaties in stand te houden en te verbeteren is het van groot belang dat bewoners en bezoekers van het Waddengebied – niet alleen de vogelliefhebbers – zich meer bewust worden van vogels, hun gedrag zodanig aanpassen zodat ze vogels niet verstoren tijdens hun broodnodige rust, en vogelbeschermingsmaatregelen in acht nemen. Ook het versterken van beleavingsmogelijkheden voor bezoekers en bewoners is nodig, want onbekend maakt immers onbemind. Met dat gegeven is het Wij & Wadvogels project opgestart en het onderzoek naar bewustwording en draagvlak onder bewoners en bezoekers van het Waddengebied geïnitieerd.

Onderzocht is in hoeverre vogels een rol spelen in de beleving van bewoners en bezoekers van het Waddengebied, in hoeverre zij zichzelf gespecialiseerd vinden in vogels, in hoeverre ze zich bewust zijn van verstorend recreatief gedrag, hoe zij staan tegenover het opvolgen van regels die het leefgebied van vogels beschermen, in hoeverre ze open staan voor meer informatie op dit gebied en in hoeverre bezoekers en bewoners vogelbeschermingsmaatregelen van het project Wij en Wadvogels ondersteunen. Tot slot is onderzocht in hoeverre vogelexpertise, gedrag, houding, en draagvlak verschilt tussen doelgroepen en of er regionale verschillen zijn binnen het Waddengebied.

6.1. Recreatieve kenmerken van bezoekers en bewoners

Zowel bezoekers als bewoners recreëren in het Waddengebied om te genieten van natuur en landschap en de rust. Wandelen en fietsen is favoriet, gevolgd door het bezoeken aan horeca en

zonnen en luieren. Maar ook vogels observeren is relatief populair. Ongeveer een kwart van bezoekers en een derde van bewoners ziet het observeren van vogels als hun favoriete recreatieve bezigheid. Op basis van alle favoriete recreatieve activiteiten kunnen bezoekers en bewoners in vijf typen Waddenrecreanten worden ingedeeld: recreatieve fietsers, recreatieve vogelaars, algemene recreanten, strandgangers en natuurliefhebbers. De recreatieve vogelaars en natuurliefhebbers hebben het meeste interesse in vogels observeren. Strandgangers en algemene recreanten observeren nauwelijks vogels. Recreatief fietsen en vogels observeren is wel een veel gedane combinatie.

6.2. Kennis en ervaring van bezoekers en bewoners met vogels in het Waddengebied

Vogels spelen voor bewoners en bezoekers een belangrijke rol in de beleving van het Waddengebied en het beschermen van vogels wordt belangrijk gevonden. Bezoekers en bewoners vertonen veel draagvlak voor maatregelen die ten goede zouden moeten komen aan de leefbaarheid van vogels. Echter is het vogelspecialisatieniveau over het algemeen laag, wat aangeeft dat een groot deel van de recreanten weinig kennis en ervaring heeft op gebied van vogels en vogels observeren. Dit geldt met name voor de strandgangers, algemene recreanten en recreatieve fietsers.

Op Schiermonnikoog en Texel zijn vogels belangrijker voor bezoekers dan op andere Waddeneilanden of bestemmingen langs de kust. Beide eilanden staan dan ook bekend om hun vogelrijkdom en natuurlijke kwaliteiten. Zo wordt op beide eilanden het meest van alle bestemmingen in het Waddengebied vogels geobserveerd, laten bezoekers er het hoogste specialisatieniveau zien en is het belang van vogels in de beleving van het Waddengebied er het hoogst. Onder de bewoners is Schiermonnikoog eveneens het belangrijkste voor vogels. Bewoners van Schier hebben het hoogste vogelspecialisatieniveau en ook het belang van vogels in de beleving van het Waddengebied is er het hoogst. Ameland komt er vlak achteraan. Vanuit het licht van de fysieke maatregelen die in het overkoepelende Wij & Wadvogels project genomen zijn, en nog gedaan moeten worden, bieden deze resultaten waardevolle aanknopingspunten.

6.3. Bewustzijn van bijzondere natuurwaarden en vogels

De natuur in het Waddengebied wordt zeer hoog gewaardeerd onder bezoekers en bewoners. Een uitzondering hierop wordt gevormd door bewoners van Oldambt, Eemsdelta en de Kop van Noord Holland. Hier ligt de gemiddelde waardering voor de Waddennatuur een stuk lager. Ook de band met het Waddengebied is in deze gebieden relatief laag, en ook kennis en ervaring op gebied van vogels scoort hier lager dan in de andere gebieden. Over het algemeen waarderen bezoekers en bewoners het Waddengebied het meest voor de rust, natuur, de zee, duinen, vogels, strand, getijden, bossen, dieren en zeehonden.

6.4. Bewustzijn en houding ten opzichte van vogelverstoring door recreatie

Bezoekers lijken zich meer bewust te zijn van mogelijke verstoringen van vogels door hun eigen recreatieve gedrag dan bewoners. De bereidheid om aan vogelbeschermingsmaatregelen te houden is onder beide groepen gelijk. Uit de open vragen bleek dat bewoners zich zorgen maken om teveel regels omtrent toegang tot natuurgebieden. Er wordt aangegeven dat teveel regels het draagvlak voor natuurbescherming en vogelbescherming kan ondermijnen. Dit speelt onder bezoekers minder. De regionale verschillen die eerder zijn opgemerkt onder bewoners, komen hier ook naar boven. Het bewustzijn van verstoring van vogels door eigen recreatief gedrag is minder hoog onder bewoners in Oldambt en de Kop van Noord Holland, dan in andere gebieden. De bereidheid om zich te houden aan regels voor vogelbescherming ligt voor alle typen recreanten en zowel onder bezoekers als bewoners hoger dan het bewustzijn van vogelverstoring door eigen recreatief gedrag. Natuurliefhebbers en recreatieve vogelaars zijn zich het meest bewust van verstorend recreatief gedrag en zijn ook het meest bereid om zich aan de regels te houden. Strandgangers en algemene recreanten scoren het laagst, met name op bewustzijn van verstoring van eigen recreatief gedrag. De recreatieve fietsers zitten tussen deze twee uiterste groepen in.

Relatief veel bezoekers en bewoners zouden meer informatie willen over hoe ze meer rekening kunnen houden met vogels. Met name bezoekers van de Kop van Noord Holland, Pieterburen en Ameland staan hier open voor. De meerderheid van bewoners op het vaste land van de Wadden wil ook graag meer informatie over hoe ze rekening kunnen houden met vogels. Dit in tegenstelling tot eilandbewoners, die vinden dat ze al voldoende informatie hebben. Kortom, de informatiebehoefte

verschilt onder bewoners sterk tussen eilandbewoners en bewoners aan vaste wal. Tenslotte is er een verschil opgemerkt tussen bewustzijn van verstoring van vogels door eigen recreatief gedrag, en de houding ten opzichte van het opvolgen van regels. Over het algemeen zijn bezoekers en bewoners bereid zich aan de regels te houden, maar zijn ze zich wat minder bewust van de verstoring van vogels door hun eigen gedrag. De alertheid op vogels die opvliegen door eigen recreatief gedrag is relatief laag, evenals de neiging om zachter te praten wanneer ze denken dat vogels er last van hebben. Het kost waarschijnlijk meer moeite om er zelf bewust van te zijn, dan om simpelweg regels op te volgen. Daarnaast lijken mensen zich bewuster van verstoring door anderen dan door zichzelf. Dit blijkt ook uit het feit dat beide groepen het erover eens zijn dat met name toeristen meer informatie nodig hebben op gebied van vogelverstoring door recreatief gedrag. Bewoners van het vaste land vinden ook dat bewoners over het algemeen meer informatie nodig hebben.

6.5. Verbondenheid met het Waddengebied

Bewoners hebben een sterkere affectieve band met het Waddengebied dan bezoekers, hetgeen te verwachten was. Zowel bezoekers als bewoners vinden dat het Waddengebied heel bijzonder voor ze is, en ze zouden zich minder gehecht voelen aan het Waddengebied als de planten, dieren en vogels die er leven, zouden verdwijnen. Bezoekers op de Waddeneilanden en eilandbewoners hebben de sterkste affectieve band met het Waddengebied, terwijl bewoners van Oldambt en de Kop van Noord Holland hier het laagst op scoren. Dit kan verklaren waarom de response in deze gebieden lager was. Tenslotte blijkt ook dat natuurliefhebbers en recreatieve vogelaars zich het meest met het Waddengebied verbonden voelen. Algemene recreanten hebben de minst sterke band; maar ook strandgangers scoren relatief laag.

Zowel bezoekers als bewoners zijn niet heel erg afhankelijk van het Waddengebied als het om recreatie gaat. Dit betekent dat ze voor recreatie net zo lief naar alternatieve bestemmingen gaan. Dit geldt het sterkst voor bezoekers van Pieterburen, Lauwersoog en de Kop van Noord Holland, en bewoners van Oldambt en de Kop van Noord Holland.

6.6. Draagvlak voor vogelbescherming

Het draagvlak voor vogelbescherming is zeer hoog en ligt onder bezoekers verrassend genoeg nog hoger dan onder bewoners. Bezoekers van de Waddeneilanden hebben het hoogste draagvlak voor

vogelbescherming. Onder bewoners valt op dat de steun het hoogst is in Het Hogeland, Harlingen, Eemsdelta, De Waadhoeke en Schier. Men vindt ook dat er meer gedaan mag worden aan natuureducatie op scholen om de bijzondere natuur van het Waddengebied onder de aandacht te brengen, en dat toeristische ondernemers meer mogen meer doen aan bewustwording van hun gasten op het gebied van natuur- en vogelbescherming.

6.7. Verklaring van de verschillen in draagvlak vogelbescherming

Hoe ouder mensen zijn, hoe hoger het draagvlak voor vogelbescherming is. Dit kan komen door opvoeding, door meer buiten geweest te zijn in de jeugd, of zoals door verschillende ondernemers en bewoners is aangegeven, doordat de natuurgebieden toegankelijker waren dan nu. Het blijft belangrijk om jongeren op te laten groeien met natuur en natuurbeleving, om zodoende meer kennis en ervaring op te doen op gebied van vogels en hun leefomgeving.

Het opleidingsniveau heeft maar beperkt effect op het draagvlak, evenals het aantal bezoeken dat is afgelegd. Natuurliefhebbers en recreatieve vogelaars hebben een hoger draagvlak voor vogelbescherming dan andere recreanten. Dat is niet zo vreemd, want voor hen spelen vogels een belangrijke rol in de beleving van het Waddengebied. Voor het verhogen van draagvlak is het daarom belangrijk om informatievoorziening te richten op de andere typen Waddenrecreanten: strandgangers, recreatieve fietsers en algemene recreanten.

Verder is er een positieve relatie tussen draagvlak voor vogelbescherming en vogelexpertise, de betrokkenheid bij natuurorganisaties, waardering van de Waddennatuur, de band met het Waddengebied en het belang van vogels in de beleving van het Waddengebied.

Kortom, er is een grote kans dat vergroting van de kennis en ervaring met de natuur en het beter beleefbaar maken van vogels het draagvlak voor bescherming van vogels verhoogt. Op dit moment is echter de kennis en ervaring op gebied van vogels onvoldoende, volgens bewoners en bezoekers zelf. Daarnaast is het bewustzijn van eigen verstorend recreatief gedrag iets lager dan de houding ten opzichte van het opvolgen van regels. Tussen de 40% en 60% van de bezoekers en bewoners staan wel open voor meer informatie - alhoewel dit regionaal en per type recreant verschilt. Om meer draagvlak te verkrijgen, is het belangrijk om de informatievoorziening op specifieke doelgroepen te

richten, en is het van belang om meer en betere mogelijkheden te bieden om vogels te beleven op een vogelvriendelijke manier.

6.8. Aanbevelingen

Het draagvlak voor vogelbescherming is al hoog, en mensen zijn in hoge mate bereid om regels op te volgen. Aan de andere kant geven bezoekers en bewoners zichzelf een onvoldoende op kennis en ervaring op gebied van vogels, en zijn ze zich ook wat minder bewust van eigen verstorend recreatief gedrag. Positief is dat een groot deel van de bezoekers en bewoners open staat voor het ontvangen van meer informatie op gebied van vogels en het voorkomen van vogelverstoring. Om deze redenen zijn de aanbevelingen met name gericht op informatievoorziening (kennisvergroting) en verbetering van de beleving van vogels voor een breed publiek. Gebaseerd op de interviews met ondernemers en de resultaten van de nulmeting kunnen we de volgende aanbevelingen doen.

1. Concrete en duidelijke informatievoorziening in het veld aanbieden om vogelverstoring te verminderen.
2. Natuurgebieden zo min mogelijk afsluiten, maar door goede voorlichting en sturing het gewenste gedrag bereiken.
3. Beleving van vogels mogelijk maken en aantrekkelijk maken voor alle Waddenrecreanten. Vogelkijkhutten zijn hierin essentieel, volgens ondernemers.
4. Het verhaal achter de vogels vertellen. Respect opbouwen voor vogels die zulke grote afstanden afleggen en het Waddengebied hard nodig hebben om uit te rusten, te fourageren en te nestelen/broeden;
5. Veel ondernemers en ook enkele bewoners geven aan graag bezoekers rond te leiden en voor te lichten. Natuurorganisaties kunnen meer professionele opleidingen voor vogel- en natuurgidsen aanbieden. Deze gediplomeerde gidsen kunnen meer geld vragen voor de rondleidingen en zo de sector professionaliseren.
6. Door het aanbieden van lezingen, cursussen en thema avonden kunnen bewoners meer inzicht krijgen in vogels en zo ook ambassadeur van de Wadvogels worden.

6.9. Limitaties

Dit onderzoek is in 2021 uitgevoerd, middenin de coronapandemie met (deels) gesloten grenzen, veel restricties om te reizen, weinig tot geen evenementen en weinig mogelijkheden voor recreanten om naar het buitenland te gaan. Dit leidde ertoe dat er onder bezoekers relatief veel nieuwkomers waren en dat wellicht meer bewoners dan normaal in het Waddengebied vakantie hebben gevierd. Daarnaast waren er in 2021 geen grootschalige evenementen in het Waddengebied, zoals Oerol. Hierdoor is het profiel van 'de Waddenrecreant' zoals we die in 2021 hebben aangetrokken, waarschijnlijk anders dan in seizoenen met festivals, evenementen en open grenzen. Alhoewel het vogels observeren en bezoeken aan natuur aan populariteit heeft gewonnen tijdens de corona pandemie, is het nog niet duidelijk of deze trend door zal zetten.

Een andere beperking is dat bezoekers en bewoners zelf de enquête hebben ingevuld en sociaal wenselijke antwoorden hebben kunnen invullen. Dit kan met name het geval zijn bij de vragen over het rekening houden met vogels tijdens recreatief gedrag en houding ten aanzien van het opvolgen van vogelbeschermingsregels. Meer inzicht in houding en gedrag van bezoekers en bewoners kan worden verkregen door middel van aanvullend onderzoek, zoals observaties en diepte-interviews. Bij concrete maatregelen van het Wij en Wadvogels project kunnen op deze manier de effecten worden gemeten.

Referenties

CBS, 2020, 2021, [Bevolking op 1 januari en gemiddeld; geslacht, leeftijd en regio \(cbs.nl\)](https://www.cbs.nl/nl-nl/detail/03759ned), www.cbs.nl/nl-nl/detail/03759ned.

BIJLAGEN

Bijlage I. Vragenlijst bezoekers

Bezoekersenquête Wij en Wadvogels project Waddengebied

Locatie enquête:

- ☐ Texel (De Slufter/Den Burg)
- ☐ Vlieland
- ☐ Terschelling
- ☐ Ameland
- ☐ Schiermonnikoog

- ☐ Harlingen (centrum)
- ☐ Lauwersoog (vishaven)
- ☐ Den Oever / Hippolytushoef
- ☐ Termunten (Termunterzijl) / Delfzijl
- ☐ Pieterburen / Den Andel

Beste heer/mevrouw,

De komende jaren slaan negen natuurorganisaties de handen ineen voor het herstel van gezonde vogelpopulaties in het Waddengebied. Met het programma Wij & Wadvogels werken zij aan concrete maatregelen op plaatsen waar vogels broeden en rusten, zoals nestbescherming, aanleg van broedeilanden en herstel van hoogwatervluchtplaatsen. Daarnaast worden bewoners en bezoekers bewust gemaakt van het belang van rust voor vogels en hoe er van het Waddengebied genoten kan worden zonder daarbij vogels (onbedoeld) te verstoren.

Graag willen we de mening horen van bezoekers in het Waddengebied (de gemeenten grenzend aan de Waddenzee in Groningen, Friesland en Noord-Holland, de Waddenzee, en de Waddeneilanden). We hopen op uw medewerking. U kunt deze vragenlijst anoniem invullen. Dat neemt circa 10 minuten in beslag.

De gegevens uit de vragenlijst worden verzameld door Veldwerk Optimaal in opdracht van het European Tourism Futures Institute in het kader van het Wij & Wadvogels project. Met uw gegevens wordt vertrouwelijk omgegaan. Tevens maakt u kans op een van de leuke prijzen, die verloot worden onder deelnemers die deze enquête hebben ingevuld.

Bij voorbaat dank voor uw medewerking.

1. Welke omschrijving is het meest op u van toepassing?

- Recreant: dagbezoek vanuit huis, géén overnachting in het Waddengebied of op de eilanden.
- Verblijfstoerist: wél overnachting in het Waddengebied of op de eilanden.

2. Wanneer heeft u het Waddengebied voor het eerst bezocht?

- In het jaar..... (jaartal)
- Dit is mijn eerste bezoek -> ga verder met vraag 4.

3. Hoeveel keer heeft u het Waddengebied bezocht in 2020? (Als u in het Waddengebied woont, dan gaat het om bezoeken meer dan 2 km van uw huis.)

○ 0	○ 10 - 24
○ 1	○ 25 - 49
○ 2 - 3	○ 50 keer of meer
○ 4 - 9	

4. Wat is uw favoriete plek om te bezoeken in het Waddengebied?

5. Wat is/zijn uw favoriete recreatieve activiteit(en) in het Waddengebied? (meerdere antwoorden mogelijk)

○ Wandelen	○ Varen met boot of kano/zeilen,
○ Recreatief fietsen	kitesurfen, windsurfen, golfsurfen
○ Zonnen/luieren, barbecueën, picknicken, spelen	○ Vogels observeren
○ Horeca bezoeken	○ Dieren observeren
○ Evenementen bezoeken	○ Planten bestuderen
○ Hardlopen, joggen, trimmen	○ Schelpdieren/oesters rapen
○ Mountainbiken, ATB	○ Fotograferen
○ Wadlopen	○ Hond uitlaten
○ Anders, namelijk:	○ (Sport) vissen

6. Wat is/zijn uw motief(ven) om te recreëren in het Waddengebied?

(Er zijn meerdere antwoorden mogelijk)

☐ Het is hier rustig	☐ Dichtbij huis
☐ Genieten van landschap/natuur	☐ Uit gewoonte/ik kom hier vaker
☐ Levendig, altijd wel iets te beleven	☐ Lag op de route/ik kwam er langs
☐ Mensen kijken/ontmoeten	☐ Natuurstudie
☐ Buiten zijn, frisse neus halen	☐ Ontmoeting met wild/dieren
☐ Gezellig met familie/vrienden op stap	☐ Goede plek om vogels te kijken
☐ Bewegen/fysieke uitdaging	☐ Anders, namelijk:

Vogels in het Waddengebied

7. In hoeverre bent u zich bewust van vogels tijdens uw bezoek aan het Waddengebied?

(1 = helemaal niet, tot en met 10 = altijd)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

8. In hoeverre vindt u zichzelf een vogelkenner? (1 = helemaal niet, tot en met 10 = expert)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

9. Hoe belangrijk vindt u mogelijkheden om vogels te observeren in het Waddengebied?

(1 = heel onbelangrijk tot en met 10 = heel belangrijk)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

10. Hoe vaak observeert u vogels in uw vrije tijd? (1 = nooit tot en met 10 = heel vaak)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

11. Hoe belangrijk zijn vogels in uw beleving van de Waddenzee? (1 = helemaal niet belangrijk; 3 = neutraal; 5 = heel belangrijk)

	1	2	3	4	5
Vogels zorgen ervoor dat ik mij verbonden voel met het Waddengebied	☐	☐	☐	☐	☐
De vogels in het Waddengebied herinneren mij aan de seizoenen	☐	☐	☐	☐	☐
Vogels maken mijn beleving van het Waddengebied compleet	☐	☐	☐	☐	☐
Door vogels geniet ik meer van het Waddengebied	☐	☐	☐	☐	☐

Natuur in het Waddengebied

12. Hoe bijzonder vindt u de natuur van het Waddengebied? (1 = helemaal niet bijzonder, tot en met 10 = heel bijzonder)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

13. Wat vindt u het meest bijzonder of uniek aan de natuur in het Waddengebied?

.....

14. Wat betekent het Waddengebied voor u persoonlijk? (1 = helemaal niet mee eens; 3 = neutraal; 5 = helemaal mee eens)

	1	2	3	4	5
Het Waddengebied is heel bijzonder voor mij	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb een sterke band met het Waddengebied	☐	☐	☐	☐	☐
Het Waddengebied betekent veel voor mij	☐	☐	☐	☐	☐
Ik identificeer me in sterke mate met het Waddengebied	☐	☐	☐	☐	☐
Wanneer ik tijd doorbreng in het Waddengebied, voel ik een diep gevoel van eenheid met de natuur	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zou me minder gehecht voelen aan het Waddengebied als de planten, dieren en vogels die hier leven, zouden verdwijnen.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik hou van het Waddengebied	☐	☐	☐	☐	☐
Het Waddengebied is de beste plek voor mijn favoriete recreatieve activiteit(en)	☐	☐	☐	☐	☐
Voor mijn favoriete recreatieve activiteit(en) is het Waddengebied belangrijker dan andere gebieden	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zou nergens anders liever heengaan voor mijn favoriete recreatieve activiteit(en)	☐	☐	☐	☐	☐

Recreatief gedrag en verstoring van vogels

15. In hoeverre houdt u in uw recreatief gedrag rekening met vogels in het Waddengebied?
(1 = helemaal niet; 3 = neutraal; 5 = helemaal)

	1	2	3	4	5
Ik probeer bij mijn bezoek rekening te houden met vogels	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind het belangrijk om rekening te houden met vogels	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zou het erg vinden wanneer ik onbedoeld vogels verstoor	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ben er alert op dat vogels niet opvliegen door mijn bezoek	☐	☐	☐	☐	☐
Ik houd mij aan de regels en betreed geen rustgebieden voor vogels	☐	☐	☐	☐	☐
Ik praat zachter wanneer ik denk dat vogels er last kunnen hebben	☐	☐	☐	☐	☐
Ik laat nooit afval achter	☐	☐	☐	☐	☐
Ik houd mijn hond aan de lijn om verstoring van vogels te voorkomen	☐	☐	☐	☐	☐
Ik probeer rekening te houden met het broedseizoen	☐	☐	☐	☐	☐
Wanneer het strand afgezet is voor broedvogels, loop ik daar omheen (en niet doorheen)	☐	☐	☐	☐	☐

16. Wat vindt u van de informatievoorziening over verstorend recreatief gedrag voor vogels in het Waddengebied? (1 = helemaal niet mee eens; 3 = neutraal; 5 = helemaal mee eens)

	1	2	3	4	5
Ik krijg voldoende informatie om mijn gedrag hierop te kunnen aanpassen	☐	☐	☐	☐	☐
Ik wil graag meer weten over hoe ik rekening kan houden met vogels	☐	☐	☐	☐	☐
Bewoners zouden meer informatie moeten krijgen over hoe ze beter rekening kunnen houden met vogels	☐	☐	☐	☐	☐
Toeristen zouden meer informatie moeten krijgen over hoe ze beter rekening kunnen houden met vogels	☐	☐	☐	☐	☐

Draagvlak voor natuurbescherming

17. Wat voor belang hecht u aan de natuur in het Waddengebied? Geef voor de volgende stellingen aan in hoeverre u het ermee eens bent. (1 = helemaal niet mee eens; 3 = neutraal; 5 = helemaal mee eens)

	1	2	3	4	5
Al die aandacht voor natuur in het Waddengebied is overdreven	☐	☐	☐	☐	☐
De overheid geeft te weinig geld uit aan natuurbehoud in het Waddengebied	☐	☐	☐	☐	☐
Er mag wel meer aan natuureducatie op scholen gedaan worden om de bijzondere natuur van het Waddengebied onder de aandacht te brengen.	☐	☐	☐	☐	☐
Toeristische ondernemers mogen wel meer doen aan bewustwording van hun gasten op gebied van natuur- en vogelbescherming	☐	☐	☐	☐	☐
Toerisme gaat ten koste van de vogels	☐	☐	☐	☐	☐
Beschermen van zeldzame planten, dieren en bijzondere gebieden is belangrijk	☐	☐	☐	☐	☐

18. Bent u betrokken bij een of meerdere natuurorganisaties?

- ☐ Nee
- ☐ Ja, in mijn vrije tijd
- ☐ Ja, voor mijn werk
- ☐ Anders, namelijk

Het project Wij & Wadvogels

Het project Wij & Wadvogels van de Vogelbescherming voert vogelbeschermings maatregelen uit, samen met partners in het Waddengebied

19. Kent u het project Wij en Wadvogels?

☐ Nee	☐ Ja, via familie en/of vrienden
☐ Ja, via de krant	☐ Ja, via de logiesaccommodatie
☐ Ja, via nieuwsbrief van natuurbeschermingsorganisatie	☐ Ja, via de VVV
☐ Ja, via Facebook	☐ Ja, via een Waddencafé
☐ Anders, namelijk:	

Stenden

20. Hoe belangrijk vindt u de volgende maatregelen om vogels in het Waddengebied te beschermen? (1 = heel erg onbelangrijk; 3 = neutraal; 5 = heel erg belangrijk)

	1	2	3	4	5
Beschermen van vogels door specifieke maatregelen te nemen	☐	☐	☐	☐	☐
Zorgen voor voldoende rust voor vogels	☐	☐	☐	☐	☐
Zorgen voor voldoende broedgelegenheden voor vogels	☐	☐	☐	☐	☐
Nestbescherming van broedvogels tegen verstoring door recreanten	☐	☐	☐	☐	☐
Bescherming van weidevogels door agrariërs	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind maatregelen voor vogelbescherming niet belangrijk	☐	☐	☐	☐	☐
Betrekken van bewoners bij vogelbescherming	☐	☐	☐	☐	☐
Informatievoorziening aan bezoekers over vogelbescherming	☐	☐	☐	☐	☐

Tot slot, een aantal vragen over uzelf

21. Wat is uw leeftijd?

..... jaar

22. Wat is uw geslacht?

- ☐ Man
- ☐ Vrouw
- ☐ Anders
- ☐ Wil ik niet zeggen

23. Wat is uw hoogst afgeronde opleiding?

- ☐ Laag (geen, basis, MAVO, VMBO, weet niet)
- ☐ Midden (MBO, HAVO/VWO)
- ☐ Hoog (HBO, WO, Bachelor, Master of hoger)

24. Wat is de postcode van uw woonadres? (vult u a.u.b. de vier cijfers en de twee letters van uw postcode in)

25. Heeft u verder nog vragen of opmerkingen over de enquête en/of het project wij en wadvogels?

Stenden

Bijlage II Vragenlijst bewoners

Bewoners enquête Wij en Wadvogels project Waddengebied

Beste heer/mevrouw,

De komende jaren slaan negen natuurorganisaties de handen ineen voor het herstel van gezonde vogelpopulaties in het Waddengebied. Met het programma Wij & Wadvogels werken zij aan concrete maatregelen op plaatsen waar vogels broeden en rusten, zoals nestbescherming, aanleg van broedeilanden en herstel van hoogwatervluchtplaatsen. Daarnaast worden bewoners en bezoekers bewust gemaakt van het belang van rust voor vogels en hoe er van het Waddengebied genoten kan worden zonder daarbij vogels (onbedoeld) te verstoren.

Graag willen we de mening horen van bewoners in het Waddengebied (de gemeenten grenzend aan de Waddenzee in Groningen, Friesland en Noord-Holland, en de Waddeneilanden). We hopen op uw medewerking. U kunt deze vragenlijst anoniem invullen. Dat neemt circa 10 minuten in beslag.

De gegevens uit de vragenlijst worden verzameld door Veldwerk Optimaal in opdracht van het European Tourism Futures Institute in het kader van het Wij & Wadvogels project. Met uw gegevens wordt vertrouwelijk omgegaan. Tevens maakt u kans op een van de leuke prijzen, die verloot worden onder deelnemers die deze enquête hebben ingevuld.

Bij voorbaat dank voor uw medewerking.

1. Hoe lang woont u al in het Waddengebied?

- ☐ Minder dan 1 jaar
- ☐ Tussen 1 en 5 jaar
- ☐ Tussen 5 en 10 jaar
- ☐ Tussen 10 en 25 jaar
- ☐ Meer dan 25 jaar

2. Wat is uw favoriete plek om te bezoeken in het Waddengebied?

3. Wat is/zijn uw favoriete recreatieve activiteit(en) in het Waddengebied?
(meerdere antwoorden mogelijk)

○ Wandelen ○ Recreatief fietsen ○ Zonnen/luieren, barbecueën, picknicken, spelen ○ Horeca bezoeken ○ Evenementen bezoeken ○ Hardlopen, joggen, trimmen ○ Mountainbiken, ATB ○ Wadlopen ○ Anders, namelijk:	○ Varen met boot of kano/zeilen, kitesurfen, windsurfen, golfsurfen ○ Vogels observeren ○ Dieren observeren ○ Planten bestuderen ○ Schelpdieren/oesters rapen ○ Fotograferen ○ Hond uitlaten ○ (Sport) vissen

4. Wat is/zijn uw motief(ven) om te recreëren in het Waddengebied?
(meerdere antwoorden mogelijk)

○ Het is hier rustig ○ Genieten van landschap/natuur ○ Levendig, altijd wel iets te beleven ○ Mensen kijken/ontmoeten ○ Buiten zijn, frisse neus halen ○ Gezellig met familie/vrienden op stap ○ Bewegen/fysieke uitdaging ○ Anders, namelijk:	○ Dichtbij huis ○ Uit gewoonte/ik kom hier vaker ○ Lag op de route/ik kwam er langs ○ Natuurstudie ○ Ontmoeting met wild/dieren ○ Goede plek om vogels te kijken

Vogels in het Waddengebied

5. In hoeverre bent u zich bewust van vogels in het Waddengebied? (1 = helemaal niet tot en met 10 = altijd)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

6. In hoeverre vindt u zichzelf een vogelkenner? (1 = helemaal niet tot en met 10 = expert)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

7. Hoe belangrijk vindt u de mogelijkheden om vogels te observeren in het Waddengebied?

(1 = heel onbelangrijk tot en met 10 = heel belangrijk)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

8. Hoe vaak observeert u vogels in uw vrije tijd? (1 = nooit tot en met 10 = heel vaak)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

9. Hoe belangrijk zijn vogels in uw beleving van de Waddenzee? (1 = helemaal niet belangrijk; 3 = neutraal; 5 = heel belangrijk)

	1	2	3	4	5
Vogels zorgen ervoor dat ik mij verbonden voel met het Waddengebied	☐	☐	☐	☐	☐
De vogels in het Waddengebied herinneren mij aan de seizoenen	☐	☐	☐	☐	☐
Vogels maken mijn beleving van het Waddengebied compleet	☐	☐	☐	☐	☐
Door vogels geniet ik meer van het Waddengebied	☐	☐	☐	☐	☐

Natuur in het Waddengebied

10. Hoe bijzonder vindt u de natuur van het Waddengebied?

(1 = helemaal niet bijzonder, tot en met 10 = heel erg bijzonder)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

11. Wat vindt u het meest bijzonder of uniek aan de natuur in het Waddengebied?

12. Wat betekent het Waddengebied voor u persoonlijk? (1 = helemaal niet mee eens; 3 = neutraal; 5 = helemaal mee eens)

	1	2	3	4	5
Het Waddengebied is heel bijzonder voor mij	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb een sterke band met het Waddengebied	☐	☐	☐	☐	☐
Het Waddengebied betekent veel voor mij	☐	☐	☐	☐	☐
Ik identificeer me in sterke mate met het Waddengebied	☐	☐	☐	☐	☐
Wanneer ik tijd doorbreng in het Waddengebied, voel ik een diep gevoel van eenheid met de natuur	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zou me minder gehecht voelen aan het Waddengebied als de planten, dieren en vogels die hier leven, zouden verdwijnen.	☐	☐	☐	☐	☐
Door meer tijd in het Waddengebied door te brengen, leer ik mezelf beter kennen.	☐	☐	☐	☐	☐
Het Waddengebied is de beste plek voor mijn favoriete recreatieve activiteit(en)	☐	☐	☐	☐	☐
Voor mijn favoriete recreatieve activiteit(en) is het Waddengebied belangrijker dan andere gebieden	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zou nergens anders liever heengaan voor mijn favoriete recreatieve activiteit(en)	☐	☐	☐	☐	☐

Recreatief gedrag en verstoring voor vogels

13. In hoeverre houdt u in uw recreatief gedrag rekening met vogels in het Waddengebied? (1 = helemaal niet; 3 = neutraal; 5 = helemaal)

	1	2	3	4	5
Ik probeer bij mijn bezoek rekening te houden met vogels	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind het belangrijk om rekening te houden met vogels	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zou het erg vinden wanneer ik onbedoeld vogels verstoor	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ben er alert op dat vogels niet opvliegen door mijn bezoek	☐	☐	☐	☐	☐
Ik houd mij aan de regels en betreed geen rustgebieden voor vogels	☐	☐	☐	☐	☐
Ik praat zachter wanneer ik denk dat vogels er last kunnen hebben	☐	☐	☐	☐	☐
Ik laat nooit afval achter	☐	☐	☐	☐	☐
Ik houd mijn hond aan de lijn om verstoring van vogels te voorkomen	☐	☐	☐	☐	☐
Ik probeer rekening te houden met het broedseizoen	☐	☐	☐	☐	☐
Wanneer het strand afgezet is voor broedvogels, loop ik daar omheen (en niet doorheen)	☐	☐	☐	☐	☐

14. Wat vindt u van de informatievoorziening over verstorend recreatief gedrag voor vogels in het Waddengebied? (1 = helemaal mee oneens; 3 = neutraal; 5 = helemaal mee eens)

	1	2	3	4	5
Ik krijg voldoende informatie om mijn gedrag hierop te kunnen aanpassen	☐	☐	☐	☐	☐
Ik wil graag meer weten over hoe ik rekening kan houden met vogels	☐	☐	☐	☐	☐
Bewoners zouden meer informatie moeten krijgen over hoe ze beter rekening kunnen houden met vogels	☐	☐	☐	☐	☐
Toeristen zouden meer informatie moeten krijgen over hoe ze beter rekening kunnen houden met vogels	☐	☐	☐	☐	☐

Draagvlak voor, en betrokkenheid bij natuurbescherming

15. Wat voor belang hecht u aan de natuur in het Waddengebied? Geef voor de volgende stellingen aan in hoeverre u het ermee eens bent. (1 = helemaal niet mee eens; 3 = neutraal; 5 = helemaal mee eens)

	1	2	3	4	5
Al die aandacht voor natuur in het Waddengebied is overdreven	☐	☐	☐	☐	☐
De overheid geeft te weinig geld uit aan natuurbescherming in het Waddengebied	☐	☐	☐	☐	☐
Er mag wel meer aan natuureducatie op scholen gedaan worden om de bijzondere natuur van het Waddengebied onder de aandacht te brengen.	☐	☐	☐	☐	☐
Toeristische ondernemers mogen wel meer doen aan bewustwording van hun gasten op gebied van natuur- en vogelbescherming	☐	☐	☐	☐	☐
Toerisme gaat ten koste van de vogels	☐	☐	☐	☐	☐
Beschermen van zeldzame planten, dieren en bijzondere gebieden is belangrijk.	☐	☐	☐	☐	☐

16. Bent u betrokken bij een of meerdere natuurorganisaties?

- ☐ Nee
- ☐ Ja, in mijn vrije tijd
- ☐ Ja, voor mijn werk
- ☐ Anders, namelijk

17. In hoeverre zet u zich zelfstandig (buiten natuurorganisaties om) in voor natuurbescherming in uw woonomgeving? (1 = nooit; 3 = soms; 5 = heel vaak)

	1	2	3	4	5
Ik teken petities ter ondersteuning van natuurgebieden	☐	☐	☐	☐	☐
Ik lees over de natuur	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ruim afval op	☐	☐	☐	☐	☐
Ik moedig andere mensen aan om afval op te ruimen	☐	☐	☐	☐	☐
Ik neem deel aan openbare bijeenkomsten over het beheer van natuurgebieden in mijn woonomgeving.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik schrijf brieven om natuurbescherming te ondersteunen	☐	☐	☐	☐	☐
Anders, namelijk					

Project Wij & Wadvogels

Voor het project Wij & Wadvogels voert de Vogelbescherming samen met andere natuurorganisaties maatregelen uit om vogels te beschermen.

18. Kent u het project Wij & Wadvogels?

☐ Nee	☐ Ja, via familie en/of vrienden
☐ Ja, via de krant	☐ Ja, via de logiesaccommodatie
☐ Ja, via nieuwsbrief van natuurbeschermingsorganisatie	☐ Ja, via de VVV
☐ Ja, via Facebook	☐ Ja, via een Waddencafé
☐ Anders, namelijk:	

19. Hoe belangrijk vindt u de volgende maatregelen om vogels het Waddengebied te beschermen? (1 = heel erg onbelangrijk; 3 = neutraal; 5 = heel erg belangrijk)

	1	2	3	4	5
Beschermen van vogels door specifieke maatregelen te nemen	☐	☐	☐	☐	☐
Zorgen voor voldoende rust voor vogels	☐	☐	☐	☐	☐
Zorgen voor voldoende broedgelegenheden voor vogels	☐	☐	☐	☐	☐
Nestbescherming van broedvogels tegen verstoring door recreanten	☐	☐	☐	☐	☐
Bescherming van weidevogels door agrariërs	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind maatregelen voor vogelbescherming niet belangrijk	☐	☐	☐	☐	☐
Betrekken van bewoners bij vogelbescherming	☐	☐	☐	☐	☐
Informatievoorziening aan bezoekers over vogelbescherming	☐	☐	☐	☐	☐

Tot slot, een aantal vragen over uzelf

20. Wat is uw leeftijd?

..... jaar

21. Wat is uw geslacht?

- ☐ Man
- ☐ Vrouw
- ☐ Anders
- ☐ Wil ik niet zeggen

22. Wat is uw hoogst afgeronde opleiding?

- ☐ Laag (geen, basis, MAVO, VMBO, weet niet)
- ☐ Midden (MBO, HAVO/VWO)
- ☐ Hoog (HBO, WO, Bachelor, Master of hoger)

23. In welke sector bent u voornamelijk werkzaam? (kies 1 antwoord)

☐ Natuur- en/of landschapsbeheer	☐ Culturele sector
☐ Landbouw en/of visserij	☐ Transportsector
☐ Recreatie en/of toerisme	☐ Ik ben werkzoekend
☐ Zorg en welzijn	☐ Ik ben student
☐ Onderwijs, wetenschap	☐ Ik ben mantelzorger
☐ Gemeente/overheid	☐ Ik ben huisman/vrouw
☐ Financiële sector	☐ Anders, namelijk ...

24. Wat is de postcode van uw woonadres? (vult u a.u.b. de vier cijfers en de twee letters van uw postcode in)

--	--	--	--	--	--

25. Heeft u verder nog vragen of opmerkingen over de enquête en/of het project Wij en Wadvogels?

.....

Bijlage III. Resultaten bezoekersenquête

Vraag 1. Welke omschrijving is het meest op u van toepassing?

Soort recreant	Aantal (N)	Percentage (%)
Dagrecreant	1123	35,6
Verblijfsrecreant	2029	64,4
Totaal	3152	100,0

Vraag 2. In welk jaar heeft u het Waddengebied voor het eerst bezocht?

Jaartal eerste bezoek	Aantal (N)	Percentage (%)
2021 (Eerder bezoek)	75	2,7
2020	141	5,0
2010-2019	334	11,8
2000-2009	366	12,9
1990-1999	444	15,7
1980-1989	475	16,8
1970-1979	512	18,1
1960-1969	328	11,6
1959 of eerder	153	5,4
Subtotaal	2828	100,0
Dit is mijn eerste bezoek	324	
Totaal	3152	

Gemiddelde: 1980 (standaard deviatie 125; N = 2828)

Vraag 3. Hoeveel keer heeft u het Waddengebied bezocht in 2020?

	Aantal (N)	Percentage (%)
0 keer	854	30,2
1 keer	628	22,2
2-3 keer	576	20,4
4-9 keer	328	11,6
10-24 keer	206	7,3
25-49 keer	90	3,2
50 keer of meer	146	5,2
Totaal	2828	100,0

[illegible]

Vraag 5. Wat is/zijn uw favoriete recreatieve activiteiten in het Waddengebied? (Er zijn meerdere antwoorden mogelijk)

Favoriete recreatieve activiteiten	Aantal (N)	Percentage (%)
Wandelen	2404	78,0
Recreatief fietsen	2154	69,8
Zonnen/luieren, barbecueën, picknicken, spelen	957	31,0
Horeca bezoeken	1364	44,2
Evenementen bezoeken	239	7,7
Hardlopen, joggen, trimmen	205	6,6
Mountainbiken, ATB	164	5,3
Wadlopen	344	11,2
Varen met boot of kano/zeilen, kitesurfen, windsurfen, golfsurfen	520	16,9
Vogels observeren	791	25,6
Dieren observeren	618	20,0
Planten bestuderen	356	11,5
Schelpdieren en oesters rapen	285	9,2
Fotograferen	835	27,1
Hond uitlaten	316	10,2
(Sport) vissen	101	3,3
Totaal	11653	377,9

Vraag 6. Wat is/zijn uw motief/motieven om te recreëren in het Waddengebied? (Er zijn meerdere antwoorden mogelijk)

Motivaties	Aantal (N)	Percentage (%)
Het is hier rustig	1860	60,4
Genieten van landschap/natuur	2592	84,1
Levendig, altijd wel iets te beleven	374	12,1
Mensen kijken/ontmoeten	277	9,0
Buiten zijn, frisse neus halen	1799	58,4
Gezellig met familie/vrienden op stap	817	26,5
Bewegen/fysieke uitdaging	702	22,8
Dichtbij huis	507	16,5
Uit gewoonte/ik kom hier vaker	295	9,6
Lag op de route/ik kwam er langs	45	1,5
Natuurstudie	70	2,3
Ontmoeting met wild/dieren	187	6,1
Goede plek om vogels te kijken	456	14,8
Totaal	9981	324,0

Vogels in het Waddengebied (vraag 6 tot en met 9)

	Aantal (N)	Gemiddelde	Standaard Deviatie
6. In hoeverre bent u zich bewust van vogels in het Waddengebied? (1 = helemaal niet tot en met 10 = altijd)	3103	7,35	2,127
7. In hoeverre vindt u zichzelf een vogelkenner? (1 = helemaal niet tot 10 = expert)	3106	4,66	2,255
8. Hoe belangrijk vindt u de mogelijkheden om vogels te observeren in het Waddengebied? (1 = heel onbelangrijk tot en met 10 = heel belangrijk)	3106	6,65	2,276
9. Hoe vaak observeert u vogels in uw vrije tijd? (1 = nooit tot 10 = heel vaak)	3110	4,94	2,686

Vraag 11. Hoe belangrijk zijn vogels in uw beleving van de Waddenzee? (1 = helemaal niet belangrijk; 3 = neutraal; 5 = heel belangrijk).

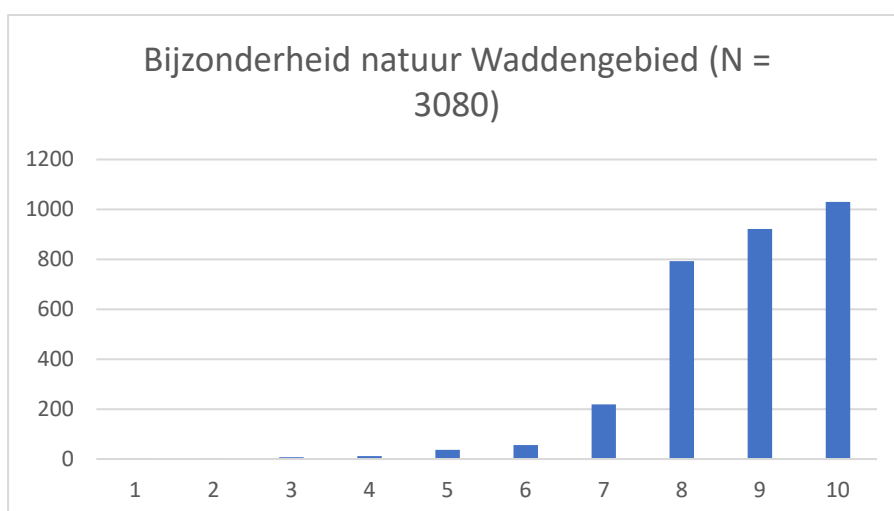
	Aantal (N)	Gemiddelde	Standaard Deviatie
Vogels zorgen ervoor dat ik mij verbonden voel met het Waddengebied	3049	3,57	1,191
De vogels in het Waddengebied herinneren mij aan de seizoenen	3036	3,28	1,234
Vogels maken mijn beleving van het Waddengebied compleet	3064	3,91	1,081
Door vogels geniet ik meer van het Waddengebied	3073	3,86	1,087
Gemiddelde	3016	3,65	0,990

Natuur in het Waddengebied (vraag 11 tot en met 13)

Vraag 12. Hoe bijzonder vindt u de natuur in het Waddengebied?

Bijzondere natuur	Aantal (N)	Gemiddelde ^[2]	Standaard Deviatie
Hoe bijzonder vindt u de natuur van het Waddengebied?	3080	8,79	1,200

[Antwoorden van 1 = helemaal niet bijzonder, tot en met 10 = heel erg bijzonder]

Vraag 13. Wat vindt u het meest bijzonder of uniek aan de natuur in het Waddengebied?

Zie rapportage.

Vraag 14. Wat betekent het Waddengebied voor u persoonlijk?

<i>Stellingen plaatsidentiteit</i>	Aantal (N)	Gemiddelde	Standaard Deviatie
Het Waddengebied is heel bijzonder voor mij	3098	3,96	0,947
Ik heb een sterke band met het Waddengebied	3086	3,52	1,110
Het Waddengebied betekent veel voor mij	3076	3,63	1,060
Ik identificeer me in sterke mate met het Waddengebied	3046	3,10	1,116
Wanneer ik tijd doorbreng in het Waddengebied, voel ik een diep gevoel van eenheid met de natuur	3071	3,66	1,018
Ik zou me minder gehecht voelen aan het Waddengebied als de planten, dieren en vogels die hier leven, zouden verdwijnen. (item 6)	3089	4,20	1,043
Gemiddelde (zonder item 6 vanwege vergelijking met bewoners)	3006	3,58	0,915
<i>Stellingen plaatsafhankelijkheid</i>			
Door meer tijd in het Waddengebied door te brengen, leer ik mezelf beter kennen.	3066	2,95	1,104
Het Waddengebied is de beste plek voor mijn favoriete recreatieve activiteit(en)	3081	3,28	1,059
Voor mijn favoriete recreatieve activiteit(en) is het Waddengebied belangrijker dan andere gebieden	3077	3,07	1,097
Ik zou nergens anders liever heengaan voor mijn favoriete recreatieve activiteit(en)	3079	2,82	1,134
Gemiddelde	3049	3,03	0,946

Antwoorden van 1 = helemaal niet mee eens; 3 = neutraal; 5 = helemaal mee eens.

Vraag 15. In hoeverre houdt u in uw recreatief gedrag rekening met vogels in het Waddengebied?

<i>Bewustzijn eigen gedrag</i>	Aantal (N)	Gemiddelde	Standaard Deviatie
Ik probeer bij mijn bezoek rekening te houden met vogels	3039	4,06	0,980
Ik vind het belangrijk om rekening te houden met vogels	3030	4,20	0,875
Ik zou het erg vinden wanneer ik onbedoeld vogels verstoor	3022	4,35	0,798
Ik ben er alert op dat vogels niet opvliegen door mijn bezoek	3007	3,94	0,967
Ik praat zachter wanneer ik denk dat vogels er last van kunnen hebben	3036	3,73	1,116
Gemiddelde	2977	4,06	0,788
<i>Houding ten opzichte van regels</i>			
Ik houd mij aan de regels en betreed geen rustgebieden voor vogels	3036	4,60	0,715
Ik laat nooit afval achter	3029	4,75	0,675
Ik houd mijn hond aan de lijn om verstoring van vogels te voorkomen	1917	4,25	1,074
Ik probeer rekening te houden met het broedseizoen	3022	4,34	0,905
Wanneer het strand afgezet is voor broedvogels, loop ik daar omheen (en niet doorheen)	3041	4,74	0,648
Gemiddelde	1895	4,49	0,660

Antwoorden van 1 = helemaal niet; 3 = neutraal; tot 5 = helemaal.

Vraag 16. Wat vindt u van de informatievoorziening over verstorend recreatief gedrag voor vogels in het Waddengebied?

	Aantal (N)	Gemiddelde	Standaard Deviatie
Ik krijg voldoende informatie om mijn gedrag hierop te kunnen aanpassen	3014	3,66	1,062
Ik wil graag meer weten over hoe ik rekening kan houden met vogels	2999	3,38	1,058
Bewoners zouden meer informatie moeten krijgen over hoe ze beter rekening kunnen houden met vogels	2876	3,48	0,978
Toeristen zouden meer informatie moeten krijgen over hoe ze beter rekening kunnen houden met vogels	3015	4,02	0,959

Antwoorden van 1 = helemaal niet mee eens; 3 = neutraal; tot 5 = helemaal mee eens.

Vraag 17. Wat voor belang hecht u aan de natuur in het Waddengebied?

	Aantal (N)	Gemiddelde	Standaard Deviatie
Al die aandacht voor natuur in het Waddengebied is overdreven (item 1)	3010	1,80	1,129
De overheid geeft te weinig geld uit aan natuurbehoud in het Waddengebied	2848	3,32	1,009
Er mag wel meer aan natuureducatie op scholen gedaan worden om de bijzondere natuur van het	2994	3,82	0,944
Toeristische ondernemers mogen wel meer doen aan bewustwording van hun gasten op het gebied	2986	3,67	0,927
Toerisme gaat ten koste van de vogels	2997	3,28	0,999
Beschermen van zeldzame planten, dieren en bijzondere gebieden is belangrijk	3022	4,40	0,874
Gemiddelde draagvlak natuurbescherming (zonder item 1)	2808	3,70	0,688

Vraag 18. Bent u betrokken bij één of meerdere natuurorganisaties?

	Aantal (N)	Percentage (%)
Nee	2175	69,0
Ja, in mijn vrijetijd	580	18,4
Ja, voor mijn werk	48	1,5
Anders, namelijk	349	11,1
Totaal	3152	100,0

Anders: met name lidmaatschappen en donateurschappen.

Vraag 19. Kent u het project Wij en Wadvogels?

Bekendheid project W&W	Aantal (N)	Percentage (%)
Nee	2837	90,00
Ja, via de krant	118	3,70
Ja, via nieuwsbrief van natuurbeschermingsorganisatie	112	3,60
Ja, via Facebook	35	1,10
Ja, via familie en/of vrienden	37	1,20
Ja, via de logiesaccommodatie	6	0,20
Ja, via de VVV	22	0,70
Ja, via een Waddencafé	6	0,20
Overige	23	0,70
Totaal	3196	101,40

Vraag 20. Hoe belangrijk vindt u de volgende maatregelen om vogels in het Waddengebied te beschermen?

Stellingen draagvlak	Aantal (N)	Gemiddelde	Standaard Deviatie
Beschermen van vogels door specifieke maatregelen te nemen	3018	4,15	0,840
Zorgen voor voldoende rust voor vogels	3028	4,27	0,793
Zorgen voor voldoende broedgelegenheden voor vogels	3023	4,37	0,777
Nestbescherming van broedvogels tegen verstoring door recreanten	3023	4,40	0,777
Bescherming van weidevogels door agrariërs	3025	4,22	0,838
Maatregelen voor vogelbescherming in het algemeen	3020	4,24	0,807
Betrekken van bewoners bij vogelbescherming	3018	4,15	0,847
Informatievoorziening aan bezoekers over vogelbescherming	3024	4,26	0,813
Gemiddelde	2981	4,26	0,709

Antwoorden van 1 = heel erg onbelangrijk; 3 = neutraal; tot 5 = heel erg belangrijk

Algemene vragen (vraag 21 tot en met 25)

Vraag 21. Leeftijd	Aantal (N)	Percentage (%)
18-25 jaar	224	7,3
26-35 jaar	285	9,3
36-45 jaar	345	11,2
46-55 jaar	625	20,3
56-65 jaar	768	25,0
66-75 jaar	669	21,8
76 jaar en ouder	158	5,1
Totaal	3074	100,0
Niet geantwoord	78	
	3152	

Vraag 22. Geslacht	Aantal (N)	Percentage (%)
Man	1443	45,8
Vrouw	1655	52,5
Anders	9	0,3
Wil ik niet zeggen	45	1,4
Totaal	3152	100,0

Vraag 23. Opleidingsniveau	Aantal (N)	Percentage (%)
Laag (geen, basisschool, MAVO, VMBO, weet niet)	205	6,5
Midden (MBO, HAVO/VWO)	1214	38,5
Hoog (HBO, WO, Bachelor, Master of hoger)	1663	52,8
Wil niet zeggen	70	2,2
Totaal	3152	100,0

Vraag 24. Herkomst (naar postcodegebied)	Aantal (N)	Percentage (%)
Flevoland	51	1,6
Friesland	380	12,1
Gelderland (en deel Overijssel)	352	11,2
Groningen en Drenthe	617	19,6
Limburg	61	1,9
Midden Nederland (Utrecht, deel Gelderland)	273	8,7
Noord Brabant (overig deel)	180	5,7
Noord Holland en Almere	539	17,1
Overijssel (en deel Flevoland)	133	4,2
Zeeland	31	1,0
Zuid Holland	292	9,3
Niet ingevuld	243	7,7
Totaal	3152	100,0

Vraag 25. Vragen en opmerkingen

Hieruit bleek dat veel mensen het een goed initiatief vinden, ze wensen het project Wij en Wadvogels succes, en veel respondenten vinden het een goede en nuttige enquête (n = 80). Aan de andere kant wordt ook veel genoemd dat de enquête te lang is (n = 30), en dat er niet teveel regels moeten komen, omdat dan het draagvlak zal afnemen. Bezoekers maken zich zorgen om hoogbouw, windmolens, gasboringen. Een greep uit de antwoorden:

Aanbevelingen van bezoekers op gebied van vogelbescherming:

- “Eigenlijk vind ik dat het project "wadvogels en wij" moet heten. De mens plaatst zichzelf altijd vooraan, terwijl wij ondergeschikt aan de natuur moeten zijn.”
- “Het is altijd moeilijk om een keuze te maken tussen het belang van de wadvogels en de belangstelling van de aanwezige toeristen. Bij twijfel moet het belang van de wadvogels voor gaan. Ik wens jullie veel succes en waardeer jullie inzet en moeite.”
- “Meer aandacht voor verkeerde ontwikkelingen als het gaat om ruimtelijke planning. (de bescherming van de natuur en landschap tegen bebouwing door projectontwikkelaars e.d.) En ook voor de verstoring door bv. Drones.”
- “Naast vogelbescherming vind ik dat natuurorganisaties zich sterk moeten maken tegen de komst van windmolens op Texel en de nabije omgeving. Windmolens vernietigen het uitzicht en taste kleinschalige karakter van het eiland aan.”
- “Zorg voor de vogels. Straaljagers verbieden.”
- “Maak sommige locaties rolstoeltoegankelijk.”

- “Gooi het Waddengebied niet verder dicht voor mensen. Geldt ook voor de Vliehors. Mensen, vogels en anderen moeten zoveel mogelijk samen van de natuur genieten.”

Aanbevelingen die gedaan worden op gebied van informatievoorziening:

- “Geef toeristen bij boeking standaard op Texel een folder over dit project. Wij komen elk jaar op Texel en horen hier nooit over.”
- “Op belangrijke plaatsen informatieborden m.b.t. te spotten vogels.”
- “Op boot met educatie en info over broedtijden, regels in natuurgebieden, filmpjes hierover, info over natuur schoonhouden (wildplassen geen papier)”
- “Vaak hebben mensen die er minder geïnteresseerd in zijn geen idee dat ze de natuur en dus ook de dieren verstoren. Daarom is het goed aan te geven waar ze rekening mee moeten houden. Goede uitleg is van meerwaarde.”
- “Mensen wijzen op weggooien van afval. Ook gevaar voor vogels. Geweldig wat u doet.”

Algemene, positieve opmerkingen (80 opmerkingen):

- “Fijn om deel uit te maken van jullie onderzoek.”
- “Goed bezig, ga zo door!”; “Goed dat jullie hier zo actief mee bezig zijn. En succes.”
- “Mooi initiatief, ik hoop dat er meer aandacht gaat naar vogels, maar ook de rest van de natuur.”
- “U heeft hiermee getoond hoe belangrijk de natuur voor ons allen is. Hopend op een goed resultaat voor ons Nederland.....”

Opmerkingen over de enquête zelf:

- “Ik zou de enquête globaler doen, korter.” (30 opmerkingen)
- “Vragen zijn lastig te beantwoorden als je maar een dagje op het waddengebied bent, omdat je dan geen tijd hebt om je te verdiepen. Informatie op de boot zou handig zijn zodat je vooraf al geïnformeerd kunt worden.”

Tot slot maakt de enquête zelf mensen bewust van vogels en het project Wij en Wadvogels:

- “De Veluwe is ook mooi, maar ik spot hier meer verschillende vogels.”
- “Ik heb helemaal niets met vogels, maar ik vind het wel belangrijk om hun rol in het kader van natuurbeheer te beschermen.”
- “Goede enquête, goede vragen. Wij steunen deze enquête omdat meer bewust maakt.”
- “Ik was me nog niet eerder bewust van de vogels in het waddengebied.”
- “Ik zal uitzoeken wat 'Wij en Wadvogels' is op internet.”

Bijlage IV. Resultaten bewonersenquête

Berekening van de weging op leeftijd.

Leeftijd (jaren)	Respondenten (%)	Leeftijdsopbouw inwoners Waddengebied (CBS, 2021) (%)	Wegingsfactor (Inwoners/ respondenten)	Respondenten (N)	Gewogen (N)
0 tot 17	nvt	nvt	nvt		
18 tot 30	6%	20,16	3,27	81	265
31 tot 40	7%	11,84	1,79	87	156
41 tot 50	11%	13,50	1,22	145	177
51 tot 60	22%	18,16	0,82	292	239
61 tot 70	27%	16,62	0,60	361	218
71 tot 80	22%	13,34	0,60	292	175
81 tot 90	4%	5,43	1,34	53	71
>90	0%	0,96	4,19	3	13
Totaal	100%	100	1	1314	1314

Tabel 1. Berekening van de weging op leeftijd, gebaseerd op leeftijd inwoners (CBS, 2021).

Vraag 1. Hoe lang woont u al in het Waddengebied?

Woonduur in Waddengebied	Aantal (N)	Percentage (%)
Minder dan 1 jaar	27	2,1
Tussen 1 en 5 jaar	95	7,3
Tussen 5 en 10 jaar	75	5,7
Tussen 10 en 25 jaar	297	22,6
Meer dan 25 jaar	818	62,3
Totaal	1312	100,0

Vraag 2: Wat is uw favoriete plek om te bezoeken in het Waddengebied?

Gemaakt met: <https://wordart.com/create>

Vraag 3. Wat is/zijn uw favoriete recreatieve activiteit(en) in het Waddengebied? *Meerdere antwoorden mogelijk.*

Favoriete recreatieve activiteiten	Aantal (N)	Percentage (%)
Wandelen	1087	83,7%
Recreatief fietsen	862	66,4%
Zonnen/luieren, barbecueën, picknicken, spelen	403	31,1%
Horeca bezoeken	476	36,7%
Evenementen bezoeken	187	14,4%
Hardlopen, joggen, trimmen	155	11,9%
Mountainbiken, ATB	137	10,5%
Wadlopen	139	10,7%
Varen met boot of kano/zeilen, kitesurfen, windsurfen, golfsurfen	248	19,1%
Vogels observeren	458	35,3%
Dieren observeren	368	28,4%
Planten bestuderen	202	15,6%
Schelpdieren/oesters rapen	151	11,6%
Fotograferen	349	26,9%
Hond uitlaten	320	24,6%
(Sport) vissen	143	11,0%
Totaal	5684	437,8%

Vraag 4. Wat is/zijn uw motief/motieven om te recreëren in het Waddengebied? *Meerdere antwoorden mogelijk.*

Motivaties	Aantal (N)	Percentage (%)
Het is hier rustig	856	67,5%
Genieten van landschap/natuur	1012	79,8%
Levendig, altijd wel iets te beleven	242	19,1%
Mensen kijken/ontmoeten	153	12,1%
Buiten zijn, frisse neus halen	942	74,3%
Gezellig met familie/vrienden op stap	288	22,7%
Bewegen/fysieke uitdaging	476	37,5%
Dichtbij huis	836	66,0%
Uit gewoonte/ik kom hier vaker	256	20,2%
Lag op de route/ik kwam er langs	27	2,1%
Natuurstudie	42	3,3%
Ontmoeting met wild/dieren	145	11,5%
Goede plek om vogels te kijken	310	24,5%
Totaal	5587	440,5%

Vogels in het Waddengebied

Vogelexpertise	Aantal (N)	Gemiddelde	Standaard Deviatie
5. In hoeverre bent u zich bewust van vogels in het Waddengebied? (1 = helemaal niet tot en met 10 = altijd)	1306	7,65	2,376
6. In hoeverre vindt u zichzelf een vogelkenner? (1 = helemaal niet tot 10 = expert)	1301	4,90	2,331
7. Hoe belangrijk vindt u de mogelijkheden om vogels te observeren in het Waddengebied? (1 = heel onbelangrijk tot en met 10 = heel belangrijk)	1303	6,71	2,458
8. Hoe vaak observeert u vogels in uw vrije tijd? (1 = nooit tot 10 = heel vaak)	1303	5,13	2,781
Gemiddelde (vogelexpertise)	1292	6,09	2,12

Vraag 9. Hoe belangrijk zijn vogels in uw beleving van de Waddenzee?

Stelling	Aantal (N)	Gemiddelde	Standaard Deviatie
Vogels zorgen ervoor dat ik mij verbonden voel met het Waddengebied	1286	3,72	1,177
De vogels in het Waddengebied herinneren mij aan de seizoenen	1288	3,69	1,153
Vogels maken mijn beleving van het Waddengebied compleet	1287	3,94	1,121
Door vogels geniet ik meer van het Waddengebied	1288	3,88	1,160
Gemiddelde (vogelbeleving)	1269	3,80	1,017

Antwoorden van 1 = helemaal niet belangrijk; 3 = neutraal tot en met 5 = heel belangrijk.

Natuur in het Waddengebied

Vraag 10.	Aantal (N)	Gemiddelde	Standaard Deviatie
Hoe bijzonder vindt u de natuur van het Waddengebied?	1305	8,56	1,635

Antwoorden van 1 = helemaal niet bijzonder, tot en met 10 = heel erg bijzonder)

Vraag 11. Wat vindt u het meest bijzonder of uniek aan de natuur in het Waddengebied?

[illegible]

Vraag 12. Wat betekent het Waddengebied voor u persoonlijk?

<i>Stellingen plaatsidentiteit</i>	Aantal (N)	Gemiddelde	Standaard Deviatie
Het Waddengebied is heel bijzonder voor mij	1300	4,17	0,947
Ik heb een sterke band met het Waddengebied	1298	3,98	1,062
Het Waddengebied betekent veel voor mij	1292	4,04	1,022
Ik identificeer me in sterke mate met het Waddengebied	1277	3,69	1,102
Wanneer ik tijd doorbreng in het Waddengebied, voel ik een diep gevoel van eenheid met de natuur	1287	3,83	1,086
Ik zou me minder gehecht voelen aan het Waddengebied als de planten, dieren en vogels die hier leven, zouden verdwijnen (6)	1295	4,23	1,086
Gemiddelde (zonder item 6)	1265	3,94	0,92
<i>Stellingen plaatsafhankelijkheid</i>			
Door meer tijd in het Waddengebied door te brengen, leer ik mezelf beter kennen	1282	3,14	1,163
Het Waddengebied is de beste plek voor mijn favoriete recreatieve activiteit(en)	1283	3,55	1,050
Voor mijn favoriete recreatieve activiteit(en) is het Waddengebied belangrijker dan andere gebieden	1282	3,33	1,114
Ik zou nergens anders liever heengaan voor mijn favoriete recreatieve activiteit(en)	1285	3,07	1,167
Gemiddelde	1269	3,27	0,943

Antwoorden van 1 = helemaal niet mee eens; 3 = neutraal; 5 = helemaal mee eens.

Recreatief gedrag en verstoring door vogels (vraag 13 en 14)

Vraag 13. In hoeverre houdt u in uw recreatief gedrag rekening met vogels in het Waddengebied?

Bewustzijn vogelverstoring door eigen gedrag	Aantal (N)	Gemiddelde	Standaard Deviatie
Ik probeer bij mijn bezoek rekening te houden met vogels	1295	4,07	1,057
Ik vind het belangrijk om rekening te houden met vogels	1300	4,20	0,981
Ik zou het erg vinden wanneer ik onbedoeld vogels verstoort	1299	4,24	0,984
Ik ben er alert op dat vogels niet opvliegen door mijn bezoek	1293	3,88	1,104
Ik praat zachter wanneer ik denk dat vogels er last van kunnen hebben	1285	3,51	1,250
Gemiddelde	1274	3,977	0,926
Houding ten opzichte van regels vogelbescherming			
Ik houd mij aan de regels en betreed geen rustgebieden voor vogels	1297	4,56	0,793
Ik laat nooit afval achter	1297	4,82	0,609
Ik houd mijn hond aan de lijn om verstoring van vogels te voorkomen	1038	4,15	1,079
Ik probeer rekening te houden met het broedseizoen	1292	4,31	0,941
Wanneer het strand afgezet is voor broedvogels, loop ik daar omheen (en niet doorheen)	1288	4,66	0,753
Gemiddelde	1030	4,505	0,605

Antwoorden van 1 = helemaal niet; 3 = neutraal; tot en met 5 = helemaal

Vraag 14. Wat vindt u van de informatievoorziening over verstorend recreatief gedrag voor vogels in het Waddengebied?

Wat vindt u van de informatievoorziening over verstorend recreatief gedrag voor vogels in het Waddengebied?	Aantal (N)	Gemiddelde	Standaard Deviatie
Ik krijg voldoende informatie om mijn gedrag hierop te kunnen aanpassen	1279	3,43	1,179
Ik wil graag meer weten over hoe ik rekening kan houden met vogels	1273	3,31	1,155
Bewoners zouden meer informatie moeten krijgen over hoe ze beter rekening kunnen houden met vogels	1276	3,61	1,146
Toeristen zouden meer informatie moeten krijgen over hoe ze beter rekening kunnen houden met vogels	1293	4,42	0,872

Antwoorden van 1 = helemaal mee oneens; 3 = neutraal; 5 = helemaal mee eens

Vraag 15. Wat voor belang hecht u aan de natuur in Waddengebied? Geef voor de volgende stellingen aan in hoeverre u het ermee eens bent.

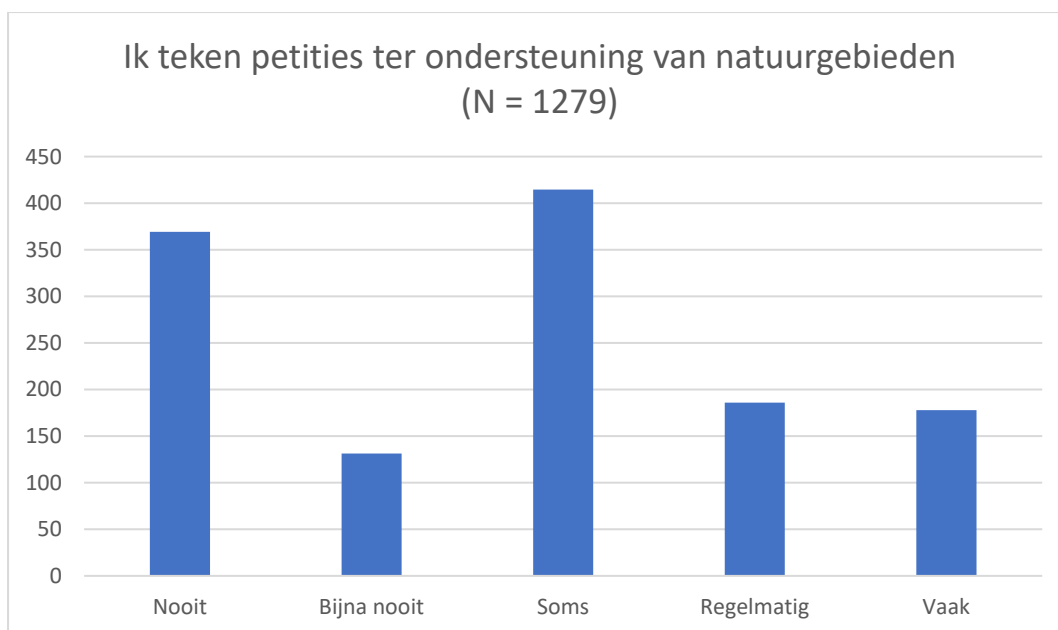
Vraag 15. Wat voor belang hecht u aan de natuur in het Waddengebied?	Aantal (N)	Gemiddelde	Standaard Deviatie
Al die aandacht voor natuur in het Waddengebied is overdreven (item 1)	1292	2,04	1,183
De overheid geeft te weinig geld uit aan natuurbehoud in het Waddengebied	1269	3,39	1,120
Er mag wel meer aan natuureducatie op scholen gedaan worden om de bijzondere natuur van het Waddengebied onder de aandacht te brengen	1294	3,96	0,992
Toeristische ondernemers mogen wel meer doen aan bewustwording van hun gasten op het gebied van natuur- en vogelbescherming	1295	3,87	0,996
Toerisme gaat ten koste van de vogels	1297	3,34	1,136
Gemiddelde draagvlak natuurbescherming (zonder item 1)	1260	3,78	0,733

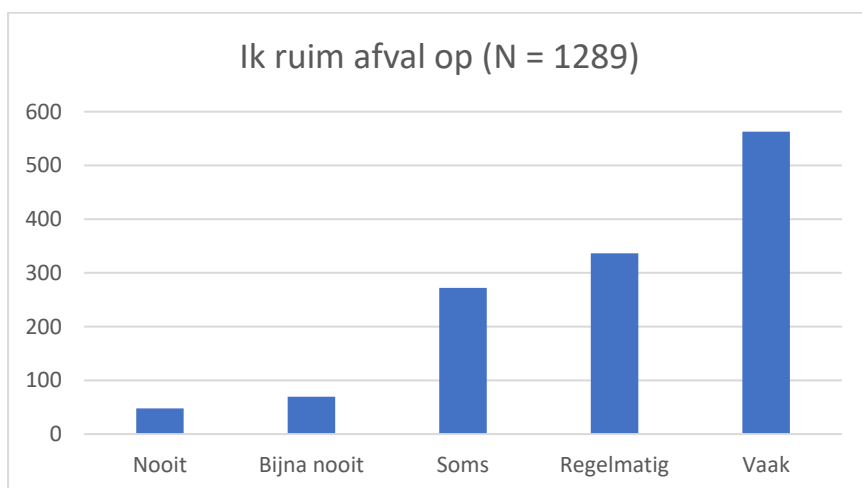
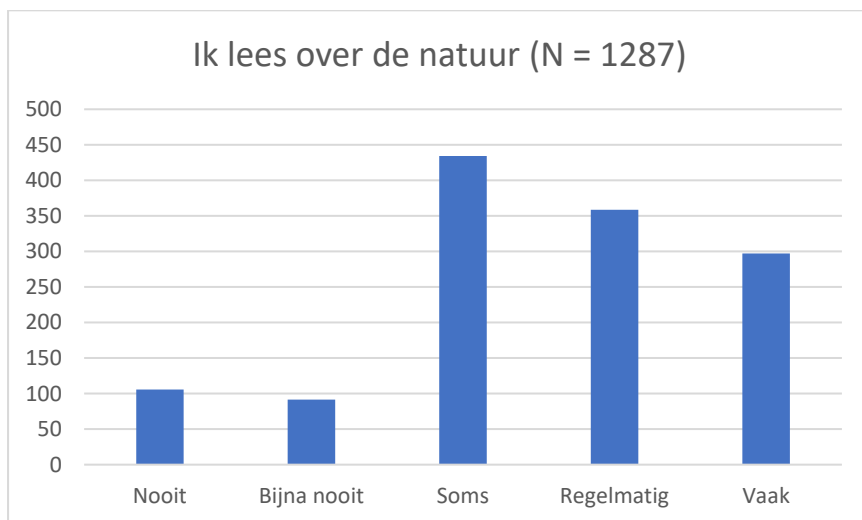
(1 = helemaal niet mee eens; 3 = neutraal; 5 = helemaal mee eens)

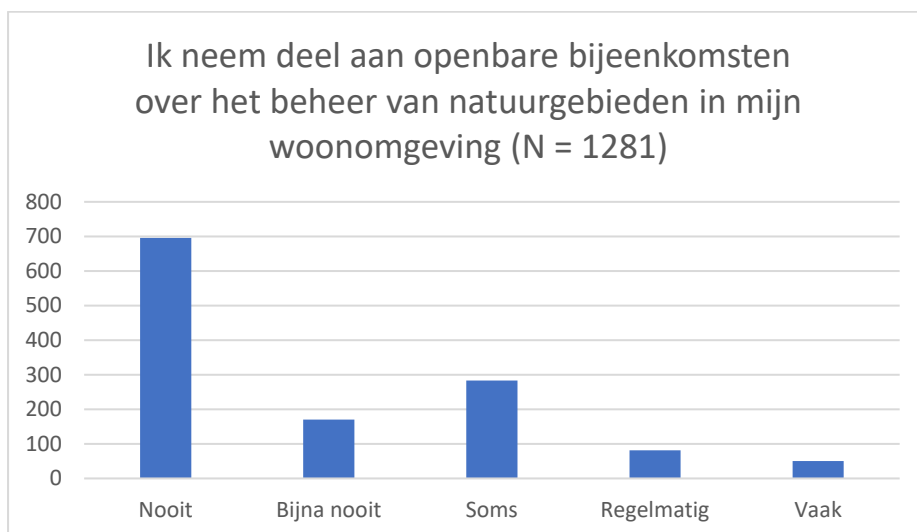
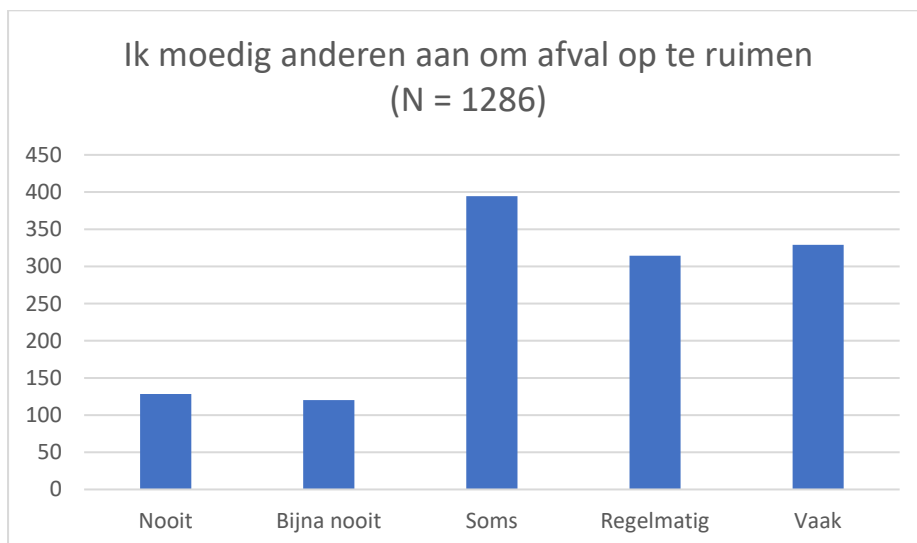
Vraag 16. Bent u betrokken bij een of meerdere natuurorganisaties?

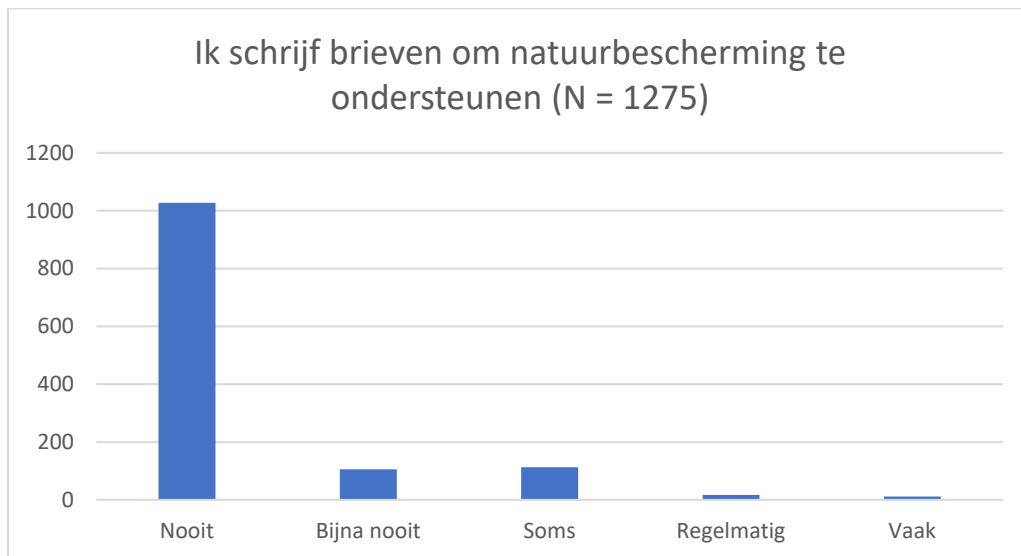
Betrokkenheid bij natuurorganisatie	Aantal (N)	Percentage (%)
Nee	934	71,2
Ja, in mijn vrijetijd	229	17,4
Ja, voor mijn werk	45	3,5
Anders	103	7,8
Total	1311	99,9
Geen antwoord	1	0,1
Totaal	1312	100,0

Vraag 17. In hoeverre zet u zich zelfstandig (buiten natuurorganisaties om) in voor natuurbescherming in uw woonomgeving? (1 = nooit, 3 = soms, 5 is heel vaak)

Anders, namelijk:

Lidmaatschap en donaties (10x)

- Ben lid van het Groninger Landschap en werk als gastheer in een ontmoetingscentrum
- Vele lidmaatschappen.
- Donateur (4x)
- Financiële steun aan Zeehondencentrum Pieterburen, Vogelbescherming, Het Groninger Landschap, Natuurmonumenten, Wereld Natuurfonds, milieudefensie, Greenpeace, Animal Rights
- Lid van Natuurmonumenten
- Lid vogelwacht.
- Lid zijn van een natuur vereniging

Vrijwilliger/activiteiten (6x)

- Ben vrijwilliger bij het Groninger Landschap
- Ik ben vrijwilliger bij een vogelopvang, bij HGL
- Ik neem soms deel aan activiteiten zoals Works Clean up Day en buurtopruimdagen
- Vrijwilliger bij het Groninger landschap. Educatie. Excursies begeleiden voor scholen in de Dollard regio
- Mee doen aan de landelijke natuur werkdagen., of mee doen strand opruimdag.
- Activiteiten t.b.v. natuurbeleving i.v.m. sport

Voorlichting/informatievoorziening (23x)

- Bewoners/gemeente bewust maken van gif strooien of spuiten. Het is verschrikkelijk hoe men de natuur verknoeien kan. Laat leven.
- Bewustmaken van mensen omtrent afval op het strand. En groot tegenstander van de Elektrische fiets als vervanger van de gewone fiets.
- Blog over natuur en milieu. Stimuleer anderen via social media.
- Het consequent in beeld brengen van de natuur met uitleg over kwetsbaarheid, wat wel en niet te doen in geval van aantreffen van dieren, educatie via social media en publicaties over dieren in magazines
- Ik beschrijf kleine Ommetjes in ons dorp in de lokale krant, om mensen te attenderen op de natuur vlak bij huis. Ook probeer ik artikelen over Afval prikacties in het Streekblad geplaatst te krijgen om aandacht te vragen voor alle zwerfafval/plastic.
- Ik ben groepsleerkracht voor kleuters, ik probeer regelmatig aandacht te geven aan de natuur in de omgeving van de school.
- Ik ben natuurgids, ik doe mee aan verschillende monitoringen, jeugdeducatie en ik ben gastgever bij een bezoekerscentrum.
- Ik gebruik de wadtochten om mensen inzicht te laten krijgen in de bijzondere maar ook kwetsbare omgeving.
- Ik maak gasten bewust van diverse landschappen en biodiversiteit. Ik wijs gasten op diverse soorten vogels.
- Ik organiseer samen met anderen fietstochten in het gebied.
- Ik organiseer zelf boswandelingen privé
- Ik probeer de mensen bewust te maken door mijn foto's.
- Ik deel ervaringen met anderen.
- Ik probeer te promoten om minder badgasten naar Vlieland te laten komen via aandacht in gemeenteraad. Spreekrecht
- Ik schrijf wekelijks stukjes in de Harlinger Courant over dieren en dierenwelzijn
- Ik wandel met vrienden, kleinkinderen en hun vriendjes en vertel dan over de natuur. Ooit het natuurgidsendiploma gehaald
- Informeren toeristen als ik ze tegenkom.
- Schrijven over de natuur, schilderen in de natuur, filosofie studeren over de natuur
- Spreek mensen erop aan, maar ben daardoor ook al eens bedreigd.
- Mensen attent maken en laten mee genieten van natuur op eiland
- Met elkaar praten over de natuur.
- Plaats op diverse forums foto van bijzondere wadden en mistanden
- Voorlichting aan gasten / toeristen die bij ons verblijven over deponeren afval en kwetsbaarheid gebied voor afval

Opvoeding (2x)

- Ik geef natuurbescherming in de opvoeding van mijn kinderen en hun vriendjes mee in de hoop dat zij hun enthousiasme over vogels, bloemen, planten en natuur uit dragen aan hun leeftijdsgenoten en de thema's op school bespreken.
- Ik leer mijn kinderen respect te hebben voor de natuur.

Eigen tuin (5x)

- Ik houd het klein en bij mezelf; ik tuinier op een natuur- en milieu vriendelijke manier, waarbij ik biodiversiteit toepas, zodat het ecologische systeem niet wordt verstoord.
- Ik richt mijn erf, schuur en land in zodat dit in harmonie is met de natuur. Bv mijn schuur is ontworpen zodat de boerenwaluwe er kan broeden. Ik spuit geen gif. Insecten zijn bij ons welkom. Mijn land is kruidenrijk en ik maai pas als alles uitgebloeid is.
- In eigen tuin is alles insect, vogel, egel vriendelijk.
- In mijn tuin zorg ik voor veel bloeiers, nestelmogelijkheden enz. Ik doe aan een natuurlijke bemesting en organische bodemverharding.
- Achter huis alles voor vogels en insecten ingericht.

Werk-gerelateerd (6x)

- In mijn werk proberen zoveel mogelijk te doen om de natuur te ondersteunen zoals aanleggen bloemenstroken, advies begrazing etc.
- Weidevogelbescherming, weidevogels beheer, wildbeheer (3x)
- Tijdens mijn werk als biologiedocent vertellen over de natuur in mijn lessen.
- Onderzoek microplastics op strand.
- Mijn weilanden zijn kruidenrijk, ik maai pas eind juni en laat de vogelwacht eerst controleren op nesten en kuikens. Ik spreek regelmatig badgasten aan op hun gedrag (loslopende honden, vliegeren, mountainbiken, spelende kinderen, 4x4 fun rijden) in gebieden waar vogels zijn (m.n. de polder)
- Aanplanten bomen op mijn weiland, inzaaien wildmengsel en ruw laten van sommige stukken grond

Inspraak (6x)

- Ik ga naar alle bijeenkomsten om te horen wat ze weer van plan zijn, om te gaan doen bv wat ze nu weer gaan verbieden, jacht vissen wadlopen strandrijden bramen zoeken, of dat ze weer een dom plan bedenken of zo, je moet altijd opletten, want voor je het weet is er weer wat verboden
- Ik kom in de gemeenteraad voor de natuur op.
- Onderteken van petitie voor gebiedsverbod of dieren bescherming of m.b.t. het opheffen van misstanden

- Mailen aan de desbetreffende organisaties als mij iets opvalt/stoort
- Petities ondertekenen
- Zoek regelmatig contact met Natuurmonumenten om over visie en zienswijze te praten. Ben het vaak niet eens met opstelling Gemeente en Natuurmonumenten. Voel me vaak beperkt

Schoonmaken, afval opruimen (6x)

- Ik gedraag me als gast in de natuur: houd rekening met de omgeving, verniel niets en laat geen afval achter
- Ik houd mijn omgeving schoon.
- Individueel zwerfvuil opruimen.
- Je rommel opruimen, overal, en ook hondenstront en plastic
- Zelf het strand schoonmaken, 2x per week.
- Plastic en zwerfvuil wat in ons weiland waait/ terecht komt opruimen

Anders (2x)

- Ben me bewust van het belang van de natuur. Maar er is ook ergernis over de overdreven aandacht voor de natuur. Het veranderen van de natuur naar het idee van wat goed zou zijn voor de natuur.
- Eventueel dierenambulance bellen.

Vraag 18. Kent u het project Wij en Wadvogels?

Bekend met Wij en Wadvogels?	Aantal (N)	Percentage (%)
Nee	1035	78,9%
Ja, via de krant	107	8,2%
Ja, via nieuwsbrief van natuurbeschermingsorganisatie	96	7,3%
Ja, via Facebook	38	2,9%
Ja, via familie en/of vrienden	42	3,2%
Ja, via de VVV	17	1,3%
Ja, via een Waddencafé	1	0,1%
Overig	30	2,3%
Totaal	1366	104,2%

Vraag 19. Hoe belangrijk vindt u de volgende maatregelen om vogels in het Waddengebied te beschermen?

Stellingen draagvlak	Aantal (N)	Gemiddelde	Standaard Deviatie
Beschermen van vogels door specifieke maatregelen te nemen	1289	3,97	1,010
Zorgen voor voldoende rust voor vogels	1296	4,16	0,935
Zorgen voor voldoende broedgelegenheden voor vogels	1295	4,26	0,931
Nestbescherming van broedvogels tegen verstoring door recreanten	1294	4,32	0,962
Bescherming van weidevogels door agrariërs	1293	4,14	1,018
Maatregelen voor vogelbescherming in het algemeen	1293	4,11	0,951
Betrekken van bewoners bij vogelbescherming	1293	3,99	0,960
Informatievoorziening aan bezoekers over vogelbescherming	1294	4,23	0,890
Gemiddelde draagvlak vogelbescherming	1262	4,15	0,803

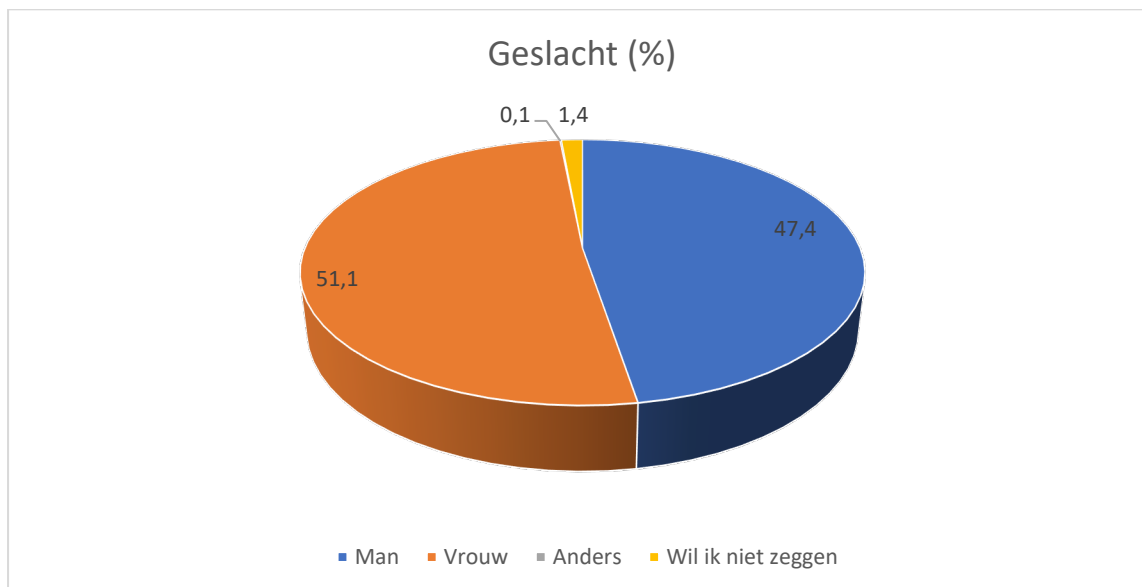
Antwoorden van 1 = heel erg onbelangrijk; 3 = neutraal; tot en met 5 = heel erg belangrijk

Algemene vragen (vraag 20 tot en met 25)

Vraag 20. Wat is uw leeftijd?

Leeftijd (categorieën CBS)	Aantal (N)	Percentage (%)
17-30 jaar	265	20,2
31-40 jaar	156	11,9
41-50 jaar	177	13,5
51-60 jaar	239	18,2
61-70 jaar	217	16,5
71-80 jaar	175	13,4
81-90 jaar	71	5,4
91 jaar en ouder	13	1,0
Totaal	1312	100,0

Vraag 21. Wat is uw geslacht?

Vraag 22. Wat is uw hoogst afgeronde opleiding?

Opleidingsniveau	Aantal (N)	Percentage (%)
Laag (geen, basis, MAVO, VMBO, weet niet)	146	11,1
Midden (MBO, HAVO/VWO)	608	46,3
Hoog (HBO, WO, Bachelor, Master of hoger)	538	41,0
Subtotaal	1292	98,4
Geen antwoord	21	1,6
Totaal	1312	100,0

Vraag 23. In welke sector bent u voornamelijk werkzaam? (1 antwoord mogelijk)

Sector	Aantal (N)	Percentage (%)
Natuur- en/of landschapsbeheer	26	2,0
Landbouw en/of visserij	37	2,8
Recreatie en/of toerisme	139	10,6
Zorg en welzijn	143	10,9
Onderwijs, wetenschap	94	7,2
Gemeente/overheid	83	6,3
Financiële sector	46	3,5
Culturele sector	21	1,6
Transportsector	48	3,7
Ik ben werkzoekend	14	1,0
Ik ben student	85	6,5
Ik ben mantelzorger	4	0,3
Ik ben huisman/vrouw	44	3,4
Ik ben met pensioen	343	26,1
Anders	160	12,2
Subtotaal	1286	98,0
Geen antwoord	26	2,0
Totaal	1312	100,0

Vraag 23b. Anders, namelijk:

Sector	Aantal
Detailhandel/retail	25
Bouw, grondwerk, wegenbouw	17
ICT, it	9
Zakelijke dienstverlening en dienstverlening	7
Journalistiek, media, uitgever	6
Industrie, metaal	5
Techniek	5
Offshore, olie en gas	5
Productie	5
Scheepsbouw, scheepsvaart, baggerschip, veerboot	5
Horeca	4
Milieu gerelateerd	4
Schoonheidsspecialiste	4
Voedingsindustrie (e.g. zuivel)	4
Energiesector	3
Automonteur	3
Waterbouw	3
System integrator	3
Grafische vormgeving	3
Community manager sociale zaken	3
HR	3
Reclamebureau	3
Vastgoedbranche.	2
Brandweerman	2
Buschauffeur, OV	2
Beheerder	2
Ambachtelijk	2
Installatie	2
Jachtbouw	2
Juridische dienstverlening	2
Medische sector (DA, farmacie)	2
Schoonmaakbranche	2
Sociale werkplaats	2
Veiligheid/bewaking	2

Vrijwilliger	2
ZZP-er	2
Adviseur	1
Afgekeurd	1
Catering	1
Communicatie	1
50% Horeca & 50% onderwijs	1
Culturele sector, onderwijs en wetenschap: ik werk bij Naturalis Biodiversity Center. En ben deels met pensioen.	1
Gehandicapt.	1
Justitieketen	1
Kerkelijk werker	1
Logistiek	1
Uitzendkracht	1
Ziektewet, eerder werkzaam in zorg en welzijn	1
Zowel natuur- en/of landschapsbeheer als Recreatie en/of toerisme	1

Vraag 24. Waar woont u?

	Aantal (N)	Percentage (%)
1 TEXEL	129	9,7
2 VLIELAND	106	8,0
3 TERSCHELLING	153	11,5
4 AMELAND	127	9,5
5 SCHIERMONNIKOOG	87	6,5
6 DEN HELDER	53	4,0
7 HOLLANDS KROON	45	3,4
8 HARLINGEN	105	7,9
9 WAADHOEKE	114	8,6
10 NOARDEAST-FRYSLÂN	108	8,1
11 HET HOGELAND	121	9,1
12 EEMSDelta	83	6,2
13 OLDAMBT	91	7,6
Totaal	1331	100,0

Vraag 25. Opmerkingen/vragen over de enquête of het project Wij en Wadvogels van bewoners

- Aantal vragen vooral in het begin lastig te beantwoorden als je bewoner bent. Meer op gasten georiënteerd. Ik voor mij zou recreatie o.a. betekenen dat ik naar de wal ga voor vakantie of dag weg.
- Alle gemeenten moeten niet alle landbouwgrond volbouwen met zonnepanelen.
- Alles is goed om de vogels te beschermen, en alle andere flora en fauna van de Waddeneilanden, maar als we maar niet meer terug moeten gaan naar de slogan "vrije vogels, gekooide mensen" !
- Als dit nog meer regelgeving oplevert dan stop ik met al mijn dingen die ik voor de natuur/vogels doe
- Als ik zie hoe hier voor gasten met mountainbikes door bossen en duinen wordt gecroost en wat er wordt vernield, dan heb ik er een zwaar hoofd in.
- Als je de vogelpopulatie wilt redden, laat dan de windmolens verdwijnen. Elke andere maatregel is zinloos en ongeloofwaardig.
- Als men de vogelstand op Texel en de andere wadden eilanden wil gaan beschermen, moet men eerst één van de oorzaken van het probleem aanpakken. Door de enorme populatie van ratten die de nesten van de weidevogels leeg roven, b.v. Kieviten zie je bijna niet meer hierdoor. Ook de enorme ganzenpopulatie die niet anders doen als uitwerpsels achter laten en de boel vertrappen en dan verder nog de kraaien en meeuwen die de nesten leeg roven. Maar naar onze mening moet eerst de rattenpopulatie aangepakt gaan worden, dit is één van de grootste oorzaken dat er weinig nesten meer zijn.
- Als Terschellinger ben ik een beetje klaar met alle beperkingen die opgelegd worden door mensen van de wal, die in dichtbevolkte gebieden wonen en in kantoren werken en ver van de natuur wonen. Wij op Terschelling, daarentegen, wonen in een dunbevolkt gebied en leven in en met de natuur, al eeuwenlang. De vogels horen daarbij. Terschelling is voor drie kwart natuur en er is al plenty plek voor vogels om te broeden. Echter, als jullie de handen ineen slaan gaan jullie nog meer beperkingen opleggen
- Als vogelliefhebber vind ik het spijtig niet te kunnen genieten van de natuur op z'n mooist, nl. Broedseizoen. Ik wil graag een wandeling maken in deze tijd door de kwelders bij Holwerd.
- Altijd naar een balans zoeken tussen alle belangen.
- Ameland heeft unieke flora en fauna die zo beheerd moet worden dat eenieder er op gepaste wijze van kan genieten.
- Bedankt voor jullie moeite, waarsë ik als eilander ;)
- Beetje vreemde vragen. Komt erg belerend over. Alsof hij er op gericht is om je een bepaalde mening (bescherming van het Waddengebied is belangrijk) op te dringen. Telkens vraag je je af: wat gaan ze met deze antwoorden doen?

- Belangrijk is dat er gezond evenwicht komt natuur, landbouw, wonen en toerisme. Ik woon op Texel, maar er gaat teveel aandacht uit naar toerisme en vogelgebieden waardoor je als bewoner in de knel komt. Door het aantal toeristen te verminderen komt er meer ruimte voor bewoner en daardoor ook voor de vogelgebieden. Paar jaar geleden liep ik in vogelgebieden waar je niemand tegenkomt. Nu stikt het van de toeristen en vogelkijkers. Ik genoot altijd van rust in deze gebieden maar met al die mensen is het stuk minder leuk en worden gebieden afgesloten. Als eilandbewoner een slechte ontwikkeling.
- Ben altijd bang dat een projectgroep de positieve mensen teveel negeert en teveel naar zichzelf wil trekken. Denken naar mijn idee dat een projectgroep alles beter weet terwijl ik allerlei dingen zie gebeuren doordat ik vaak in het veld ben die geen aandacht krijgen en mensen daardoor tegen de projectgroepen e.d. Opzet.
- Ben het niet altijd eens met het waddenbeleid. Boer moet ploegen en visser moet bodem beroeren. Meer fosfaat in het water. Is nu te helder, waardoor vogels verder moeten vliegen om voedsel te vinden.
- Ben van mening dat wij er niet zijn voor de natuur, maar de natuur er voor ons is. Je moet zelf natuurlijk wel rekening houden met de belangen van de natuur. Wat we hebben moet behouden blijven.
- Beperken sportevenementen op de eilanden. Geen MTB in de natuur.
- Bescherming is heel belangrijk maar moet wel rekening houden met de oorspronkelijke bewoners (mensen) van het gebied. De eilander die zo nu en dan van het pad af gaat is minder verstorend dan de duizenden toeristen die dat doen. De eilander weet over het algemeen heel goed waar hij mee bezig is terwijl de gast geen lokale kennis van het gebied heeft en daardoor onbedoeld enorme schade kan aanrichten. (kampvuurtjes, zwerfafval, verstoring van nesten, zeehonden proberen terug te duwen in de zee etc. Etc.
- Bescherming van vogels mag niet ten koste gaan van toegankelijkheid voor recreatie. Ik erger mij erg aan gespannen ijzerdraad op het groene strand, verstoort de natuur enorm.
- Bescherming van vogels: heel belangrijk. Voorwaarde is wel dat de gebieden niet alleen voor 'vogel-bescherming-fanaten' toegankelijk zijn, maar elke liefhebber met in acht neming van de beschermende maatregelen, de gelegenheid krijgt mede te genieten. En dat na het broedseizoen op verantwoorde wijze aan wildbeheer wordt gedaan waaronder ook het nodige afschot.
- Betere informatieverschaffing aan bewoners, blijft nu achter. Belangrijk dat hieraan op basisscholen aandacht wordt besteed.
- Betrek de bewoners van de eilanden er ook bij, word je flink wat wijzer, de meeste hebben het niet zo op de natuurbeschermers, want die willen alleen maar dingen verbieden, maar wij leven, werken en recreëren hier ook, dus wij snappen echt wel wat van de natuur, beter dan de mensen achter een bureau!
- Betrek de Waddenvogels

- Bewoners van de eilanden moeten gebruik kunnen maken van de natuur, zoals onze voorouders. Ook in de toekomst. Vogels en mensen naast elkaar.
- Breder zien, niet alleen vogeltjes. We moeten minder mensen, dus propageer de natuur niet teveel.
- Cluster de diverse initiatieven / organisaties. Waddenfonds, Waddenacademie, Stichting Noordzee, Gemeenschappelijke Regeling Waddeneilanden. Staatsbosbeheer, Rijkswaterstaat, enz.
- Communiceer ook met de plaatselijke vogelwachten. Elk gebied is anders en vereist soms een verschillende aanpak.
- Dat de natuur, stand en duinen, erg onderschat worden.
- De 'eilandjes' op Schiermonnikoog lijken me een goed idee.
- De enquête is wat warrig, soms geschreven vanuit perspectief van een bewoner, dan weer vanuit die van een bezoeker/toerist.
- De laatste jaren merk ik dat er een ander soort gasten naar het eiland komt: die minder geïnteresseerd zijn in de natuur en lak hebben aan bordjes en regels, bv. Losse honden die vogels verstoren, en overal afval achter laten.
- De natuur is okay genoeg, niet teveel ingrepen doen, niet teveel aandacht voor de wadden.
- De vele ganzen worden een probleem voor de weidevogels. Agrariërs meer betrekken bij weidevogelbeheer, met financiële impuls.
- De vogels zijn geen hopeloze wezentjes die continue beschermd hoeven worden. Die redden zich al eeuwen en passen zich steeds aan.
- De Waddeneilanden lijken steeds drukker te worden en beginnen steeds meer op pretparken te lijken. Het badgasten seizoen is tegenwoordig bijna 12 maanden. Voor het welzijn van bewoners en natuur is het beter dat er minder badgasten komen, dat ze hun hond(en) thuis laten en dat ze hun auto aan de wal laten staan. Daarbij lijkt een groot deel van de (stadse) badgasten steeds verder te vervreemden van de natuur. Ze weten niet hoe de natuur in elkaar zit, maar hebben er wel een (verkeerde) mening over. Ik mis vragen over jacht en exoten; o.a. wilde katten, kraaien en eksters opruimen.
- Denk ook klein, dus geef aandacht aan kleine, lokale projecten. Want zorg voor de natuur begint al bij je huis, daarna jouw straat en daarna de rest van de wereld. Verbeter de wereld maar begin vooral bij jezelf.
- Dit is belangrijk
- Dit moet geen consequenties hebben op het gebruiken van de bewoners van het waddengebied.
- Doel van de meeste natuurorganisaties is de bewoners beperken.
- Door alles af te sluiten gaat het eilandgevoel verloren.
- Duurt wel even wat langer dan 10 minuten
- Een fietspad van Harlingen naar Holwerd zou wel leuk zijn! Stukje over de dijk. Als dat natuurlijk kan zonder de vogels teveel te verstoren!

- Een interessant project! Ik zie met regelmaat hoe lastig de combinatie toerisme / economie en natuur kan zijn.
- Een paar vragen waren me niet helemaal duidelijk.
- Eigenlijk moet het wad het zelf regelen. En niet met teveel bemoeienissen van mensen die er zogenaamd verstand van hebben. Door de eeuwen heeft het wad altijd gegeven en genomen en de mensen die er wonen er ook van genomen en gegeven. Neem de vissers, de slik werkers en nog veel meer. Er zal altijd een spanningsboog blijven, maar als er teveel mensen met "verstand" van buitenaf er zich mee gaan bemoeien, wordt het er meestal niet beter op. Dan mogen we niks meer, worden er dingen verboden, geen toegang meer etc. Het gaat dan over de top, zodat mensen helemaal geen feeling hebben met wat het is
- Er is nog veel meer dan vogels. Ze zijn een belangrijk onderdeel van het wad, maar: gasboringen, commerciële scheepvaart/intensieve visserij. En vijanden van de vogels, behalve de mens. Vossen, marters vormen een steeds grotere bedreiging. Is doodschieten een optie? Moeilijke vragen. Want moeten wij ook de natuur als geheel niet beschermen?
- Er moet balans zijn. Wij, als eilanders, moeten wel kunnen leven. Niet in een park waar niks meer mag. Er zijn al zó veel tradities die niet meer mogen vanwege vogels etc.
- Er mogen GEEN windmolenparken en zonneweides aangelegd worden op de Waddeneilanden, op de Waddenzee, op de Noordzee.
- Er wordt al zo veel voor gedaan.
- Er wordt te weinig gedaan aan predatoren bestrijding.
- Er wordt teveel gebaggerd op het Wad. Door teveel toeristen moet de vaargeul op diepte worden gehouden. Er wordt vernietigd, mossels, kokkels, pieren worden uitgeroeid.
- Er zou meer moet gelet worden op hondenbezitters die hun hond los laten lopen, vooral in de broedtijd. Verder zou ik een voorstander zijn om in het broedseizoen in ieder geval het Torenbinnenpad niet als losloopegebied aan te wijzen. Het pad loopt dwars door de duinen waar veel fazanten broeden, honden rennen daar dus in.
- Erg veel vragen soms bijna overlappend, teveel
- Fijn dat deze er is
- Fijn dat er zoveel mogelijk aandacht voor de natuur en vogels is
- Ga in gesprek met dorpsbelangen en dorpshuizen en de scholen
- Ga zo door en zorg om onze weidevogels. In het bijzonder de Grutto gaat heel erg snel achteruit. Ik doe vrijwilligers werk voor de vogelwacht, dus ik word er wekelijks mee geconfronteerd. Ben hier helaas maar tijdelijk, maar kom graag weer terug. En hoop de Grutto zal er dan ook weer meer zijn. Net zoals alle weidevogels, Laat ons hun broedplaats hier op Schiermonnikoog koesteren!
- Ga zo door!
- Ganzen opruimen die hier van oorsprong niet horen.
- Geen fietspaden sluiten, die vogel ging er ook broeden toen de paden op waren. En stoppen met excursies van Natuurmonumenten in de Schorren, dat is pas vogels verstoren.

- Geen gebieden afsluiten vanwege de vogels, er is hier ruimte genoeg, ook bewoners mogen hier fietsen.
- Geen verdere maatregelen voor de vogels mens en natuur moeten samen gaan. Als dit zo doorgaat mag er straks helemaal niks meer en kijk naar de natuur die past zich aan en als we maar samen kunnen leven. DUS NIET ALLES VOOR DE VOGELS ZOALS ER NU GEBEURD OP TEXEL.
- Geen vragen over verstoring van vogels door wilde of verwilderde dieren. Of roofvogels.
- Geen zout en gasboringen meer toestaan in ons mooie waddengebied. Ook geen windmolens en zonneparken.
- Geen, maar de Wadden is uniek.
- Gekooide mensen, vrije vogels. Over het hele eiland sporen SBB auto's.
- Gemeente Ameland laat de natuur varen. Mountainbikers gaan dwars door alles heen en dat wordt ook nog eens gepromoot. Natuurorganisaties hebben nergens geld voor.
- Geweldig dat negen natuurorganisaties de handen ineen slaan voor het herstel van gezonde vogelpopulaties in het waddengebied. Veel succes gewenst!
- Goed dat dit in kaart gebracht wordt!
- Goed initiatief
- Goed initiatief! Mocht er iets op onderwijsgebied komen voor jeugd en kinderen, dan houd ik mij aanbevelen.
- Goed project!
- Goede zaak, maar veel dubbele vragen.
- Graag einde aan het straaljagerlawaai waar we nogal onrustig van worden en verstoord.
- Graag lees ik de resultaten van deze enquête, met de conclusies en de aanbevelingen t.z.t. Via de mail.
- Graag meer controle op loslopende honden langs de zeedijk, het lijkt soms wel een hondenuitlaatplaats, erg verstorend. En meer predatie tegengaan in de kwelders, van vooral de vos.
- Graag meer info over wij en wadvogels via de sociale media verspreiden!
- Graag meer luisteren en handelen naar de mensen die er echt verstand van hebben, mensen uit de praktijk, dus ook inwoners. Onze voorouders hebben de huidige natuur mede vorm gegeven en daar ook uit geoogst. Dat wordt nu aan alle kanten verboden.
- Graag ook bescherming van mensen op het wad. Mensen worden geplaagd door de luchtmacht die het zelfs presenteert om bommen te gooien op het wad!
- Graag zou ik zien dat er meer gedaan wordt aan de predatoren: vossen, kraaien, roeken, eksters, steenmarters.
- Grootschalige evenementen verbieden zoals Oerol, te veel mensen op een te kleine ruimte
- Had meer specifieke vragen zien over bijvoorbeeld wat vind u van afrastering op strand of kwelder en doet dit afbreuk aan beleving. En wat vind u van de plannen het gebied her in te richten. Hier kan toch nauwelijks een conclusie aan gebonden worden

- Heeft de vernieuwde zeedijk met de grote basalt blokken ook een nadelig effect op de vogels? Ik heb sterk de indruk dat in rap tempo de zee-eenden populatie verdwijnt. Er spoelen regelmatig dode vogels aan langs de waddenzeedijk. Hebben windmolens ook een negatief effect op trekvogels? Zouden er ook vogeleilanden gemaakt kunnen worden met baggerslib uit jachthavens? Op Ameland is een grote rattenplaag, heeft dit een nadelig effect op de vogelstand?
- Het belangrijkste kwaad gebeurt nog steeds in Frankrijk en Italië, daar vangen en eten ze onze vogels.
- Het gaat veel over vogels. Jammer dat gebieden worden afgesloten. Veel natuurorganisaties krijgen de regie. Hoe zo stiltegebied, je kunt jezelf niet horen in een meeuwenkolonie. Vogels zijn ook goed in het zichzelf beschermen.
- Het is altijd goed om meningen van mensen op te vragen d.m.v. Een vragenlijst. Laat ook duidelijk zien dat er aandacht is voor de gegeven antwoorden! Sommige vragen kun je op meer manieren interpreteren. Ik ben van mening dat je natuur niet overal en altijd maar moet willen sturen. Door mislukte broedseizoenen of ziekte moet er niet direct uitgebreid ondersteund worden een goed voorbeeld hiervan is het oplappen van de zeehonden enige jaren terug. Er is nu een zwakkere populatie en het evenwicht in de Waddenzee, denk daarbij aan wat ze aan voedsel nodig hebben, is volledig verstoord. Kan niet
- Het is goed dat er een beetje op de natuur gepast wordt, maar men moet niet overdrijven, het moet wel leefbaar blijven in het gebied.
- Het is niet zo dat vogels door mensen altijd worden verjaagd. Door mijn werk in de agrarische sector weet ik dat ook vogels zich aanpassen. En nest bescherming werkt ook maar ten deel. Als een vos op een stuk weiland een niet gemaaide vierkante meter ziet weet reintje wel dat daar iets lekkers te halen is.
- Het moet niet zijn "Wij&Wadvogels", maar "Wadvogels&Wij"... Zij waren hier eerder dan wij.
- Hoe meer toeristen hoe meer afsluitingen van natuurgebieden voor vogels, wat niet altijd ten goede komt aan de bewoners van het eiland
- Hopen dat mens en dier in goed evenwicht met elkaar samen kunnen leven!
- Huidige maatregelen, voorlichting is ruim voldoende. Niet te ver hierin doordraven.
- IK begrijp heel goed dat het moeilijk is om vragen te formuleren, want het is maar net waar je op uit bent met de antwoorden, niet alle vragen zijn zwart/wit zeldzame dieren en planten beschermen prima maar ten koste van wat, wij hebben hier een brand gehad jaren geleden er zou met een shovel een brandgang geschoven worden, mocht niet van SB want er stond een zeldzaam plantje, resultaat plant dood dieren dood drama nog groter, we moeten onze katten 's nachts binnen houden(broedseizoen) maar de wilde kat is terug in Limburg en we springen gat in de lucht gewoon boerenverstand gebruiken.
- Ik ben benieuwd naar de resultaten van dit onderzoek

- Ik ben een echte voorstander op het gebied van natuur, en planten en vogels maar houdt ook rekening met de bewoners, dat er straks geen hekje/ draad, om hun tuin komt te staat en zij zich niet meer kunnen bewegen op hun eigen eiland. Niet alles kan ten koste gaan voor de natuur. Het evenwicht Natuur en leefbaarheid, is wel enorm belangrijk
- Ik ben geen bewoner van het waddengebied maar eigenaar van een recreatiewoning op Schiermonnikoog
- Ik ben tegen nieuwe aanvliegroute voor vliegbewegingen om te oefenen op Vlieland.
- Ik ben verhuisd van Haarlem naar Hallum. Het valt me op dat hier veel meer vogels te zien zijn dan bijvoorbeeld in de duingebieden aan de westkust, waar het een uitgestorven boel is. Graag zou ik willen dat ook het belang van insecten aandacht krijgt; veel mensen spuiten hier met gif in hun tuin e.d.
- Ik ben wel voor bescherming, maar dit moet geen betutteling worden en ook de boeren moeten gewoon hun werk kunnen blijven doen. Ik heb het idee dat de natuurorganisaties door slaan met hun betutteling namelijk.
- Ik betreur het dat activiteiten als kievietseieren zoeken en wilsterflappen niet binnen het kader van natuurbeheer zijn opgenomen. Er moet meer gedaan worden aan bestrijding van predatoren en exoten.
- Ik erger mij aan de steeds groter wordende afgezette broedgebieden. Vroeger werd er niets afgerasterd en waren er net zoveel vogels als nu. Ik wandel mijn hele leven al door de natuur. Nog even en we mogen alleen in ons dorp komen.
- Ik erger mij heel erg aan de enorme hoeveelheid verbodsborden op Vlieland. Balans tussen mens, vogel, dier is belangrijk, maar wonen op een klein eiland kan niet ten koste van alles beperkt worden. Maximum hoeveelheid bezoekers wel.
- Ik geniet erg van de natuur, maar hoop erg dat niet alles wordt afgesloten voor bezoekers.
- Ik heb de waterhuishouding gemist.
- Ik heb door intensieve landbouw de hele natuurlijke omgeving uit mijn jeugd zien veranderen in lege zakelijke monocultuur en groene woestijnen van turbogras. Een trend die ook in het mooie Drenthe te zien is. Daar bestaat 70% van het land uit allesvernietigende mono culturele landbouw.
- Ik heb geen hond dus die kan ik ook niet aan de lijn doen, maar vind wel dat anderen honden wel aangelijnd moeten doen/houden.
- Ik heb gehoord dat dit project wordt uitgevoerd omdat er subsidie beschikbaar is. Als dat waar is dan zou dat niet de goede basis zijn. Als het niet waar is dan zou ik graag zien dat daarover gecommuniceerd wordt. Meer achtergrondinformatie over de basis onder dit project ontbreekt bij de enquête.
- Ik hoop dat deze enquête bijdraagt aan het beter beschermen van dit uniek natuurgebied.
- Ik hoop van harte dat ze het was met rust laten 🍀 🙏 Ook het idee om fietspaden te creëren langs het wad is een nachtmerrie op zich 🤢 mensen moeten zonodig overal willen komen. Genoeg is genoeg! Wij wonen niet alleen op deze mooie 🌍 ruimte voor vogels en

andere dieren in en om het wad moeten beschermd worden tegen de oprukkende en alles vernielende mens. Ook ik, want onbewust laat je ergens een voet print achter die daar beter niet had kunnen staan. Succes met jullie goede werk 👍

- Ik lees niets over de bestrijding van roofdieren, vossen, marters, e.d. Dit is een heel groot probleem voor de vogels en niet alleen in het waddengebied.
- Ik mis de beleidsvragen, landbouw, ganzenbeleid, impact veerdienst/sneldienst en het baggeren op het wad. Ook zwerfvuil vind ik een probleem. Stranden zijn 'schoon', maar de dorpen en omgeving niet.
- Ik mis vragen over informatievoorziening, gastlessen, workshops op scholen, vooral MBO scholen in de steden. Belangrijk, omdat daar de natuur ver weg is. Bewustwording.
- Ik moet u mijn complimenten maken voor dit geweldig initiatief „ RESPECT,,
- Ik vind dat hondeneigenaren hun honden aan de lijn moeten houden, hier lopen teveel honden los.
- Ik vind het bijzonder dat ik nog niet eerder heb gehoord van dit project.
- Ik vind het een goede enquête, ook voor de toekomst van vogels en Waddenzee.
- Ik vind het te gek hoeveel er aan vogels wordt besteed. Onzin, de natuur redt zichzelf. Besteed het geld aan de voedselbank of zo.
- Ik vind persoonlijk dat de mens meer in het buitendijks gebied zou mogen / kunnen vertoeven. Maak wandelroutes achter het zeedijk gebied. Bv. Stormen zijn een ' natuurlijk fenomeen ', hoog water tot aan de rand van de dijk....er gaat idd natuur/dieren verloren.....maar ook dat is de natuur! Persoonlijk vind ik dat enige toerisme mogelijk moet zijn, mits er draagvlak en juiste begeleiding op zit. De natuur redt zichzelf, ook achter het zeedijkgebied. Herinner paarden drama.....was een waar mediacircus! Te veel natuurorganisatie krijgen de regie. Stiltegebied=niet wenselijk. Fryske Gea = star.
- Ik vond de hoeveelheid papier die ik in de brievenbus kreeg erg zonde van het papier (de hele enquête op papier plus nog twee brieven erbij), aangezien jullie zelf ook graag de antwoorden digitaal krijgen.
- Ik vond de vragen eenzijdig en ook sturend, niet geheel objectief.
- Ik wist er niet van. Vind het wel goed dat het gebeurt.
- Ik woon middenin een gebied waar veel vogels zaten. Bij het benoemen van de oorzaken voor het afnemen van de weidevogelstand komen vaak dezelfde argumenten naar voren. Veelal wordt de schuld toebedeeld aan boeren. De weilanden zijn kaal. Dit komt niet door boeren die te vroeg of te vaak maaien, maar door het extreem hoge aantal ganzen dat zich de laatste jaren steeds langer op het eiland bevindt. De weilanden zijn zo kaal dat de grutto- en scholekster kuikens zich niet meer kunnen verschuilen voor bruine kiekendieven, buizerds en mantelmeeuwen. De beleidsmakers weigeren hier iets aan te doen.
- Ik zou graag meer informatie hierover ontvangen.

- Ik zou wensen dat er meer informatie is naar gasten/eilandbezoekers over de kwetsbare en bijzondere natuur, en over het belang van rommel opruimen (mondkapjes en ander plastic spul).
- In centrum Franeker veel last van een kolonie visdiefjes. Ik weet dat ze bijna nergens meer kunnen nestelen, maar nu enorme last bij ons appartement, gekrijs, gepoept, de aanvallen. Van mei t/m augustus kan ik niet buiten zitten.
- In mijn opinie is het vooral belangrijk om mensen te laten zien hoe mooi de natuur is en het belang er van. En ergens een groot hek om zetten en dan verboden te betreden hoort daar niet bij. Men moet begeleiden/ informeren. Alleen als mensen bewust worden van het belang zal men goed met de natuur omgaan er is er ook geen hek nodig. Een hek voor enkel zelf benoemde onderzoekers zorgt enkel voor meer afkeer en minder support van bewoners en toeristen.
- Inwoners, ondernemers en agrariërs zijn vaak erg welwillend, maar worden niet betrokken in natuurbeschermingstrajecten. Dat zorgt voor weerstand.
- Ja, bescherming is belangrijk, recreëren en wonen en werken in het waddengebied is dat ook. Ik hoop dat hier een mooi evenwicht in gevonden wordt, waar beiden zich in kunnen vinden.
- Ja, ik vind dat er op het eiland al genoeg gedaan is het moet een keer stoppen en zo laten
- Je kunt pas genieten van iets als je er kennis en informatie over hebt. De gemiddelde Nederlander weet niets over de natuur en ook niet over vogels. Je moet in de natuur leven om respect te krijgen voor de natuur.
- Jullie zullen meer informatie moeten gaan verspreiden over het project, om gehoord te willen worden.
- Kinderen al leren dat iedereen verantwoordelijk is om de natuur te beschermen.
- Krijg de indruk dat deze enquête is opgesteld naar aanleiding van de voorgenomen strandophoging naast het groene strand bij Ballum. De natuur / vogels worden daarbij absoluut niet verstoord. Als daar niks gedaan wordt voor toeristen wordt het juist een onrustig gebied. De natuur redt zich prima. Ben zelf van boeren afkomst en ben van jongs af aan begaan met weidevogels. Zie helaas dat juist deze groep verstoord/ verdreven wordt door een sterk groeiende populatie grauwe en rotgangen. Daar zou iets aan gedaan moeten worden. Eilanders weten goed voor hun eiland en natuur te zorgen.
- Krijgen we uitslag van de enquête
- Kunnen er niet wat minder toeristen toegelaten worden op Texel. Wat een onrust en rommel veroorzaken zij.
- Laat de eilander gewoon gebruiken, er wordt ons al veel ontnomen door de overheid.
- Laat de vogels en de natuur zoveel mogelijk zijn gang gaan.
- Laat vooral de natuur z'n werk doen nu er beslist is dat de mens het land niet mag ontginnen. Vogels verzuipen toch als het hoog water wordt. Eieren zoeken is al verpest en daarmee wordt ook de belangrijke nazorg de nek omgedraaid. En dan zal er achter een

bureau door een hotemetoot uit de stad hierover een beslissing worden genomen? Ach, het vertrouwen is ver te zoeken. Laat eigen mensen uit omgeving hier de scepter maar zwaaien... Eens kijken of het project hiernaar wil luisteren, ik denk het niet... Ervaring leert dat anderen het altijd beter weten... Jammer...

- Laten zoals het is, bewoners weten heel goed waar ze mee bezig zijn. Er zijn al genoeg beperkingen. Het is tenslotte ook ONS leefgebied, waar wij HEEL goed zelf voor kunnen zorgen. Daar hebben wij geen Ngo's voor nodig.
- Let ook extra op de predatoren in dit gebied.
- Leuk dat jullie dit doen! Ik hoop dat er veel uitkomt voor jullie en zonder vogels geen natuur. Ik hou van Terschelling met zijn verscheidenheid aan Natuur!
- Leuke enquête, benieuwd naar de uitkomst. Ik zou graag op de hoogte gehouden worden.
- Maak het project Wij & Wadvogels bekend middels streekkranten, Eemslander, Streekblad
- Maatregelen moeten niet te veel beperkingen opleggen aan natuurbeleving. Wel beschermen, niet betuttelen.
- Meer aandacht op de scholen om je rotzooi op te ruimen.
- Meer aandacht voor ecotoerisme. Nu teveel toeristen, geeft overlast.
- Meer aandacht voor het afschaffen of halveren van de intensieve veestapel op het eiland. Verbieden van mestinjectie op het eiland. Maisvelden en raaigras-weiden uitbannen. Meer aandacht voor biologische veeteelt en landbouw en natuurlijke weiden, (bloemen, kruiden etc.) Meer aandacht voor het stikstofbeleid op het eiland en educatie hierover. Aandacht voor het stikstofbeleid in het nieuwe bezoekerscentrum.
- Meer afvalbakken langs de dijk. Mensen aanspreken, beboeten op vervuiling.
- Meer begrip voor de gebruiken van bewoners van de eilanden.
- Meer reclame maken.
- Men moet zich ervan bewust zijn dat je niet alles kunt beschermen. Er zullen keuzes gemaakt moeten worden.
- Mens en natuur gaan niet samen. Nu lopen mensen overal doorheen en de vogels zijn de dupe. Als je van natuur houdt, blijf dan weg.
- Minder vliegtuigen
- Mooi project!
- Motivatie en back-up door bewoners zijn van groot belang. Toerisme is deel strijdig hiermee. Natuurbescherming staat niet hoog voor een fors deel van de huidige badgasten. Deze gaan vaak respectloos met natuur om. Vooral mountainbikers zelfs in kwetsbare gebieden, loslopende honden in duin en bos, hondenpoep in kwetsbare schrale gebieden.
- Natuur wordt verstoord door de vele windmolens. Is ook horizonvervuiling.
- Natuur, dieren, belangrijk dat het blijft leven.
- Natuurbescherming is mentaliteitsverandering, en dat zal niet lukken. Nederlanders hebben de rare gewoonte om in de natuur te doen wat ze thuis ook doen: herrie maken, kinderen hun gang, overal doorheen banjeren.

- Natuurorganisaties hebben slechts 1 doel: visser en boeren beperken, en tegen bewoners zeggen dat ze er niet meer mogen komen.
- Nee, succes met verbeteringen
- Nee, veel succes met uw onderzoek.
- Ontzeg de eilander niet alles. Nog even en we mogen niets meer.
- Ook de mens is een dier en daar dient ook rekening mee te worden gehouden en Natuurmonumenten gedraagt zich arrogant en belerend.
- Ook mensen zijn dieren dus gelieve geen hek om het dorp te plaatsen om op die wijze de natuur te beschermen.
- Ook weer een lastige enquête, ben voor 100% voor bescherming van, maar wil niet overal ruis in natuur d.m.v. borden, touwen, schrikdraad etc. Tuurlijk ben ik voor voorlichting, informatie maar ook voor een stuk vrijheid en verantwoordelijkheid bij de mensen zelf neer leggen. Dus voor een goede balans van beiden en ik word als amateurfotograaf regelmatig verdrietig van de ruis welke ik in alle natuurgebieden tegenwoordig tegenkom.
- Opmerking: Ameland is mooi eiland die een goede balans heeft tussen de recreatie en de natuur. De enquête is erg gericht geschreven om maar 1 kant op te gaan. Wij willen ook nog kunnen leven en door deze vragen krijg je meer weerstand dan begrip voor de vogels.
- Opmerking: bij de vraag hoe lang ik hier woon is antwoord tussen 5 en 10. Dat betekent permanent woon. Ik kom hier als sinds mijn jeugd en ken het eiland zeer goed. Mij hobby van vogel kijken en fotograferen gaat terug tot mij middelbare schooltijd.
- Opmerking: het Waddengebied betekend voor mij ook een plek om tot rust te komen. Die plekken zijn al zeldzaam in Nederland doordat natuur gebruik wordt voor allerlei recreatieve doeleinden. Het Wad mag voor mij ingericht blijven voor mensen en een toevluchtsoord voor vogels.
- Overall waar de mens ingrijpt, gaat het fout, kijk naar ganzenpopulatie. Mens en natuur kunnen gemakkelijk samen, laat de natuur zijn gang gaan. Niet nog meer natuurgebieden op Texel. Stoppen hiermee.
- Prima dat er natuurgebieden zijn, maar verder leven en laten leven. Mijn hond mag los onder appel, ook als er een vogel op het pad zit.
- Prima enquête!
- Recreatie is de boterham voor veel eilandbewoners. Gasten worden gepamperd, handhaving schiet tekort m.b.t. Natuurbescherming. Voorlichting is zeer noodzakelijk.
- Regels voor natuurbescherming is een, handhaving is iets anders. Hier lopen veel honden los en er is weinig toezicht op.
- Scholen, vooral de lagere scholen veel meer leren over natuur en wij en wadvogels, er is zeer veel onkunde en niet weten bij deze groep.
- Sommige vragen lijken erg veel op elkaar. Vragenlijst is erg lang kan zeker compacter.

- Sommige vragen zijn wat vreemd als je als bewoner van een van de eilanden de enquête beantwoord. Bijvoorbeeld vraag 3 en 4. Je gaat er dan van uit dat wij hier komen om te recreëren terwijl alles natuurlijk van toepassing is
- Soms heb ik het gevoel dat de vogels boven de mens staan. Overdreven veel aandacht. Vogels passen zich aan, zoals wij mensen ons ook aanpassen.
- Soms niet te volgen hoe SBB omgaat met sommige projecten.
- Staatsbosbeheer en Waterstaat luisteren niet naar de inwoners.
- Staatsbosbeheer moet zelf eens meer nadenken en niet van nest naar nest met de auto maar op de fiets of lopend!
- Stimulering akkerranden, verstening van tuinen tegengaan daar mag zwaarder op in gezet worden.
- Succes
- Succes met dit goede project
- Succes met het project!
- Succes met jullie werk
- Succes!
- Te veel vragen die bijna hetzelfde zijn.
- Terschelling is het mooiste eiland en ik ben blij dat ik hier woon.
- Terschelling, prachtig natuurgebied, en dat moet zo blijven. Zo natuurlijk mogelijk zonder bemoeienissen van de mensen, die denken goed te doende natuur z'n eigen gang laten gaan, zonder borden en prikkeldraad.
- Teveel roofvogels.
- Texel begint een dierentuin te worden. Mensen en organisaties bepalen wat wij wel en niet mogen.
- Toerisme weren.
- Vaker landelijk positief nieuws brengen. Borden en prikkeldraad nodigen juist uit tot betreden. Recreatie is al sinds jaren geen vijand meer van de natuur.
- Veel projecten hebben de focus op 1 aspect, het is echter belangrijk voor het succes van een project om meerdere aspecten met elkaar te verbinden.
- Veel succes
- Veel succes met het project en het onderzoek!
- Veel succes met uw project!
- Vind de advertenties zeer ongepast en irritant
- Vogelbescherming is goed, maar ook is beheer nodig, van de soorten die de overhand nemen, die zorgen ook voor minder weide- en wadvogels.
- Vogelbescherming is prima, maar ten koste van alles, van het beperken van bewoners.
- Vogelbescherming is wel heel mooi maar als dat ten koste gaat van mijn plekken waar ik mijn rust kan vinden ben ik er op tegen. Met een wereldbevolkingsgroei van meer dan

200.000 mensen per dag! (bron Wikipedia) Dat is ELKE DAG het bewoners aantal van de stad Groningen dat erbij komt!, zal alle natuur onvermijdelijk opgeslokt worden door woningbouw, wegen, bedrijfsterreinen ect. Wat we nu doen is dweilen met de kraan wagenwijd open. Doen we niks aan die bevolkingsgroei, dan zullen mensen in de toekomst jaloers zijn op de ruimte die legbatterijkippen vroeger hadden!

- Vogelbescherming moet meer samenwerken met de vogelwacht daar zit veel lokale kennis. Beperken van badgasten in broedseizoen. Vogels niet onderdeel maken van het toeristisch product; sinds de vogelbescherming samen met de postcodeloterij een “vogelfietstocht” heeft uitgezet door de polder is er meer verstoring door badgasten. Verpretparkiseren van de natuur (zoals op Terschelling steeds meer gebeurt) trekt veel domme badgasten aan die vernielen, vervuilen en verstoren. Maak van Staatsbosbeheer weer een Rijksdienst zodat ze weer objectieve adviezen geven i.p.v. adviezen met een € eigen belang.
- Vogelliefhebbers moeten ook helpen om afval uit de natuur te verwijderen.
- Vogels passen zich ook aan nieuwe veranderde omstandigheden
- Vogels verdienen aandacht, maar insecten nog veel meer. Ik heb wat dat betreft betere tijden meegemaakt in mijn jeugd. Voor weidevogels hele aaneengesloten gebieden.
- Voor wat betreft vogelobservatie mogelijkheden ben ik het er niet mee eens wanneer men her en der vogelobservatie structuren wil gaan creëren. Het gedrag van de mens hoort zo te zijn dat vogels rust hebben. Helaas wil de Nederlandse bevolking zich net niet aan gedragsregels houden uit eigen belang of puberale burgerlijke ongehoorzaamheid. Het gedrag van mensen zullen we moeten zien aan te passen. Verder, wij zien hoeveel drukker het op Terschelling en het Wad is geworden over de jaren, er zullen meer verbodsgebieden moeten komen en dat zal ook gehandhaafd moeten worden.
- Vraag 21 zijn er meerdere sectoren waar ik in werk, maar ik kan maar 1 aanvinken
- Vreemd dat er niks wordt gevraagd over de overlast van de ganzen.
- Vreemd dat er vragen instaan die alleen betrekking hebben op toeristen, terwijl het een enquête is voor bewoners!
- Vrije vogels, gekooide mensen. Laat de eilanden voor de eilanders.
- Vroeger kleiner boeren en kleiner maaien, langzamer ook. Nu komen er sycloonmaaiers, 9m breed en met 25km per uur. Vogels maken geen schijn van kans. Veel te eenzijdig gras ook, minder insecten.
- Wadvogels zijn niet blij met toerisme. Als er steeds maar meer mensen hier naartoe komen, gaan die vogels uitsterven.
- Wat ik ook erg belangrijk vind dat we mogen blijven genieten vd natuur zonder allerlei hekken en verboden toegang. De natuur is er voor de mensen. Goede voorlichting is belangrijk.
- We zien het Wad verzanden. Vroeger liep je vanaf de dijk in het slik. Nu zijn er veel meer zandplaten. Minder voedsel daardoor voor vogels? Kunnen zandsuppleties dit veroorzaken? Wij denken dat dit het geval is.

- Wel verbaasd dat na 2 jaar gesteggel en oponthoud van een vogelwerkgroep (?) Nu toch bij de dakrenovatie van een complex de nesten met eieren en jonge vogels zo naar beneden geveegd worden.
- Werk vooral samen met andere natuurorganisaties.
- Wij & waddenvogels mij onbekend. Graag aandacht voor de diversiteit in verenigingen en stichtingen. Stichting Noordzee, Waddenvereniging, Waddenfonds, Waddenacademie. Daarnaast alle overheden. Provincie Noord-Holland, Friesland, Groningen. Iepen Mienskip Fund. Streekwurk. Gemeenten (diversen) en gemeenschappelijke regeling VASTT (Waddeneilanden). Zorg ervoor dat de buitenwereld nog weet waar het allemaal voor staat en bundel de krachten!
- Wil er graag meer van weten. In de berichtgeving van Waddenvereniging en Het Groninger Landschap is het project mij eerder niet op gevallen.
- Worden agrariërs betrokken? Immers is overbemesting het grote probleem omdat bodemleven daardoor verdwijnt en weidevogels vervolgens geen voedsel kunnen vinden.
- Workshops en gidswandelingen, maar dan gericht op vogels en de planten en bomen. En hoe je kunt zien hoe bijzonder een plant/bloem is.
- Ze moeten stoppen bewoners hun vrijheid te ontnemen om vogels te beschermen.
- Zelf ben ik eigenaar van een verhuurbedrijf van recreatiewoningen op Ameland. Wij verzorgen het verblijf van 10 tot 15 duizend gasten op Ameland jaarlijks (en doen niets om onze gasten te informeren over de natuur). Wellicht is het goed om gasten via de ondernemers in het Waddengebied bewust te maken van de bijzondere natuur. Ik zelf zou hier voor openstaan. Wellicht in de vorm van een brochure waarin het jaar wordt doorgenomen waar de gasten op kunnen letten in de periode dat ze te gast zijn in het waddengebied.
- Zet hem op.
- Zie veel toeristen die geen flauw idee hebben wat voor invloed hun gedrag heeft op vogels. Veel afval dat weg gegooid is. Het aanspreken van mensen op hun gedrag is lastig, want men is met vakantie en heeft rechten en geen plichten.
- Zorg dat de overlast door ganzen wordt aangepakt. Er zijn er veel te veel en ze brengen schade aan de agrariërs.

*Bezoekers***Tabel III.1. Sociaal-demografische en recreatieve profielen van de verschillende types Waddenbezoekers.**

Profiel Type recreant (bezoekers)	Gem. leeftijd (jaren)	Hoog opleiding s-niveau (%)	Man (%)	Verblijfs- recreant (%)	Nieuw- komer (%)	Betrokke nheid natuuroor- ganisatie (%)	Opvallende motivaties
Recreatieve fietsers (N = 973)	57	48	49	64	10	27,3	Genieten van natuur en landschap
Recreatieve vogelaars (N = 417)	58,9	62	45	71	5,8	51,8	Genieten van natuur en landschap, Rust Goede plek om vogels te kijken
Algemene recreanten (N = 664)	51,3	52	51	46	14,8	21,1	Relatief laag: genieten van natuur en landschap. Andere motivaties zijn ook lager dan bij andere recreanten. Uitzondering: lag op de route/ik kwam er langs
Strandgangers (N = 726)	44,6	59	38	74	8,7	24,5	Buiten zijn, frisse neus halen, Gezellig met familie en/of vrienden op stap, Bewegen/fysieke uitdaging, Dichtbij huis, Levendig, Mensen kijken en ontmoeten, Uit gewoonte/ik kom hier vaker.
Natuurliefhebbers (N = 372)	52,5	53	42	71	11,3	47,6	Genieten van natuur en landschap, Rust Buiten zijn, frisse neus halen, Goede plek om vogels te kijken, Bewegen/fysieke uitdaging, Gezellig met familie/vrienden op stap, Ontmoeting met wild/dieren, Natuurstudie

Tabel III.2. Sociaal-demografische en recreatieve profielen van de verschillende types Waddenrecreanten onder bewoners.

Profiel Type recreant (bezoekers)	Gemiddel- de leeftijd	Hoog opleidings- niveau (%)	Man (%)	Waar (relatief meer)	Betrokkenh eid natuurorga nisatie (%)	Opvallende motivaties
Recreatieve fietsers (N = 339)	56,1	35,2	49,3	Kop van Noord Holland, Waadhoeke , Het Hogeland	22,4	Genieten van natuur en landschap
Recreatieve vogelaars (N = 282)	61,7	42,8	57,4	Texel, Schiermonn ikoog, Harlingen, Waadhoeke , het Hogeland	45,6	Goede plek om vogels te kijken Ontmoeting met wild/dieren
Algemene recreanten (N = 266)	48,8	41,9	50,7	Kop van Noord Holland, Noardeast Fryslân, Oldambt	24,1	Motivaties lager dan bij andere recreanten.

Stenden

Strandgangers, vertierzoekers (N = 273)	39,8	43,2	32,6	Waddeneila nden, Kop van NH, Eemsdelta, Oldambt	15,8	Buiten zijn Dichtbij huis Gezellig met familie/vrienden op stap Beweging/fysieke uitdaging Uit gewoonte Mensen kijken en ontmoeten Levendig, altijd wat te beleven
Natuurliefhebbers (N = 140)	51,9	52,6	44,3	Waddeneila nden, Harlingen, Eemsdelta	45	Buiten zijn, frisse neus halen Rust Dichtbij huis Goede plek om vogels te kijken Bewegen/fysieke uitdaging Ontmoeting met wild/dieren Levendig, altijd wat te beleven Gezellig met familie/vrienden op stap Mensen kijken en ontmoeten

Stenden

